60 Øre

Husmands-Almanakken for ·1905·

·HELSINGØR·
PROVINSBOGHANDLERNES ALMANAKFORLAG

V. SCHØNEMANNS ETABLISS.

REDIGERET AF JOHS. MADSEN.

SE

Husmands
Almanak

for det Aar efter Kristi Fødsel

1905

som er første Aar efter Skudaar

beregnet til Kjøbenhavns Observatorium

af

C. F. Pechüle.

Provinsboghandlernes Almanakforlag.

Trykt i Milo'ske Bogtrykkeri, Odense.

Vejrspaadomme.

Januar opfylder for Størstedelen af Maanedens Vedkommende det gamle Ord: naar Dagene længes, Vinteren strænges. Mod Slutningen af Maaneden indtræder mildere Vejrlig, som varer ind i

Februar, indtil den 15. eller 16., med en Del Regn og Taage; derpaa tager Vinteren atter fat med stærk Kulde og Sne.

Marts. Lav Temperatur den første Halvdel af Maaneden. Blæst og Sne, der gaar over til Tøvejr, omkring den 25. til 31.

April. Koldt og ustadigt Vejr indtil den 15. Derefter Varme og smukt Vejr.

Maj. Køligt Vejr og en Del Regn de første Uger; senere ren og klar Luft med stigende Varme.

Juni. Overvejende tørt Vejr. Megen Varme. Nogle Tordenbyger i Slutningen af Maaneden.

Juli. Noget ustadigt. Regn i den første Halvdel af Maaneden med sydlig og sydvestlig Vind.

August. Regnfuldt, men ret varmt Vejr fra 1.—15.; senere smukt og tørt Vejrlig, der varer et godt Stykke ind i

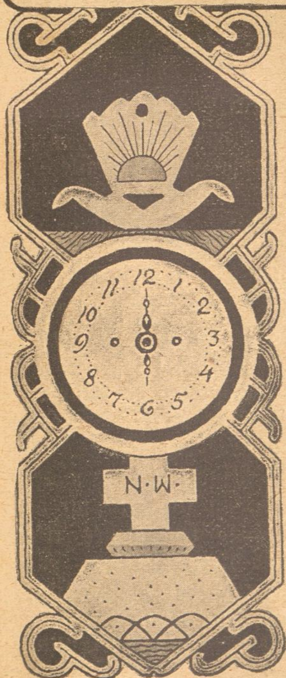
September. Næsten hele denne Maaned høj og ren Luft, kun mod Slutningen nogen Regn.

Oktober. Den første Halvdel overvejende tørt og klart Vejrlig. Derefter Regn, Slud og Taage.

November. Megen Blæst og Regn. Den sidste Halvdel lav Temperatur med Sne.

December. Forholdsvis mildt Vejr indtil Jul; derefter Kulde og megen Sne.

TIDEN.

Tiden er en Efterklang
af brustne Tonestrenge,
Tiden er en Vekselsang
for Grav og Vuggegænge.

Tiden er et Straaleglimt
paa sommerfødte Vange,
Tiden er et Maaneskimt
i midnatsmørke Gange.

Tiden er en Arbejdsdag,
hvor der er Brug for alle,
Tiden er et Vaabenbrag,
hvori vi alle falde.

* * *

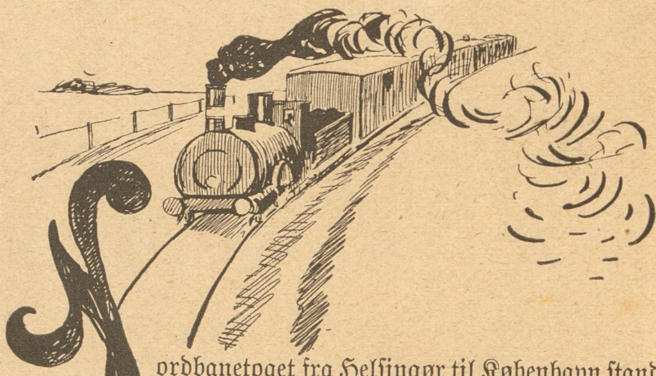
Men hvor Tidens dunkle Hav
sig taber i det fjerne,
glimter over Dyb og Grav
Evighedens Stjerne.

C. C. Andersen-Testrup.

Nummer 119.

Humoreske af Christopher Boeck.

Illustreret af Alfred Schmidt.

Nordbanetoget fra Helsingør til København standsede en Junidag Klokken 6^{06} Morgen i Fredensborg. Opholdet var kun kort. Stationsforstanderen holdt allerede Klokkekneblen i Haanden for at give Signal til Afgang, da en tyk Kone, overlæsset med Pakker og fulgt af en halvvoksen Dreng, der bar en stor Kurv, hæsblæsende kom styrtende fra tredje Klasses Ventesal ud paa Perronen og styrede lige mod en første Klasses Vogn. Konduktøren fik hende dog i en Fart ind i en tredje Klasses Kupé, hvor der netop var en Plads tilovers.

Pakkerne fordeltes mellem de rejsende, og Kurven leveredes ind i sidste Øjeblik. Kupédøren smækkedes i. Afgangssignalet lød, og Toget ilede af Sted.

Madammen stak Hovedet ud af Vinduet og raabte: „Farvel, Peter! Hils min Mand, og sørg for, at de andre Grise osse faar deres Æde! Glem heller ikke Lænkehunden; den Grød, han ikke faar til Morgen, skal Folkene ha' varmet til Middag!" Hun trak Vejret lidt, rakte sig længere ud af Vinduet og brølede nu: „Husk og giv Hønsene Foder, og sæt lidt Surmælk til Mis.

Sig endelig til Mette, at hun steger Folkene til Middag det Flæsk, der begynder at blive harsk, og hvis Dyrlægen —". Her blev der rykket i hende bagfra, og en ældre, bebrillet Herre med et ubeskriveligt Ansigt sagde med tør Stemme:

„Spar Deres Talegaver, Madam! De er langt fra Fredensborg nu."

„Hva'?" sagde Madammen, idet hun drejede Hovedet lidt.

„Vi er langt fra Fredensborg."

„Naa, er vi det!" sagde hun og lavede sig til at sætte sig ned; da viste det sig, at hendes Kjole var klemt inde mellem Døren og Vognen. Hvor meget hun rykkede, lykkedes det hende dog ikke at komme løs.

„De er sat fast, Madam", sagde den bebrillede.

„Gud Fader bevare os vel, hvor længe skal jeg staa her?"

„De kommer nok snart løs."

„Ja, hvor kan De vide det?"

„Pas nu blot paa!"

Lidt efter standsede Toget. Hun udbrød forbavset:

„Er vi allerede i København?"

„Hillerød!" raabte Konduktøren og aabnede Kupédøren med en saadan Fart, at hun sikkert var gaaet ud paa Hovedet, hvis ikke der var bleven holdt i hende bagfra.

„Skal De ud her?" spurgtes der.

„Ja, hvis som at det er København."

„Nej, det er der langt til!"

Hun saa ud ad Døren og opdagede, at der paa Stationsbygningen stod „Fra København 4½ Mil".

„Er dette Tog fra København?" spurgte hun.

„Hvorfor tror De det?" svaredes der.

„Jo, det staar jo derhenne paa Huset."

Toget kørte nu videre, mens hun udmattet med sin Kurv sank ned paa en ældre Herre, der vaagnede af sin fortsatte Morgensøvn med den behagelige Følelse af at sidde med en Tohundredepundiger paa Skødet.

Endelig fandt hun sin Plads. Men hun fo'r hur-

tig op og saa sig om, som om hun savnede noget. I det samme saa hun paa den bebrillede og sagde:

„Han har vist taget en af Pakkerne!“

„Den ligger i Nettet!“

Ganske rigtig; dér laa den!

„Jeg skal sige Dem, det er min Søn —“

„Er det Deres Søn?“

„Det er min Søn, 119, ved Fodfolket, jeg skal ind og besøge; og jeg har den Rullepølse med til ham, som jeg selv har lavet og presset, for det er ligefrem hans Livret.“

„Hvad har De saa i de andre Pakker?“ vedblev den bebrillede.

„Jo, i ham dér er der en Spegepølse, i ham er der en Pæ'l Fløde, for det skrev han var svært at faa godt hos Marketutten, og i ham er der en Spegeskinke, og i ham er der to Mavebælter, hvis som at han skulde forkøle sig paa Eksersissen. Og i Kurven her er der Æg, vi selv har lagt.“

„Saa er De jo en flittig Høne,“ sagde den bebrillede.

Hun saa uforstaaende paa ham. Toget standsede. Hun fo'r op og udbrød: „Er vi der nu?“

„Lillerød“, raabte Konduktøren og aabnede Døren.

„Skal vi gaa herfra?“ spurgte hun.

Den bebrillede, der fra nu af til København stadig gav Stikordet, sagde: „Sæt Dem rolig ned, Madam, og sig mig: har De tit været i København?“

„Næ — aldrig; min Mand kommer jo engang imellem ind paa Kvægtorvet; men han har ikke Tid nu for Kartoflerne, da det er lige i Hyppetiden. Jeg har aldrig haft Stunder; saa har en Ko kælvet, saa har Faarene læmmet og Soen faaet Grise, saa har Folkene skiftet — og der er altid kommet noget i Vejen; men nu sagde jeg til Søren: Jeg vil ind og se til vor Søn i København. Saa flyttede han Skraaen fra den ene Side af Kæven over til den anden og sagde: Ja, saagu, gør du bare det! Og saa fo'r jeg af i Dag. Jeg var oppe Kl. 3 i Morges og varmede Byggrød til Peter og mig. Vi havde en stiv Mil at gaa.“

„Men hvorfor kørte De da ikke?"

„Nej, det kan Bæstet ikke taale."

„Er han saa slem?"

„Han er jo gammel nu, den blissede; han er til og med sommetider li'som lidt stivbenet; og vi har kun én til, den sorte Hoppe — det er jo kun en lille Gaard, men Jorden skæpper ellers godt — og hun har hele sit Liv kørt Møg og den Slags; men hun er rent obsternasig, naar hun kommer paa længere Udflugter; hun holdt engang en stiv Klokketime og saa sig gal paa en Vejviser. Vi kører altid Enspænder med den blissede, naar vi skal ud; og det er endda kun til Begravelsesgilder og andre Forlystelser, som er saa langt borte, at vi maa køre. — Nej, vi gik; det var en rar lille Tur, naar som jeg bare undtager en dyb Grøft, vi maatte gaa uden om, og det tog en halv Time — men nu er jeg ogsaa en Kende varm."

Alle saa paa hende.

Hun havde et stort Tørklæde om Hovedet, og et tærnet Sjal omsluttede den tykke Hvergarnskjole.

„Men kvæles De da ikke med alt det Tøj, De har paa?"

„Nej, det holder Varmen ude."

Lidt efter holdt man atter.

„Naa, her er det da," sagde hun, idet hun rejste sig.

„Birkerød," raabtes der.

Og kort efter gik Toget igen.

Hun saa ud af Vinduet og sagde med ubevægeligt Ansigt:

„Det er for Resten grinagtigt nok at se, som Husene og Træerne de løber, — ja, jeg kan jo nok forstaa, at det kun bare ser ud efter det. Jeg har heller aldrig i mine Dage før kørt paa saadan et Banetog, undtagen som i Asminderød Krohave, men det var for Resten en Karussel; for Værtens Sønner, de kunde lave alt saadan noget med kulørte Lygter og det hele. — — En morsom Rejse er det ligegodt! Og hvor Niels vil blive glad, naar jeg træffer ham. De skulde bare se hanses Portræt!"

„Ja, det vil blive interessant at se, om Moderens Træk er gaaet i Arv til Sønnen."

„Jo, det skal nok passe, at det ligner ham grangivelig, som han staar og gaar, med Undtagelse af, at han ligger — i Uniformen med Sabel og hele Geværet, livagtig som det gaar til, naar de holder Hvil paa Øvelsen. Det er mærkeligt med de Futtegrafer, hvordan de kan gøre det – for Knapperne i Uniformen er aldeles, som de var til at føle paa. Jeg skal nok kende ham paa de Knapper igen."

„Kan man ikke faa det Vidunder at se?"

„Det er rigtignok lidt besværlig, for jeg har ham ved Brystet."

„Helledud, er han ikke vænnet fra endnu?"

„Vi lidt; jeg skal nok finde ham."

Her tog hun en stor Sjalsnaal af og stak den ind mellem sine to store Fortænder, der stod frem af Munden; derefter knappede hun Kjolen op i Brystet.

„Hold inde med Chargeringen," raabtes der.

Nu halede hun Billedet frem. Og man saa Niels, aldeles som ovenfor skildret, og med Moderens to Fortænder.

Den bebrillede saa længe paa det og lod det gaa videre i Kupéen, idet han sagde: „Spisestuemøblerne staar i samme Orden hos Sønnen som hos Moderen." Da Billedet havde cirkuleret, blev det igen puttet ind paa Brystet, Tøjet bragt i Orden og Sjalsnaalen sat paa sin Plads. Lidt efter faldt Madammen i Søvn og vaagnede først i København. Hun fo'r fortumlet op og saa sig om. Alle de medrejsende var forsvundne. Da saa hun gennem den aabentstaaende Kupédør en yngre Mand i Uniform med Knapper, der mindede om dem paa Sønnens Billede. Hun saa ham kun fra Siden, da han stod med Ansigtet lidt bortvendt og talte med en rejsende; men saa glad var hun ved Tanken om, at det maatte være Sønnen, at hun ikke sansede andet end Knapperne. — Nej, var det muligt! — Saa hurtig det lod sig gøre, steg hun ned fra den høje Kupé, fremvisende et Par ikke aldeles ulastelige Smalben i røde Strømper til stor Fryd

for et Par Dragere; saa kastede hun sig om Halsen paa den intetanende, idet hun raabte:

„Nej, det var pænt af dig, Niels!“

„Er De gal, Menneske,“ gispede Jernbanemanden og rystede hende af sig.

„Det var mærkelig,“ sagde hun, „men som De stod her, lignede De aldeles paa Knapperne 119.“

„Hvem er det?“

„Ih, det er jo min Søn, det fortalte jeg jo før inde i Jernbanen; vil De se hans Futtegrafi?“

„Nej, mange Tak! Se nu at faa Deres Pakkenilliker med Dem; Toget skal rangeres!“

Med megen Møje entrede hun op i Vognen igen og fik Kurven og Pakkerne ned; men ak — en af dem manglede. Da satte hun sig ned paa en Kuffert og græd.

En Drager kom hen til hende og sagde: „Undskyld, Madam, De vilde vel inte lette Dem, saa jeg kunde faa den lille Genstand?“

Hun rejste sig og blev staaende og græd.

„Hvad er der i Vejen?“ spurgte en Jernbanemand.

„De har taget Rullepølsen fra mig, som jeg havde med til min Søn, der laa indpakket i Nettet.“

„Ja, nu maa De virkelig gaa — denne Vej!“

Gennem Udgangen lavede hun sig til at gaa, da Kontrolløren sagde: „Billetten!“

Hun stod et Øjeblik maalløs.

„Billetten!“

Da opklaredes hendes Ansigt.

„Ja, det er rigtigt; nu husker jeg det godt: i Fredensborg puttede jeg ham ned mellem Æggene efter at have faaet et Klip i Enden.“

„Hvor?“

Hun tog Laaget af Kurven, og Kontrolløren saa med et haabløst Blik ned i Hakkelsen, hvor de hvide Æg tittede frem.

„Det var dog et Pokkers Sted at gemme Billetten, — vent et Øjeblik!“

Han raadførte sig med Stationsforstanderen, der smilende saa hen til Konen.

Lidt efter vendte han tilbage og sagde med en Stemme, som han forgæves søgte at gøre haard: „Pas en anden Gang bedre paa Deres Billet!"

„Skal De da ikke ha' den?"

„Jo, jeg skulde jo egentlig; men inden vi faar den Hakkelse rodet igennem, gaar vel Solen ned. De kan vise mig den næste Gang, vi ses!"

„Jo, det kan De være saa sikkert forvisset om. — Farvel og Tak for det."

Nu stod hun raadvild udenfor Stationen og saa' elektriske Sporvogne, Automobiler, Cykler, Drosker og Fodgængere jage forbi. Især de elektriske Vogne vakte hendes dybeste Forbavselse. Hun havde jo nok hørt derom i Avisen, som Fatter forelæste de lange Vinteraftener. Men at hun skulde opleve at se saadan en Vogn fare frem uden Bæster for! Tænk, hvad der kunde spares paa den blissede og den sorte, om de havde saadanne Vogne hjemme paa Gaarden. Da hun havde staaet saaledes en Stund, nærmede en Betjent sig og saa spørgende paa hende. Hun saa op paa ham og sagde:

„Hvor er 119?"

„119," sagde han, efter at have tænkt sig lidt om, „han har Tjeneste paa Frederiksberg Runddel!"

„Frederiksberg —!" Hun vilde have spurgt Betjenten om mere, men denne var henne at varsko et Køretøj, der ugenert sneglede frem foran den elektriske. Hun begav sig da afsted. Klokken var imidlertid bleven over 8, da hun standsede og saa op paa Frihedsstøtten. Her bad en Betjent hende passere Gaden, hvorpaa hun sagde: „Vil De ikke sige mig, hvor Frederiksberg Rundenom er?"

„Frederiksberg Runddel?"

„Ja, det var det nok."

Han førte hende til et Stoppested og hjalp hende op paa en Sporvogn. Da hun vilde gaa ind i Vognen, standsede Konduktøren hende og sagde: „Kurven maa De lade staa hos Vognstyreren". Hun saa hjælpeløs paa ham.

„Ja, nu skal jeg besørge den."

Han anbragte den hos Vognstyreren; og hun satte

sig inderst i Vognen, saa hun kunde holde Øje med Kurven. Lidt efter kom Konduktøren for at indkræve Penge og standsede ogsaa foran hende, der omsider sagde: „Naa, De skulde kanske ha' Billetten?"

„Har De Billetter? — Naa ja, det er godt!"

„Men den ligger jo ude mellem Æggene!"

„Naa — i Kurven maaske?"

„Jo!"

„Nej Tak; maa jeg saa bede om 10 Øre; for De har vel Penge?"

„Jo, jeg har — til Billetten frem og tilbage — og saa lidt, jeg har sparet sammen til Niels, min Søn, der er Soldat, i det hele har jeg 13 Kr. og 27 Øre, 1 Femkroneseddel, 4 Kroner i hele Penge og —"

„Ja, jeg har ikke Tid, maa jeg saa faa de 10 Øre?"

Atter Naalen i Munden og Sjalet væk; frem fra Brystet hales en Tut, der ligner de Offerpapirer, Bønderne ved store Højtider lægger paa Altret, men betydelig større. Den viste sig mest at indeholde Kobberskillinger. Hun mumlede utydelig med Naalen i Munden: „Jeg skal sige Dem, naar vor Far har en Enøre tilovers, saa siger jeg: „Giv mig den til Niels!" — Naa, her er Penge." — Ti Enører udbetaltes én for én.

„Skal De ha' Forbindelse?"

„Ja, med 119 — vor Søn."

„Hvorhen skal De?"

„Til Frederiksberg Rund— Rund— Rund—"

„Runddel, ja, det er godt! Værsgod!"

Hun tog Kvitteringsmærket og sagde: „Skal han gemmes?" Konduktøren gik imidlertid videre. Og hun stak Tutten og Mærket ind paa Brystet.

Endelig var hun ved Frederiksberg Runddel.

Her saa hun lidt borte en Betjent, ilede derhen og vilde tiltale ham; da han i det samme vendte sig, og hun saa et fremmed Ansigt. Saa gav hun sig til at græde bitterlig.

„Hvad græder De for?" sagde Betjenteu.

„Er De ikke 119?"

„Jo, det ved Gud jeg er!"

Da brast hun atter i Graad.

„Nej, det er ikke muligt," sagde hun, satte sig ned paa en Bænk, halede Portrættet frem og viste Betjenten det: „Her er han!"

„Naa, saadan at forstaa. De søger en Soldat."

„Ja, min Søn, 119, ved Fodfolket."

„Saa skal De ud i Kastellet. Ser De den Sporvogn dér holder; den sætter De Dem i, og saa beder De Konduktøren holde i Grønningen.«

„Mange Tak!"

„Ingen Aarsag!"

Imidlertid blev hun siddende lidt. Luften var saa varm og tung. Og der var kommen saadan en Døsighed over hende. Hun faldt i Søvn med Kurven paa Skødet og Pakkerne i Favnen. Da hun vaagnede, sad der en pæn, ældre Herre, der lignede en gammel, udtjent Landsbypræst, og smaablundede paa den anden Ende af Bænken. Hun ventede, til han vaagnede ved, at en Flue satte sig paa hans Næsetip; saa spurgte hun, hvilken Vogn der gik til Kastellet. Intet Svar. Samme Spørgsmaal. Han svarede stadig ikke, men gabede let og saa fremfor sig i dybe Tanker med et stille Smil, medens hans Læber mimrede. Hun flyttede nu helt hen til ham, og, idet hun sad ved Siden af ham, vendte han sig lidt og saa forbavset paa hende. Han hilste høflig. Og da hun nu mente, Øjeblikket var kommet, forklarede hun ham omstændelig Grunden til sit Københavnsbesøg og endte atter med at spørge, hvilken Vogn der gik til Kastellet. Han havde imidlertid knappet sin Frakke op og stukket Haanden ned i den indvendige Brystlomme; hun ventede spændt, hvad der skulde komme ud heraf, da han omsider fremtog et Cigarfuteral, udtog en Cigar, afskar Spidsen og med rystende Haand afrev en Tændstik og tændte den. Saa blæste han stille Røgskyer ud og hensank i et saligt Velbehag. Han havde øjensynlig helt glemt hende.

Nu rejste hun sig op, stillede sig foran ham og raabte, idet hun pegede paa Kurven og alle Sagerne: „Jeg skal ud i Kastellet med dette her. Med hvilken Sporvogn skal jeg saa køre?" Da rejste han sig ogsaa op, blæste den

Røg, han havde i Munden, ind i hendes Ansigt, lagde faderligt Haanden paa hendes Skulder og sagde: „Nej Tak, min kære Madam, jeg kan desværre intet købe af Deres gode Sager, min Hustru besørger alle Indkøb selv."

Han lettede paa Hatten og forsvandt i en Røgsky. Hun saa forbavset efter ham, spurgte sig atter for og fandt endelig Sporvognen, men den var tom. Hverken Konduktør eller Vognstyrer var at se. Men hun vidste jo, Kurven skulde staa forrest, og, for at passe paa den, stillede hun sig da paa Vognstyrerens Plads. Nu kom der Passagerer ind i Vognen, Konduktøren indfandt sig. Og endelig kom Vognstyreren, i høj Grad forbavset over, at hans Plads var optagen. Han sagde blot: „Vil De ikke flytte Dem lidt?"

„Nej, han har sagt, jeg skulde staa her med Kurven,"

„Hvad for en han?"

„Det var en, jeg talte med paa Udturen, som stod bagpaa og rykkede i en Snor."

Konduktøren ringede gentagne Gange, og Vognstyreren udbrød gnavent: „Naa, væk med Dem, nu skal vi af Sted!"

Han skubbede hende til Side, og Vognen kørte; da greb hun krampagtig om hans Hals med den ene Arm og raabte: „Holdt, holdt!" Vognen standsede, Konduktøren kom løbende og sagde: „Hvor skal De hen?"

„119 sagde, at jeg traf 119, naar jeg satte mig her i Vognen og kørte til Grønland."

„Hun er gal!" mumlede Vognstyreren og tog sig til Halsen.

„En landlig Uskyldighed," hviskede Konduktøren og tilføjede højt: „Lad De bare Kurven staa hos Vognstyreren, og sæt Dem saa ind i Vognen med Resten."

Hun satte sig ind. Og lidt efter kom Konduktøren for at billettere.

„Hvor skal De saa egentlig hen?

„Jeg skal ud til min Søn, 119, i Fodfolket."

„Aha, Kastellet — nu er jeg med — og saa skal De af i Grønningen."

„Ja, det er rigtigt!"

„Naa, maa jeg saa bede om 10 Øre."

Vognen var nu fuld af Passagerer, der smilede til hinanden, da hun foretog den vante Operation med at fremhale Pengetutten.

Lidt efter kom der en Dame ind med en Pakke i graat Papir; saasnart Konen saa hende, listede hun sig hen, tog Pakken fra hende og ilede paa sin Plads igen.

Damen efter hende: „Giv mig min Pakke!"

„Det er Rullepølsen — jeg giver ham ikke fra mig."

„Rullepølsen!"

„Ja, den er staalen fra mig i Jærnbanen i Dag; min Søn, 119, har glædet sig saadan til den; og den var indsvøbt i selv samme Papir; jeg kender det godt, det er det, der har været om Fatters Tobakskarduser."

Damen, der havde sat sig ved Siden af hende og lempelig listet Pakken til sig, sagde roligt: „De tager ganske fejl."

„Saa lad mig se, hvad der er i ham."

„Nej, det forsikrer jeg Dem, jeg ikke vil."

„Det kunde jeg nok tænke."

Saa smilede Damen og hviskede noget til Konen, idet hun aabnede Pakken lidt.

„Nej," sagde Konen, „har De saa smaa Børn, De ser dog temmelig aldrende ud; — ja, der skal noget til, for de smaa Grise har vanskelig ved at holde sig tørt."

Naa, endelig naaede man Grønningen, hvor Konen stod af og med fuld Oppakning gik lige mod Esplanadepavillonen.

Her satte hun sig ved et af Bordene paa Verandaen, tog en Pakke Mad frem og gav sig til at spise. Endelig observerede en Opvarter hende, som hun satte en Mælkeflaske for Munden. Nu samledes flere Opvartere om hende, og den ældste traadte frem. Han saa ud til at være født i Spidskjole, med hvidt Slips, Blyant bag Øret og Serviet paa Armen. Han bukkede dybt og sagde: „Deres Naade ønsker formodentlig ikke koldt Bord, men muligvis De efter Smørgaasen og den læskende Mælke-

taar føler Trang til en varm Ret. Skal det være Bøf mit Hindernissen, Crebinet eller Cotelette à la Draga?

„Hvadbeha'r?"

„Smaaka'r!

Dette umaadelig vittige Indfald lønnedes med vild Jubel af de andre Opvartere. Navnlig gjaldt dette et Diminutiv af en Opvarter i Barnespidskjole, der forholdt sig til den ældre som Lommeudgaven af Goethe til Standardudgaven af samme Mester. Den sidste Mundfuld sad et Øjeblik i den ene Side af Munden, saa sank hun den, tørrede sig om Munden med Bagsiden af Haanden, rejste sig, pudsede Næsen med Fingrene og gned dem derefter af paa Sjalet, maalte Opvarterne med Foragt og gik saa lige hen til en Betjent. Hun havde nu vænnet sig til at betragte disse Herrer som værende til for hendes Skyld og spurgte uden videre: „Er det herude, Soldaterne er?"

„Jo, gaa blot over den Bro, saa kan De forhøre Dem nærmere."

„Mange Tak!"

„Aa, jeg be'r!"

Hun gik over Broen, ind under Porten og naaede Ekscercerpladsen, hvor Rekruterne netop gennemgik en Skole i forberedende Øvelser. Sergenten havde lige kommanderet: „Se til højre," hvorfor hele Geleddet, til Konens store Forbavselse, stod med omdrejede Hoveder. Nu tordnede han: „Naar jeg nu siger: „Se lige ud," maa ingen se til Siden, om saa hans Oldemor kom ridende forbi ham i Luften paa en So! . . . Se — lige — ud!"

I et Nu drejedes alle Hovederne, og 119, der stod midt i Geleddet, saa med sit grinende Ansigt lige paa Moderen. I det samme opdagede hun ham, styrtede frem, havde nær væltet Sergenten og udbrød med Taarer i Øjnene: „119, 119, finder jeg dig endelig!" Sergenten var, trods sin tilsyneladende Barskhed, en velvillig Mand; han kommanderede „Rør" og sagde til Konen: „Jeg respekterer Moderfølelsen, det ved Gud, jeg gør; men Øvelsen maa ha' sin Gang; den er snart forbi, Madam. Og

fra Middag kan 119 faa Permission og ha' Lov at vise Dem Thorvaldsens Musæum; men foreløbig maa De slaa Dem ned derhenne under Træerne." — Lidt efter traadte Soldaterne af. 119 stillede straks foran Moderen. „Nej," udbrød hun, „saa dine Knapper skinner, og som du ligner — det er grangivelig, som man saa Futegrafiet; men det ligner dog endnu bedre." Nu meldte han Marketendersken, at hans Moder deltog i Middagen. Og de to sad nu nok saa hyggelig i Marketenderiet; da han saa alle de gode Sager, Moderen havde med, svulmede Maven ved Tanken om de hjemlige Føde- og Fedevarer, den skulde sætte til Livs.

„Naa, hvad skal vi saa ha' til Middag?" spurgte hun.

„Øllebrød og forloren Skilpadde!"

„Nej, er det muligt, at jeg skal ha' Øllebrød; det er min Livret; men den faar vi aldrig hjemme, for Resterne af Brødet gaar i Svinetønden."

Øllebrøden blev nu serveret, tynd med store Klumper i. Det var efterhaanden blevet varmt, og Sveden perlede paa begges Pander, medens de med Velbehag slubrede Øllebrøden i sig i et Køre, uden at tale eller standse, før Tallerkenerne var tomme. Saa slikkede de For- og Bagsiden af Skeen, og hun udbrød:

„Nej, hvor det læsker at faa Øllebrød i saadan en Varme."

„Ja, den er korrekt nok," sagde han. Nu blev Eftermaden sat frem. Hun saa paa Skilpadden og derefter paa Sønnen, men sagde ingen Ting.

„Tag du kun fat, Mo'r, han er god nok."

„Men hvad i al Verden bestaar den Skillepade af?"

„Ih, det er jo Kallehode."

„Næ er'et?"

„Ja, Kallehode med Boller paa!"

„Nej se, hvor de svømmer om!"

Nu tog hun en Mundfuld, hvorpaa hun snappede efter Vejret: „Han river i Halsen, men har for Resten en god Velsmag."

Efter Maaltidet gik hun hen til Sergenten, der stod i Nærheden, gav ham Haanden og sagde: „Tak for Mad!"

„Ingen Aarsag."

Saa fulgte hun med op og saa Sovestuen og Madskabet, hvor Varerne blev sat ind; da Kurven tømtes, fandt hun Jernbanebilletten og puttede den ind paa Brystet, samtidig med, at hun gav Sønnen Pengene.

„Naada, Mo'r," sagde han, „jeg bliver jo saadan ligefrem rent ud, hvad man kalder Per Kasse, baade i Madposen og Portemonniksen; du er kurant, Mutter, og lige saa god som dobbelt Konfekt, som Konditoren han sagde, da hans Kone havde faaet Tvillinger." Og han gav hende et Smækkys. Hun tørrede sig om Munden og sagde: „Gudbevares, sikken en Talemaade, du har lagt dig til her i København."

„Ja, man maa jo være med paa Noderne, naar man vil spille føste Violin."

Hun saa nu paa Sengen og følte paa Uldtæppet.

„Men, Niels," udbrød hun med ét, „fryser du ikke om Natten med det tynde Tæppe?"

„Nej, jeg har det saa varmt som Mørbraden i en So."

„Det var mærkeligt," sagde hun, „jeg ligger med en ordentlig Dyne baade Sommer og Vinter, og jeg har det aldrig for varmt!"

Saa gik hun med Sønnen og den tomme Kurv. Han spurgte nu, hvad han skulde more hende med.

„Du skal ikke more mig med nogen Ting, Niels; naar jeg bare ser dig, er jeg saa glad, som et Menneske kan være."

„„Ja, den er forholdsvis korrekt; men der er dog en lille Fejler," som Skæsanten sagde om Oppudsningen, da der manglede en Knap; du skulde dog se noget et eller andet, som nu for Eksempel — har du kørt i elektrisk?"

„Jo — ellers mange Tak. Det har jeg prøvet."

„Ja, ja; nu begiver vi os i Gang; saa gaar det altsammen af sig selv; — Bataillon marsch!"

Han førte hende nu op paa Kastelsvolden, hvor hun forbavset saa ud over Øresundet.

„Nej, er det Havet — det har jeg aldrig set før; Herregud — det er dog dejligt! Men, Gud Fader bevare os, sikken en Masse Vand; hvor kommer dog alt det fra?"

„Ja, det har jeg aldrig spurgt Skæsanten om."

Hun saa paa den anden Side Sundet Røgsøjlerne fra Landskrona og spurgte: „Hvad er det, der ryger derovre?"

„Det er Sverig!"

„Ja, der er mange Ting til."

Lidt efter udbrød hun igen: „Og sikken en Masse Skibe — dem, der sætter Røgen tilvejrs, er vel Dampere; men hvordan kan de holde Ilden i alt det Vand?"

„Jo, naar de først har faaet Blus paa Maskinen, saa gaar det ganske af sig selv."

Derpaa gik de gennem Grønningen ad Store Kongensgade og Gothersgade til Hjørnet af Kronprinsessegade, hvor de standsede ved en aaben Port, der førte ind til en stor Have.

„Her er Kongens Have!" sagde han.

„Næ — er det den! Den har jeg da hørt saa meget om, fra jeg var lille."

De gik ind gennem Haven og blev staaende foran Slottet.

Hun saa beundrende op paa den røde Bygning og sagde: „Naa, dér bor han altsaa?"

„Hvem?"

„Kongen!"

„Ikke Spor, som Marketutten sagde, da Skæsanten spurgte, om der var Timian i Ærterne!"

Han førte hende nu til Springvandet, som han tænkte vilde forbavse hende.

„Ja, det er saamænd meget kønt," sagde hun, „men de har et i Asminderød Kro, — det er heller ikke saa tosset."

De satte sig paa en af Bænkene og saa paa det travle Liv rundtom med Børnevogne, Ammer og Soldater.

Hun fremtog af Lommen sit Strikketøj: „Jeg mangler blot lidt af Taaen paa den ene Strømpe til dig."

Han havde imidlertid tændt en Cigar, og Kurven stod under Bænken. De nød et Øjebliks Hvile. Da hørtes paa en Gang et gennemtrængende Barneskrig. Konen fo'r op og hen til en Barnevogn, der stod i Nærheden

uden Tilsyn: „Tys, tys, tys! Naa, din lille Gris — er din Moder løben fra dig." Hun kørte Vognen frem og tilbage, men Skrigene vedblev. Saa hørte hun op med Kørslen.

„Ja, jeg har selv haft syv Børn, det ene efter det andet, saa jeg kender jo nok den Rummel; — du vil heller ikke ligge og kede dig — eller du er kanske tørstig. Vi lidt, der er endnu en Taar i Mælkeflasken."

Saa tog hun den lille op og satte sig med den paa Skødet og gav den af Flasken. Barnet blev nu roligt. Men Niels udbrød: „Er du gal, Mo'r! Jeg siger som Underofficeren: „Hold dig i Geleddet, og forfald ikke til Ekstravakanser!""

„Tror du, jeg kan sidde rolig og se paa, at det søde Barn forskriger sig!"

Nu kom en af Kammeraterne fra Kompagniet forbi og sagde grinende: „Gratulerer, 119, du har nok lagt dig Kone og Barn til!"

„Der har du lavet en rar Frikkedelle," sagde Niels til Moderen, „nu bliver jeg til Grin over hele Linien i Morgen."

„Aa, han kunde vel nok se, at jeg ikke var af den Slags."

„Ja, den er kontant, som Præsten sagde, han fandt en Bukseknap i Kirkebøssen."

I det samme kom en yngre Dame gaaende; hun saa sig urolig om og vilde allerede til at gaa igen, da hun opdagede Barnevognen. „Men hvor i al Verden er Magda?" udbrød hun, da hun havde kigget ned i den tomme Vogn.

„Er det Deres Unge?" spurgte Madamen deltagende.

„Men sidder De med mit Barn — hvad er dog det — hvem er De — og hvor er Henriette?"

„Henriette?"

„Ja, det er jo min Pige — hvor er hun?"

Fruen tog Barnet paa Armen, kyssede det og satte sig paa Bænken ved Siden af de to andre. Imidlertid nærmede en flot, københavnsk Tjenestepige sig med en Gardist under Armen.

„Naa," sagde denne, „ser du Krigskammeraten derhenne, mit søde Lam; han har to Kærester og Barn."

„Hys," hviskede hun forskrækket, „skynd dig og gaa; det er min Frue" Han listede bort; og hun styrtede frem. Fruen lagde Barnet i Vognen, puslede om det, saa' op og sagde skarpt: „Det er nu anden Gang, Henriette, jeg griber Dem paa fersk Gerning; nu er det forbi mellem os!"

„Ja, fra min Side er der ikke noget i Vejen," sagde Pigen flot; „jeg kan gaa, naar det skal være."

Nu rejste Madammen sig og sagde: Men, Gudbevares vel, tør en Pige tale saadan til sit Herskab. Saadan en nysselig lille Frue! De skulde skamme Dem, skulde De, saadan at løbe fra Vognen og det hele! Jeg saa jo godt, han forsvandt, den blaa Laban. Og medens De gaar og gør ham rundtosset, la'r De det uskyldige Barn ligge og skrige. Ja, De maa undskylde, lille Frue, saa tog jeg ham op; naa, han er nok for Resten en lille Pige, hører jeg; men af en Pige og være er han ellers rask af sig. Ja, vi er maaske dumme paa Landet, lille Jomfru; men én Ting kan I Københavnerfrøkner lære af os, og det er at gøre vores Pligt. Jeg ved nok, at jeg har aldrig rendt fra Barnevogn — hverken fra mine egne — jeg har haft syv, og 119 er den yngste — eller fra andres Børn — jeg har i to Aar været Barnepige hos en Pattikulier i Asminderød."

„Tak," sagde den lille Frue, „Tak for Deres Godhed!"

„Aa, ikke og takke for; jeg er for Resten første Gang i mit Liv i København; det er min Søn, 119, jeg er inde og se til."

„Vil De og Deres Søn ikke gaa med hjem og drikke en Kop Kaffe," sagde Fruen, „vi bor i Bartholinsgade, ikke saa langt herfra?"

„Jo, mange Tak, det kunde ellers være meget rart."

Pigen var nu gaaet i sig selv og gik flov og flad foran med Vognen. De andre fulgte bagefter.

Man naaede Hjemmet i Bartholinsgade, hvor Manden, en ung, mørkhaaret Ingeniør, i stærk Spænding modtog Selskabet i den aabne Entrédør.

„Naa, du har ventet længe paa os og bliver vel ordentlig forbavset," sagde Fruen til Manden, der stod med opspilede Øjne, da han saa hele Toget styre op ad Trappen.

„Ja, det er givet," sagde han.

Og nu fulgte Forklaringen og Kaffen, begge Dele med Brøvl til.

Det var nu hen paa Eftermiddagen. Paa Vejen til Stationen vilde Sønnen overtale Moderen til at lade sig fotografere.

„Næ — det kan jeg ikke!"

„Men, hvorfor ikke?"

„Jeg har jo ingen Paraply med!"

„Ja, hvad saa?"

„Næ, ved du nu hvad, Niels! Jeg har set mange Futegrafier derhjemme paa Egnen, men baade Grethe Sørensen og Trine Madsen og Birte Persen er taget af med Paraply, — jeg vilde osse haft min med, men glemte den — jeg ved godt, hvor han staar — jeg glemte ham i Morges i det lille Hus, og Tiden var knap."

„Naa, er der ikke andet i Vejen, kan du jo laane en hos Futtegrafen."

„Tror du, Niels?"

„Jo, den er kurant."

Naa, til Fotografen kom de, hans Paraply laante hun, og fotograferet blev de. Og hen paa Aftenen fulgte Sønnen hende til Nordbanegaarden. Han vilde købe Billet. „Nej det havde hun da." Da hun vilde gaa ind i Ventesalen, foreviste hun den triumferende for Kontrolløren, der var en anden end den, hun traf om Morgenen:

„Nu har jeg fundet Billetten."

„Men — den er jo mærket!"

„Ja, rigtig," sagde hun straalende.

„Det er jo ingen Returbillet!"

Saa købte Sønnen Billet og fulgte hende til Kupéen. Da Toget begyndte at gaa, stillede hun sig i Kupévinduet og raabte højere og højere: „Tak for i Dag, Niels. Du skal faa en anden Rullepølse. Spar paa Æggene, men spis dygtig af Spegepølsen, og send mig Futegrafiet. Hils Marketutten, at Mage til Øllebrød —"

Endelig saa hun, at de var kørt et Stykke, og satte sig. Ved Fredensborg hentede Peter hende igen. Han fik i Foræring et 10-Øres Spejl og en Tættekam til 5 Øre. Fatter fik en Rulle Skraa og en Ligtornering.

Eu Uge efter kom Fotografiet, hvor Paraplyen stod midt imellem 119 og Moderen. Det blev ophængt i Stadsstuen. Og Mutter lo nok saa lunt, da Nabokoneu, Sidse Vævers, sagde: „Jeg tror osse, jeg skal have min Paraply futegraferet, for det er farlig, saa fin din er bleven dér paa Billedet."

Jydske Tatere.

Gamle Folk ved endnu den Dag i Dag Navnene paa mange jydske Tatere. De mest navnkendte er Jens Langkniv og Morten Grimskjæg. Andre mere kjendte Natmænd er Thomas Mogpind, der gik omkring og fejede Skorstene, Laust Glavind, kjendt som en meget dygtig Kvaksalver, Abraham Jørgensen, almindelig kaldet „Havmaagen", en høj, svær Karl med et Ansigt fuldt af Ar og Brystet overhængt med Messingdingeldangel („Jo mere Messing, jo større Kæltring," sagde man i de Dage). En anden kendt Tater kaldtes Jens Kristian Svin. Han havde Ord for at være meget ondsindet; han fik Senerne over sine Hæle overskaarne af en Hosekræmmer, som han vilde udplyndre. Peder Kristian Ærligkæltring blev kaldt saaledes, fordi han ikke var født Tater, men var af en smuk Taterpige ført ud i Kæltringlivet. Af navnkendte Taterkvinder kan anføres: Lange-Margrete, der var meget ilde berygtet, Ælling-Sørine, Ingeborg Pibehytte, Stærke Abelon og Rakker Kristiane.

Efter Folkemunde ved S.

Udvalg af de vigtigste Foderplanter og disses Behandling og Brug i Husmandens Landbrug.

Alt tyder paa, at der indenfor vort Landbrug er ved at fremkomme et Omslag saaledes, at Marken skal være ligeberettiget med vore Husdyr om Landmændenes Interesse. Men det er letforstaaelig, at Hovedinteressen hidtil har samlet sig om Husdyrbruget, thi den væsentligste Indtægt har man hidtil faaet gennem Salg af dyriske Produkter. For Tiden — og rimeligvis endnu længe — vil vi faa vore Indtægter af samme Kilde, men skal de i Fremtiden frembringes ved samme Midler som hidtil, vil Nettoudbyttet næppe blive saa godt, som det har været; thi Æggehvidestofferne i vore gode Oliekager er stadig steget i Pris, og, som bekendt, er det væsentlig ved Hjælp af disse, at særlig Mælkeydelsen hos vort Kvæg er bleven stor. Fedt og Flæsk kan vi frembringe uden synderlig Forbrug af Æggehvide blot vi har Sukkerstoffer nok.

Derfor er det naturligt at spørge: kan vore Husdyrprodukter Kød, Mælk og Flæsk frembringes med tilstrækkelig Fordel for os, naar vi i Fremtiden — som nu — skal købe Raaprodukterne fra Sydlandene. Spørgsmaalet er ikke let at besvare, men skal der svares ud fra, hvorledes Raaværdien af de indkøbte Fodermidler er nu og for 15 Aar siden, da ser det næsten ud, som Prisstigningen paa disse Varer er saa stærk, at det i en temmelig nær Fremtid vil blive Spørgsmaalet: „Hvorledes kan vi undvære disse fremmede Fodermidler?"

Forbruget af Sydlandenes Fodermidler er dog ikke i Aftagen trods Prisstigningen, og det maa indrømmes, at i Forhold til den Pris, hvortil vi har et Pd. Æggehvide i vore egne Sædarter, er den indførte Æggehvide billig — ja, selv Æggehviden i Bælgsæd kan hos disse kvælstof-

samlende og kvælstofrige Planter, som giver almindeligt godt Foldudbytte, ikke faas til samme Pris, som den for Tiden kan købes til f. Ex. i Jordnødkager. Var der Udsigt til, at Tyskland hævede sine Indførselsforbud, saa vi atter kunde indføre dyriske Produkter dertil, og var der Sikkerhed for, at Oliekagerne ikke fremdeles vedbliver at stige i Pris, saa var der rimelig Udsigt til, at Rentabiliteten ikke gaar Fløjten, selv om vi henter vore Køers daglige Brød fra Syden. Om dette eller vor Bælgsæd er det bedste Foder, kan vore Lærde ikke helt enes om, men et kan man enes om: at det er en Smagssag — i hvert Fald for Køerne.

Men det er og vil i Længden være meningsløst at dyrke vore Marker med Planter, som svarer til Tiden ved 1860, medens man ved Kunst, selv om den udføres dygtigt, gennemfører et Husdyrbrug svarende til Tidens Krav ved 1904, væsentlig bygget paa, hvor stor Kassebeholdning, og hvor gode Transportforhold og Handelsforbindelser, der raades over til Indførelse af sydlandske Raastoffer.

Nej, den eneste naturlige Maade for vort Husdyrhold og for Frembringelsen af rigelige Produkter er, at Markens Sædfølge gøres tidssvarende og giver Plads for vore vigtigste og mest yderige Planter, at man stedse anstrænger sig mere og mere for at give disse forøgede Vækstbetingelser, lærer Planterne at kende og at gøre sit Udvalg mellem de Arter, Varieteter og Stammer, som under de givne Forhold giver bedst Udbytte ved en god Forplejning. Men dette Maal naar man ikke i en Haandevending, det maa forberedes lidt efter lidt, saa vindes den fornødne Øvelse og Erfaring deri.

Vore Marker bør selvfølgelig give rigelig af Foderafgrøder, særlig saadanne som indeholder opløst Næring i Cellerne, altsaa Roer og Kartofler til Vinterfoder, Græs og andet Grønfoder til Sommernæring.

Som bekendt er alle vore Kløver- og Græsarter i ung Tilstand rige paa et Stof, som kaldes Amirstof, et Næringsstof, der ligner Æggehvide og gør samme Nytte under Fordøjelsen som dette, kun at det er endnu mere letfordøjeligt og endnu mere drivende paa Dyrenes Vækst end Æggehvidestofferne. Derfor taber de daarlig fodrede

Dyr deres lodne Vinterpels, naar de kommer paa Græs, Ungdyrene faar en hurtigere Vækst, og de gamle Arbejdsheste bliver blødere at ride; thi god Kødfylde aflejres langs Ryggen, og Senerne i Bentøjet bliver bløde og mere smidige — kort sagt — det er naturlig Føde.

Men der er Forskel paa disse Foderplanter; og Foderværdien, som en Td. Ld. afgiver, bestemmes af mange Forhold, som nu nærmere skal paavises i de forskellige Fodermarker.

Græsmarken.

Vi har endnu ikke i almindelig praktisk Landbrug lært at udvide vor botaniske Viden synderlig. Man hører undertiden en eller anden, som synes, at det er ganske rædsomt, at en Københavner ikke kender Forskel paa Byg og Havre. Men er det ikke værre, at en Landmand ikke kender Forskel paa Draphavre og Agerhejre, uldbladet Hestegræs eller Engrævehale, ja, at det tit kniber med at kende almindelig Rajgræs fra italiensk Rajgræs; mon dette ikke er et daarligere Forhold hos Landmanden end Københavnernes Forhold til Sædarterne?

Jo, for Landmændene kan Uvidenheden ofte gøre stor Skade, medens dette næppe vil hænde for mange Københavnere. For 3 Aar siden besøgte jeg en Mand, som var overmaade glad for, at han havde en særdeles kraftig og tæt bevokset Mark med Engrævehale; thi han havde set, at denne Sort Frø stod i en Frøforretnings Prisliste til 1 Kr. pr. Pd., og hans Mark saa ud til at ville give mange, mange Kronestykker.

Jeg nænnede knapt at spolere hans Glæde ved at meddele, at hans Græsmark bestod af eneste uldbladet Hestegræs i Stedet for Rævehale, og jeg kunde ogsaa have sparet min Ulejlighed; thi Manden troede det var mig og ikke ham, der tog Fejl; thi Frøtoppen var rødlig og lodden og kunde ogsaa godt have Lighed med en virkelig Rævehale. Mandens Tro paa sin Ufejlbarlighed øgedes ved, at han havde faaet sit Sædefrø fra en mindre Frøforretning og betalt det med Prisen paa Rævehale, som var ca. 100 Øre, medens uldbladet Hestegræs kun kostede ca.

35. Hvilken Skuffelse og Tab dette bragte behøver ikke at nævnes.

Færdes man langs Markerne om Sommeren, ses det ofte, at Hegnene eller en Grøft gør Skel mellem en tæt, bladrig og fyldig Afgrøde paa den ene Side, medens den anden Marks Planter er fine, bladfattige og hele Bevoksningen saa aaben, at Jorden udtørres og revner og de nøgne Pletter giver Plads for talrige Ukrudtsplanter. Her maa atter Ukendskabet eller maaske ufornuftig Sparsommelighed betales med dyre Penge; thi heldigvis er slige grimme Skel mellem Markerne ikke hverken Jordbonitetens eller Planternes Skyld, men ene Ejermandens.

Den sikreste Vej til at lære de gode Græsmarksplanter at kende saa meget, at hver kan faa de Planter, som passer til hans Mark, er at plukke de Græsser og Planter, som Aar efter Aar opnaar den kraftigste Udvikling. Der findes i vor Tid plantekyndige Folk nok, som kan give Oplysning om disse Planters Navn, og dette Frø bør den enkelte Aar for Aar lade sin Frøblanding indeholde rigeligere og rigeligere af. Der kan godt gives Forslag til gode Frøblandinger at begynde med, og saadanne findes i Chr. Christensens „Landbrugets Kulturplanter" og i Central. Comp. smaa Vejledninger samt i en Del Forsøgsberetninger Men det er vanskeligt at give Recepter, som er heldige under alle mulige Forhold, derfor bør man lidt efter lidt efter ovenstaaende Fremgangsmaade lære at bruge og kende de Planter, som under ens egne Forhold yder bedst.

At de forskellige Kulturgræsser ikke giver ligemeget Næring, selv om de omtrent giver ens meget Græs, er velkendt af baade Folk og Fæ — særlig ser man de sidste gøre stor Forskel. Hen i Juli ses særlig Agerhejre, Draphavre og blød Hejre som store, tørre Stilke i tætte Blokke, som stadig forbigaas af Kvæget, navnlig hvor Jorden er i ringe Gødningskraft, saa Græsserne blive bladfattige, hvilket ofte er Tilfældet med almindelig Rajgræs under disse Forhold.

Græssernes Varighed, Buskningsevne, Bladfylde og Evnen til hurtig at skyde frem efter Slæt eller Afgræsning er langt fra ens lige saa lidt som deres Næringsværdi.

Hundegræs er et af vore bedste Naturgræsser Det findes vildtvoksende i Skovene, ved Veje og i Grøfter paa ikke altfor vaad Bund, dog trives det særdeles godt baade i kultiveret Mose og i mager Jord. Hundegræs har en meget kraftig Rod, der gaar dybt i Jorden med tykke Rødder, som Aar for Aar bliver talrigere og kraftigere efter Jordens Kultur og Gødningskraft. Tillige er det sikkert vort mest hurtigvoksende Græs straks efter Afgræsning eller Saaning; i fugtigt Vejr kan man paa første og anden Nat efter Slaaning se ½ Tomme lange Skud skyde frem af de indre Lag i Stubbene. Hundegræsset er bladrigt med saftige Blade, som ædes med Begærlighed af alle Dyr, selv om det er temmelig stort. I første Aar staar det en Del trykket i Væksten; men i andet og tredie giver det fyldigt Udbytte, særlig naar det faar Ajle. Paa Grund af sin kraftige og meget tidlige Rodvirksomhed om Foraaret, er det tillige et heldigt Græs at anvende Vinterajlen paa, hvis denne ikke kan opbevares til den rigtige Foraarstid (April).

I Græsmarken passer det bedst sammen med Draphavre, tilnød sammen med Rajgræsserne; men Agerhejre og Thimothe er for sene i Udvikling, hvis Høslet ikke skal foretages, førend disse er skredet igennem. Hundegræs og Draphavre vil da være for grovt og tørt. Tidlig Rødkløver kan tilnød klare sig i Udvikling, særlig i første Aar, da den giver mest og Hundegræs kun lidet. Paa alm. god Jord vil Hundegræs, Draphavre og tidlig Rødkløver være fortrinlige Foderplanter

Hundegræsfrøet bør absolut plukkes til alle mindre Brug i vore Skove og ved Vejene; thi Udbyttet af amerikansk og endnu mere af avstralsk Frø er l a n g t ringere end af dansk, selv om det indførte ser mere smukt og ensartet ud. Det avstralske Frø er bleghvidt, medens det danske er rødligt eller graaligt, mere uens og mere hvast.

Frøavlen af Hundegræs er meget sikker og i høj Grad lønnende, naar Jorden er ren og i god Kultur. Jorden bør dyrkes med Rodfrugt et Aar eller to, førend den lægges ud til Frøavl. Da Hundegræs kan yde udmærket Frø i 2—8 Aar, er Renhedstilstanden meget vigtig. Ligeledes maa det være Jord, som ikke er for fast og har Til-

bøjelighed til at danne Skorpe. I løs og muldet Jord er det let at holde Bunden tæt og tvinge dens Græs op i Stængler. Ofte hører man Frøavlere klage over, at Hundegræs giver Græs, men ikke Frø; men dette beror paa en Fejltagelse; thi under de her nævnte Forhold kan det give fra 3—1200 Pd. Frø pr. Td. Ld. I 1903 høstede jeg paa 4 Skp. Land 650 Pd. rent Frø.

Til Frøavl bør saas ca. 30 Pd. pr. Td. Ld. sammen med 12 Pd. Rødkløver, som i første Sommer giver et godt Græsudbytte. I anden Sommer vil Hundegræsset allerede sætte en Del Frø, men det bliver ikke alle Vegne, at Stængeldannelsen er saa rigelig, at det lønner sig at lade det staa. Men ved Høstningen kan det lade sig gøre at fraryste alt det fine Bundgræs og binde Stænglerne i Neg, medens Bundgræsset vejres til Hø.

I 3die Vækstaar giver Hundegræs fuldt Udbytte; men skal det rigtig blive godt for Alvor, maa det gives 6—10,000 Pd. Ajle i 2den Sommers Efteraar saa tidlig, at Græsmarken faar den kendte blaa Farve i September eller senest først i Oktober. Den optagne Næring anvendes ikke ene til at danne blaa, kraftige Blade; hele Rodnettet vil næsten ligne Kvikrødder, meget tykke og kraftige, indeholdende den optagne Næring som en Slags Reservenæring, der sikkert bidrager sit til, at Hundegræs, gødet paa denne Maade, meget tidlig løber i Stængler om Foraaret og bærer rigelig Frø. En god Frøvægt og Udvikling af en kraftig Kim kan yderligere fremmes ved at udsaa ca. 150 Pd. 18 pCt.s Superfosfat en Gang sidst i Februar eller først i Marts, naar Jorden er optøet; og just som Græsset begynder at vokse, gives yderligere 100—150 Pd. Chilisalpeter — alt pr. Td. Ld.

Anvender man Ajle om Foraaret, vil det give en Mængde Græs, men for lidt Frø, den store Bladflade og det kraftige Rodnet omsætter det hele til vegetative Skud, Stængeldannelsen glemmes, og Frøet bliver langt fra saa ensartet udviklet og modent, som ønskeligt var.

Høsten kan komme meget pludselig; med 2—3 Dages blankt, blæsende Vejr kan alle Straaene gulne, og i Løbet af faa Timer kan mange af de kraftigste Frø løsnes.

Frøet er dog ikke nær saa løstsiddende som mange andre Græsser. Naar enkelte Frø løsner sig ved at Haanden glider let gennem Toppen, bør Frøet høstes, og dette maa helst ske efter Solnedgang og førend Solen staar op, medens Duggen endnu er paa Græsset. Herved taales Behandlingen udmærket, og Frøgræsset bindes straks i almindelige Neg, som sættes i runde Hobe, 8—10 i hver med Toppene tæt sammen. For at Vinden ikke senere under Vejringen, naar Frøene bliver endnu løsere, skal ryste for meget Frø af de yderste løse Frøtoppe, bindes et Halmbaand om hele Frøgræshobens Top, efter at 8—10 Negs Toppe er tæt sammentrykte. Rivelsen fra Stubbene lægges over Hobene, og Frøet eftermodner særdeles godt, naar det faar Lov at staa hen i 6—8 Uger. Hundegræs er kun forsynet med en lille og blød Kim ved Høstningen, men under Eftermodningen bliver den fast og vægtig. Frøet maa køres hjem paa Vogne med Sejl, thi har Vejret været ustadigt og gentagne Gange vekslet mellem Regn og Solskin, er Frøet meget løst, saa indtil $\frac{1}{5}$ kan falde af i Vognene. 2 Mand kan med hver en Høtyv tage en hel Hob ad Gangen, saa næsten intet spildes ved at læsse paa Vognene. Frøet skal helst tærskes straks og halvrenses, hvis det er godt tørt. Tærskehalmen er lidet kendt som Foder, ofte anses den for omtrent værdiløs, men det er aabenbart fejl; thi der er ikke synderlig Forskel at mærke paa Kvægets Ydelse, om der gives 6—8 Pd. alm. Hø eller 6—8 Pd. Tærskehø af Hundegræs. Saa meget vides med Sikkerhed, at der er stor Forskel paa Draphavre, Agerhejre og Hundegræshalm; den sidste er langt den bedste, men sammen med alle Halmarterne, maa der bruges rigelig med Rodfrugter, som betinger en større Udnyttelsesevne overfor Halmens tungttilgængelige Næringsstoffer. Tillige vil det saftige, vandrige Efteraarsgræs have en heldig Modvirkning i disse Halmarter, som ikke bør gemmes til den egentlige Vinterfodring. Hundegræs har i mange Aar været i meget høj Pris og er endnu, og der er Udsigt til, at Prisen paa denne Frøvare vil holde sig længe endnu, hvilket Græssets fortrinlige Ydrigdom og solide Anvendelse under mange Forhold betinger. Efter min Mening er denne Plante for Tiden vor bedste Frøavlsplante, fordi

den ikke ene kan give stor Kapitalværdi i Frø, men giver tillige god Foderhalm og Eftergræsning. Rodfrugter er gode til Frøavl — hidtil ogsaa lønnende; men i Husmandsbruget har de den Mangel, at Husdyrholdet formindskes for meget, hvis de skal dyrkes i det større; Jorden forurenes og kommer lettere til at mangle Gødning end ved Græsfrøavl, der udmærket kan forenes med almindelig Husmandsdrift og Avl af andre Foderplanter.

Draphavre er ligeledes et fortrinligt fleraarigt Græs, som er meget tidlig i Vækſten om Foraaret og da gerne ædes af Kreaturerne. Straaet bliver meget hurtig groft og træet, og trods dets Bladrigdom vil Kvæget ikke gerne æde det af tæt til Bunden, uden at det græsses over meget ofte. Som Høplante er Draphavre fortrinlig og giver giver rigeligt og tidligt godt Hø i Blanding med Hundegræs. Frøet er loddent, meget fyldende og har kun en lav Spiringsprocent, og det er vanskeligt at faa dækket ved Saaning paa Grund af den lange Stok. F r ø a v l e n af Draphavre kan være meget lønnende, men den giver kun et ringe Udbytte, hvor Jorden ikke er særdeles kraftig og muldet, helst lidt lavtliggende og under gode Læforhold, da Frøet overmaade let falder af, ja, for mange spildes til næsten Halvdelen. Frøet maa absolut høstes i Dug eller lidt Regn og ellers behandles som Hundegræs; dog vil det ikke være nødvendigt med saa lang Eftermodningstid. Udsædsmængde ca. 50 Pd. pr. Td. Ld. Græsset er fleraarigt baade som Græs- og Frøavlsplante.

Engsvingel er kun at anbefale paa særdeles kraftig og og muldet Agerjord, men godt egnet til at saa i vore veldrevne Husmandsbrug efter Roer, hvor Sæden gærne er rigelig svær og kun tillader lidet Lys at søge ned til Græsset, som er udlagt i Sæden. Engsvingel giver rigelig Græsning i første Brugsaar. skyder meget hurtig efter Afgræsning og Slet, er meget fint, saftigt og ædes gerne af alle Dyr. Det skal tillige være et særdeles godt og nærende Græs, hvilket Dyrenes Appetit ogsaa vidner om. Til Frøavl skal saas ca. 30—40 Pd., og hvor Jorden er kraftig, kan det give Frø allerede i første Aar, men bedst lykkes det i andet og tredie. Er det saaet i Blanding med Kløver, giver det en fortrinlig Græsning i første Aar og

et tilsvarende Frøudbytte i andet og tredie. Paa veldrænet Eng og kultiveret Mose er det særlig at anbefale i det hele til lav Jord. Frøhøsten er vanskelig og Eftermodningen langsom ligesom hos Hundegræs.

Thimothe eller Eng Rottehale er et sikkert og nøjsomt Græs, som dog giver for lidt Græsning i første Aar, men ret rigelig i andet Paa Mosejord er det fortrinligt og faar der temmelig godt med Blade. Hele Planten er tilbøjelig til at blive tør og skyder sent og lidet efter Slet og Afgræsning. I Blanding med Alsikke, Kællingetand, sildig Kløver, lidt Rajgræs og Agerhejre kan det give en temmelig tæt Bund og god sildig Græsning og Staldfoder, som passer godt i et halvt Skifte ved Siden af tidlig Rødkløver og tidlige, høje Græsser. Frøavlen er ret sikker og rigelig, men Prisen temmelig lav. Dansk og svensk Frø er langt det bedste til Udsæd.

Engrævehale er et Græs, som meget ligner Thimothe og ofte forveksles med dette. Blomsterdusken er mere spids paa Rævehale, og Frøene sidder indhyllet i Yderavnerne. Græsset har kun Værdi til fleraarige Græsmarker og gode Enge; men lykkes det at faa disse Arealer bevokset med en tæt Bestand af dette Græs, saa er det ensbetydende med et varigt og det mest fortrinlige Udbytte af dette Areal i mange Aar. Det vokser meget hurtig efter Afgræsning og Slet med bladrige Stængler, og hele Planten ædes med Begærlighed af Dyrene og anses for særdeles nærende. Rævehale spirer kun usikkert og er vanskelig at faa tæt Bestand af, særlig naar det i de første Brugsaar hæmmes en Del af Hundegræs og Engsvingel; men har det først faaet godt Rodfæste, breder det sig lidt efter lidt. Rævehale har Udløbere i Overfladen omtrent som Kvik og er vanskelig at udrydde, naar det først faar Rodfæste, men det er den Slags Ukrudt, vi skulde dyrke, og som skal være med til at hjælpe os uden om det dyre og vanskelige Frøudlæg hvert Aar. Frøavlen er vanskelig og sikkert ikke at anbefale i de smaa Brug i Almindelighed; kun under særegne og gunstige Forhold.

Almindeligt Rapgræs er et fortrinligt, fleraarigt Græs, som paa lav og fugtig Bund egner sig udmærket til at dække over Jorden. Græsset er meget bladrigt og saftigt

— vort blødeste Kulturgræs — gaar let i Leje og er ret almindeligt i gode Enge, hvor det dog burde afløses af Eng Rapgræs, der ligesom Rævehale er forsynet med Udløbere. Begge Rapgræsser ædes med stor Begærlighed af Kvæget, og i Enge og vedvarende Græsarealer bør de aldrig savnes, ligesom det ogsaa vil være lønnende i 2 Aars Græsbrug at saa 2—3 Pd. pr. Td. Ld., hvor det kniber med at faa Bunden tæt nok. Frøavlen er vanskelig og næppe lønnende under almindelige Forhold.

Almindeligt Rajgræs er meget brugt, men giver under de fleste Forhold meget for lidt i Udbytte. Kun hvor Jorden er i god Kraft, faar det ordentlig Længde og god Bladfylde, og hvor dette opnaas, er det et fortrinligt Græs, blot det afgræsses hyppig. Græsset vil da skyde hurtig paany, og gives det lidt fortyndet Ajle, bliver det ogsaa bladrigt og faar god Længde; men har det Næringssorg, kan det ofte løbe op i korte, næsten bladløse Stængler med faa Frø, som let falder af, hvorved det saar sig selv og paa den Maade bliver ret varigt. Alm. Rajgræs er temmelig haardført og er særlig at anbefale til Eftersaaning; selv noget ind i September kan det lykkes at faa det til at spire og rodfæstes, saa det kan overvintre.

Italiensk Rajgræs er betydelig mere bladrigt og saftigere af Stængler end almindeligt Rajgræs. Til Gengæld er det mere fordringsfuldt baade med Hensyn til Jordbund og Klima. Kun i rigtig kraftig Jord giver det godt Udbytte, men da ogsaa ualmindelig meget. Tidlig om Foraaret er det langt fremme — det er vort tidligste Græs — og vokser med rivende Hast op til 3 Kvt.s Højde, og i tæt Bestand vedbliver det at være særdeles blødt. Italiensk Rajgræs er en fortrinlig Grønfodringsplante til Grisesøer; disse malker fortrinlig derefter, og ved sit ringe Træstofindhold er det anvendelig til dette Brug, selv om det er nær ved Skridningen. Ingen af de øvrige Græsser kan i saa Henseende staa ved Siden af. Jo oftere italiensk Rajgræs afgræsses eller slaas, desto tættere og bladrigere bliver Græsmarken. Har man lidt fortyndet Ajle eller 50 Pd. Chilisalpeter at anvende nogen Tid efter Afgræsning eller Slet, saa kan Græsset blive tjenlig til at give god Staldfoderslet indtil 4 Gange i en Sommer. I Blanding

med Kløverarterne faas en udmærket saftig, bladrig og ens-artet Græs- og Høsletsafgrøde, da disse Planter er om-trent lige tidlige i Udvikling. En væsentlig Mangel ved italiensk Rajgræs er, at i strænge Vintre og i Foraar med hyppige Vekslinger mellem Frost og Tøvejr, vil en stor Del Græsser gaa bort, navnlig paa løs og tørveagtig Bund, hvor det ellers folder fortrinligt og hæmmer Ukrudtet meget i Udvikling. Man bør derfor være lidt forsigtig med at lade eneste Kløver og Rajgræs være eneraadende Planter i vor Græsmark, selv om enkelte gode Aar kan friste dertil i Etaarsdrift, hvis ikke der findes en fortrinlig dyrket Brakmark eller vedvarende Græs- eller Lucerne-mark, som ved deres Ydelse kan tillade, at Græsmarken ompløjes i enkelte ugunstige Aar. Frøavlen er let og sim-pel, blot Frøgræsset høstes tidlig, naar Straaene begynder at gulne, og naar Dug eller Regn er i Græsset. Det eftermodnes meget hurtig og kan godt hensættes og tærskes i Vintertiden, og selv ved mindre omhyggelig Behandling giver det et stort Frøudbytte med god Spireevne. Men Prisen er paa Grund af dette altid lav, og Frøavlen er ikke særlig lønnende og kun — som al Frøavl — paa tem-melig kraftig og ren Jord.

Agerhejre, der ofte kaldes Kæmpegræs, er en 1-aarig meget fyldende Plante. Hele Planten er tør og træet, mangler Blade og ædes ugerne af Dyrene. Den er meget sen i sin Udvikling og meget sen til at vokse efter Afgræs-ning og Slet; men paalidelig — selv paa meget mager Jord kan den give et fortrinligt Udbytte. Som nævnt, er den god i etaars Udlæg sammen med sildige Kløverarter og Thimothe — særlig paa lavtliggende, moseagtige Arealer, hvor alle disse Planter trives godt, blot Jorden er fri for Surhed.

Som Frøavlsplante er Agerhejre meget lønnende at dyrke paa næsten alle Slags Jorder. Til dette Brug saas ca. 30 Pd. pr. Td. Ld. om Foraaret i Dækfrugt. Om Efteraaret gives i August lidt Ajle og om Foraaret 100 Pd. Chilisalpeter pr. Td. Ld. Frøgræsset er let at behandle paa alm. Maade, og Frøudbyttet er særdeles stort — 1000—2200 Pd. pr. Td. Ld. — og i de sidste Aar har Prisen været meget god, men forøvrigt noget

svingende. Til Gengæld kan man hurtig frembringe en betydelig Frømængde uden synderlig Udgift.

Agerhejre er ogsaa god til Eftersaaning af mislykkede Græsmarker om Efteraaret.

Et lignende Græs har man i blød Hejre, som dog ikke bør bruges uden paa simpel Jord, hvor det ogsaa anvendes en Del.

Da Kløverarterne og deres Krav til Jordbund og dennes Behandling gennemgaaende er langt bedre kendt end de enkelte Græsarter, skal Kløveren ikke omtales her. Kun skal der tilføjes, at paa lave, lidt fugtige Arealer bør man ikke forsømme at dyrke Kællingetand og Alsikkekløver, særlig hvor Rødkløverarterne viser sig noget usikre.

Det er en almindelig Kendsgerning, at det Aar for Aar bliver vanskeligere at faa gode tætte Græsmarker; navnlig viser Kløveren sig usikker. Usikkerheden tillagdes i tidligere Tid Kløveraal og Svampesygdomme, men nu viser det sig, at i enkelte Aar trives Kløverne særdeles godt, blot Udlægssæden bliver svagt udviklet i Vækften; og helst skal Kløver ikke lægges ud med Roer som Forfrugt. Forsøgsbestyrer Nielsen, Tystofte, mener at have Erfaring for, at Usikkerheden for Kløver efter Roer, skyldes mere den stærke Beskygning, som Sæd efter Rodfrugter giver, end det skyldes, at Jorden ved sin Porøsitet og Muldethed bliver en særlig gunstig Jordbund for Sygdom og Svampe.

Men af Hensyn til den Erfaring, at Græsmarkerne gror frodigst til, jo nærmere de dyrkes efter Rodfrugt, saa vil man gerne beholde sin Græsmark paa denne Plads, hvis der er Mulighed derfor — særlig naar man anvender 2 Aars Græsleje og tit kun med ringe Kløverbestand.

Græsmarkens Besaaning.

Den kraftige Vækst baade i første og andet Aars Græsmark betinges af, at Jorden er ren og i god Kultur, naar den lægges ud. Tidligere var det Skik og Brug, at naar Jorden havde givet Sæd saalænge den kunde, da først skulde den hvile ved 2—3 Aars Græsleje. Man glemte, at enten Jorden giver Sæd eller Græsning — særlig,

naar denne væsentlig bestaar af eneste Græsser — saa vil Jorden og dens Næringsstoffer omtrent beslaglægges paa ens Maade Af denne Grund er Jorden efter flere langstraaede Sædafgrøder ikke særlig heldig til Græsudlæg, dels er den tit for næringsfatttg, dels er den tæt og særlig paa leret Jord knoldet, uren og mangler den Bekvemhed og Porøsitet, som just er en Betingelse for Græsmarkens gode Vækst og hele Udbytte.

Da alle vore Græsser kun har Trevlerod, og dennes Rodevne el. Arbejdsevne ingenlunde er stærk, bør Græsmarken helst følge saa nær efter Brak eller Roemark som mulig. Det er ogsaa almindelig Erfaring, at Væksten efter Afgræsning og Slet er langt yppigere, naar Græslejet følger i Sædskiftet efter Roer, end naar det følger efter flere langstraaede Afgrøder. Men som nævnt har det sine Vanskeligheder med at faa Græsmarken tæt nok paa denne Plads, navnlig er Kløveren usikker. Det vil derfor sikkert ikke være klogt, hvor Kløver- og Græsmarker er tætte og frodige, at gaa hen og flytte disse ind i Udlæg efter Roer. Kun hvor Græsmarken ikke yder tilstrækkeligt, bør det gøres. Men er Græs- og Kløvermarker gode, bør man næppe, fordi det anbefales, flytte fra den nuværende Lejeplads til en anden efter Roer, da det har vist sig, at flere er bleven skuffede derved og atter maa vende tilbage eller tage 2 langstraaede Sædafgrøder efter Roer for at være sikker paa en god og tæt Kløver- og Græsmark. Den store Forskel, som ses mellem Græsmarkerne, fortæller, at dette Forhold trænger til nøje Overvejelse mellem Landmændene.

Ved Græsmarkens Saaning er der adskilligt at udrette for at sikre den en god Vækst Jorden maa fældes tidligst mulig for at Skorpedannelse kan hindres, saa rigtig god Findeling bliver mulig. Er Jorden kold og lavtliggende, vil det være til meget Gavn, om den henligger 5—6 Dage, hvorved en Del Ukrudtsfrø spirer og ødelægges, førend den egentlige Dybbehandling foretages. Jo længere et Græsleje er bestemt til at henligge, desto dybere og fuldkomnere bør Jorden behandles, men aldrig dybere og tidligere, end at den kan muldes fint ud, saa de fine Sædefrø kan faa et bekvemt og godt Leje, hvor Jorden falder

tæt om Frøet og sikrer en god Spiring og en kraftig Roddannelse. En velbehandlet Jord, løsnet og findelt i fuld Plovfures Dybde paa rette Tidspunkt, er det sikreste Middel til at bevare Jordens Vinterfugtighed og betinger en livlig Bakterievirksomhed, som særlig er vanskelig at bevare i flere Aars Græsleje, hvorfor disse Marker ofte kommer til at yde for lidt, idet de bliver for faste.

Dækfrugten skal helst saas straks i den dybbehandlede Jord til 2—3 Tommers Dybde, enten radsaas eller skrællepløjes ned — sidste er særlig at anbefale, hvor Jorden er uren af Tidsel og Følfod — for at Jorden senere kan harves for Ukrudtsfrø, efter at den først er tromlet godt til med Ringtromle. Hvis Jorden er uren af Agerkaal, Kiddeke eller lignende, harves den med Ukrudtsharve i 5.—9. Dag, førend nogen Plante endnu er at se, kun nogle hvide Rødder i Harvebeddet. Efter første Gangs Harvning bør Jorden henligge en Dag eller to i blankt Vejr og sidste Dag saas alt Kløver og Græsfrø, helst ad to Gange, saaledes at Kløver, Thimothe saas tværs og de øvrige Græsplanter paa langs ad Ageren. I 3die Dag harves Jorden atter 2 Gange med en Ukrudtsharve, hvorved Frøet nedfældes, men Jorden skal ikke tromles til, førend Sæden er kommen op, for at hindre saa meget Ukrudt som mulig i at spire og for at bevare Jordens Fugtighed. Mange mener, at Jorden netop taber Fugtighed ved at ligge i utromlet Tilstand; men at denne Opfattelse er fejl, ses let deraf, at Jord med fast Skorpe altid meget hurtig udtørres, revner og sønderriver Planterødder, medens Jord med findelt Overflade bevarer sin Fugtighed, selv om Sommervarmen er aldrig saa stærk, hvilket tit nok er set i Helbraksmarker, som i de mest tørre Somre har Fugtighed nok til Vintersædens Spiring om Efteraaret, hvilket ofte kniber i den dyrkede Brak, hvis Overfladen ikke holdes særdeles fin oveni.

Naar Kløver- og Græsfrøet nedfældes i løs Jord, som faar Lov at ligge og udtørres, vil Frøet selvfølgelig ikke nær saa let komme til Spiring, som hvis Jorden tromles til og ved Sammentrykningen fik et fast, vandopsugende Lag over sig. Men det haster ikke med Kløver- og Græsfrøets Vækst, thi jo større Blade og jo kraftigere Vækst

de unge Planter faar i Udlægssæden, desto mere Lys og Fugtighed kræver de for at bevare Livet. Er Frøet lagt i tør Jord, kommer de unge Planter først rigtig til Udvikling, naar Ukrudtsfrøet er dræbt, Jorden sammentrykt af Tromlen og Sæden skygger over Jorden, hvorved Betingelserne for godt Rodfæste bliver gunstige og Kravene til Lys kun ringe.

Ved denne Fremgangsmaade opnaas tillige, at Betingelserne for det saakaldte Hønsegræs og lignende Planter, bliver ugunstige. Det er vist tvivlsomt, om Sæden ene har Skylden for den usikre Vækst af Græsmarksplanter efter Roer; thi i denne løse Jord er der en Mængde fine, urteagtige Planter med særdeles kraftige, skyggende Blade, som kvæler Kløveren. Lægger man Mærke til Udlægsmarker, hvor Bunden er fri for fine Ukrudtsplanter, da er det sjældent, at Kløveren mislykkes, selv om Sæden er temmelig svær, blot den ikke gaar dybt i Leje; og afhøstes Sæden i grøn Tilstand, saa bliver Kløveren mindst lige saa kraftig efter Roer som noget andet Sted, hvilket tyder paa, at Nielsens Antagelse sikkert er rigtig; thi blev Jordbunden gjort sygelig for Kløver ved Roedyrkningen, vilde Kløveren næppe lykkes, selv om Dækfrugten fjærnedes; men Græsserne faar forøgede Betingelser for at give fuldt Udbytte efter Roer, hvilket ogsaa i høj Grad kan hæmme Kløveren, hvis der saas rigelig med 1 Aars Græsser, som udvikler sig tidlig og kraftig i første Brugsaar, hvorimod 2 Aars Græsser er mere tilbagetrængt i Udvikling og mindre hindrer Kløveren i første Aar.

Naar Dækfrugten fjernes til Høsten, bør Marken efterses for Ukrudtsplanter som f. Eks. Følfod, der kan være slem i 1ste Aars Græsmark og værre i 2det. Derfor bør de trækkes op. Er Græsmarken ikke jævnt eller tæt bevokset, kan den eftersaas i hele August og lidt ind i September Maaned med Agerhejre, begge Rajgræsserne og Humlesneglebælg. Andre Kløver og Græsser kan ogsaa bruges, men det er da bedst at bruge disse tidlig om Foraaret efter; ja, Rødkløver, Hundegræs, Draphavre og Hestegræs kan godt saas paa Snelag i Marts Maaned og nedfældes med dette, og Kløveren er her meget solid, Græsserne mindre.

Ved Eftersaaning om Efteraaret maa Jorden harves 2 Gange med en spids og skarptandet Ukrudtsharve for at nedfælde Frøet, saa det snarest kan blive godt rodfæstet og taale Vintertiden. Man skal ikke være bange for de Oprivninger, som følger med Harvningen; thi de ældre Planter dør ikke deraf, særlig hvis Jorden tiltromles straks efter Afharvning. Staars mislykkede Græsmarker maa i Almindelighed helst pløjes op og bruges til Staldfodermarker, da det er vanskeligt ved Omsaaning i første Aar at faa fuldt Udbytte af disse.

Benyttelsen af Græsmarken bør rettes efter Forholdene. Er Vejret nogenlunde tørt, kan Kvæget uden at gøre Skade græsses rigelig paa den unge Kløverstub om Efteraaret, og faar vi mildt og fugtigt Vejr, maa Toppen absolut ædes eller slaas af Kløveren, for at Bladene ikke skal blive Genstand for stærke Svampeangreb, idet disses Sporer lægger sig paa de kraftige Kløverblade. Det vil ogsaa være gavnligt at tromle Kløvermarkerne godt til om Efteraaret for at hindre Svampeangreb. Første Sommer bør første Aars Græsmark med rigelig Kløver have Lov at ligge til Slet for at berige Jorden ved sin Kvælstofsamlende Evne. Denne kommer først i fuld Virksomhed ved Blomstringens Begyndelse, og følgelig unddrager man sin Jord fuld Nyttevirkning ved at aftøjre første Aars Græsmark. Men er vor Jord meget godt i Gødningskraft eller 1 Aars Græsmark er tyndt bevokset, da vil Aftøjring være heldigere for at give tættere Bund, og første Aars Græsmark vokser hurtigere frem efter Aftøjring end andet Aars, som tillige er lettere at bjerge til Hø uden Tab af Blade og Næring, end det er at bjerge første Aars Kløver, hvilket dog kan lade sig gøre med fornuftig Fremgang.

Ajle bør aldrig anvendes til 1ste Aars Græs, særlig ikke hvor der findes rigelig Kløver; ganske vist gør den fortrinlig Virkning; men den synes tillige at være et Middel, hvorved Kløverens kvælstofsamlende Evne formindskes; der er i Ajlen lettere Adgang til Kvælstoffet end til Luftens Kvælstof. Derimod kan det være klogt for at faa Græsserne til at læ og skygge tidlig over Jorden, at give 25—30 Pd. Chilisalpeter pr. Td. Ld. om Foraaret, naar Græsset

begynder at vokse, hvorved det hurtigere kommer i kraftig Vækst og faar mere Længde. Solvarmen bruges af Bladene i Stedet for til at tørre Vandet af Jorden, og 25 Pd. Chilisalpeter vil ikke kendelig fremme Græssernes Vækst saaledes, at Kløveren hæmmes derved.

De fleraarige Græsmarker.

Idealet for Kløver- og Græsmarker maa være at faa dem til fleraarige for at undgaa alle disse Vanskeligheder og tillige dyre Udlæg, som følger med 1 og 2 Aars Græsmarker. Jo bedre Jorden sættes i Kultur og jo fyldigere Dækfrugtsafgrøder der høstes, desto vanskeligere vil de kortvarige Græsmarker blive; men desto mere yderige og sikre bliver de vedvarende. Tillige bliver Næringsindholdet i fleraarigt Græstæppe større, samtidig med at en større Produktion i Vægt og en billig Drift opnaas.

Betingelserne for en god fleraarig Græsmark er, at Jorden maa være ren og særdeles porøs og bekvem, saaledes som den bliver efter 2 Aar i Træk at være dyrket med Kartofler og Rodfrugt efter hinanden og gødet begge Aar med Staldgødning, som hjælper til gennem Aarene at bevare tilstrækkelig kraftig og løs Jord og god Rodvirksomhed under et langvarigt Græsleje. Valg af Græsser til Udlæg i denne Mark er endnu mere vanskeligt end i den alm. Græsmark; men her maa ligeledes henvises til Chr. Christensens: „Kulturplanterne", og tillige maa det erindres, at Kløverarterne forsvinder i Løbet af 2 Aar, ligesom de fleste Græsser gaar bort lidt efter lidt, og Hundegræs, Draphavre og Rævehale bliver mere og mere de eneraadende; tilsidst vil gærne enten Hundegræs regere eller ogsaa Rævehale; i Almindelighed saaledes, at sidste tager Magten paa lav. meget kraftig Jord og Hundegræs paa den mere højtliggende Del af Marken. Udlæg, Besaaning og Jordbehandling foregaar som af alm. Græsmark. Medens denne Overgang finder Sted, vil Græsmarken let blive for tynd og aaben i sin Vækst, derfor maa Udsædsmængden ikke være for lille, ca. 40 Pd. pr. Td. Ld., hvis Jorden ikke er særdeles fin og bekvem; i

dette Tilfælde vil ca. 30 Pd. være nok. Da en vedvarende Græsmark gerne skal have rigelig Ajle med let tilgængeligt Indhold af Kvælstof og Kali, maa den gode Anvendelse af denne sikres ved, at Jorden, førend Foraarsbehandlingen begynder, besaas med ca. 300 Pd. højprocentig Superfosfat eller 400 Pd. Thomasslakke — særlig paa sandet og moseagtig Bund. Alt pr. Td. Ld.

Der maa nøje vaages over, at Dækfrugten ikke gaar i Leje, men afhugges i Tide, thi Eftersaaning skulde helst undgaas for at faa en rigtig tæt Græsbund. Første Brugsaar gives det unge Græs ca. 100 Pd. Chilisalpeter pr. Td. Ld. tidlig om Foraaret, og naar Jorden er tør, vil det være heldigt at afgræsse den for at fremme god Buskning. Efter Afgræsning i Regnvejr kan den gives lidt Ajle med en Spreder, som fordeler Ajlen jævnt, og kun 5—6000 Pd. pr. Td. Ld. Ydelsen kan paa denne Maade blive særdeles god allerede i første Aar og endnu bedre 2 Aar, naar der gives 8—10,000 Pd. Ajle pr. Td. Ld. om Foraaret.

I 3die til 5te Aar vil mange Planter forsvinde, og de egentlige, fleraarige Græsplanter skal til Magten. I disse Aar maa der anvendes lidt Ajle i Regnvejr om Efteraaret, men saa tidlig, at Planternes Blade naar at blive mørkegrønne deraf. I Vintertiden paa Frost — i Febr. Maaned — vil det tillige være nødvendigt i 4., 6. og 8. Aar at give 8—10 Læs kort Staldgødning pr. Td. Ld., hvorved der dannes lidt Muld mellem de fine Græsrødder, og Jorden hindres i at blive fast og skorpet forovén, samtidig med at Græsserne breder sig godt; hvilket yderligere fremmes ved hvert Foraar at gøde med 8—12,000 Pd. Ajle pr. Td. Ld. Bruges der gennem flere Aar rigeligt af Ajle, vil det være nødvendigt 3—4 Uger førend den anvendes, at udsaa ca. 100 Pd. 18 pCt.s Superfosfat pr. Td. Ld. for at bevare Jordens alsidige Næringsindhold — uden dette vil der næppe være Sandsynlighed for gennem Aarene at bevare højere Næringsværdi i vedvarende Græsmark end i 1-2 Aar.

Den vedvarende Græsmark bør anvendes til Staldfodring og Høslet i Forsommeren. I disse Græsplanter har vi et fortrinligt Næringsindhold, som sikkert mindst er lige

saa solidt til at erstatte vore Oliekager som Ærter; tillige er Græsserne sikre Planter. Med Hensyn til Fordøjelighed ved man, at hele Sommeren igennem er god Græsning at foretrække frem for alle andre Fodermidler. Som Hø er der mange, der mener, at Fordøjelighed og Værdi har tabt betydelig. Om dette er Tilfældet, beror paa Fremgangsmaaden ved Høets Tilberedelse og paa, hvornaar Tilberedningen sker, og om den udføres under heldige Omstændigheder. Græsset maa ikke være træet eller tørt, naar det bjærges til Hø. Derfor skal det høstes, naar Toppene lige er skredet gennem øverste Blad. Ventes der længere, vil det erfares, at medens Roddelen af Straaet ved Skridningen er blød, sød og saftig at bide i, saa kan den 8 Dage senere være tør og træet.

Forskellen fremkommer ved, at naar Toppen er gennemskredet, begynder denne at suge Næringsvædsker til sig fra Straaet for at anvende disse til Frugtdannelsen under Blomstring. Samtidig med, at den opløste Cellesaft stiger opad, vil hele Straaet forvedde (blive træet) og mindre tiltrækkende for Dyrene og mindre fordøjelig, og i Stedet for fyldte, bløde Straa er de nu tørre og hule. Ganske vist svinder dette Hø ikke meget ved Tilberedningen; men hvad der vindes i Fyld, tabes i Næring. Derfor maa Græsset anvendes til Slet straks efter Skridning, mens Cellesaften findes jevnt fordelt gennem hele Straaets Længde i de lidet forveddede Celler. Selv om Saften under Høets Tilberedning tørres ind i fast Tilstand, saa vil den dog være let opløselig, selv om Vandet er fordampet fra de nærende Bestanddele. Under Vejringen skal Høet ikke ene tørre, men bringes i Gæring, hvorved den bestemte Hølugt fremkommer ved en egen Bacil — Høbacillen — som i mildt Vejr og helst i fugtigt Straa hurtig omdanner de assimilerede stivelseholdige Bestanddele til Sukkerarter, som er opløselige i Vand. Fordi denne Omdannelse finder Sted, er det, at Høet taber betydelig i Næringsværdi, hvis det faar Regn, naar det er halvvejret; thi de dannede Sukkerarter kan da opløses som andet Sukker i Vand og falder paa Jorden, hvor det ikke engang har gødende Værdi. Derfor faar daarlig høstet Hø en bleg eller hvid Farve samtidig med en svag Lugt, og Næringsværdien og Aro-

maen er ringe. At dette er saaledes, ses deraf, at slaas Græsset i det bedste Tørrevejr, Solskin og stærk Storm — Tørrevejr til Klæder — saa er det dog ikke Høvejr, der laver saa hurtig Hø, som man faar, hvis Vejret er blikstille og Græsset slaas, mens Duggens Perler sidder deri. Trods den større Vandmængde og den ringere tørrende Luft, saa bliver dette baade hurtigst og bedst Hø, men tillige den Høart, som tager mest Skade, hvis det overraskes af Regnvejr.

Men paa denne Maade er der Mulighed for at lave et første Klasses Fodermiddel, som særlig sammen med mange Roer har gunstige Betingelser for at erstatte en Del af vore Oliekager, og tillige staar det i Opløselighed næppe tilbage for de bedre af disse, medens det med Hensyn til Indhold svarer omtrent til Palmekager Hø er desuden lige saa naturlig Næring for vort Kvæg i Vintertiden, som Græs er det i Sommertiden, men Saftrigdommen mangler, derfor maa Roerne til ved Siden af.

Da alle vore Græsser i Sommertiden viser, at uden Tilskud af Kager kan vi faa samme Mælkeydelse af Kvæget, som vi faar i Vintertiden, saa er her et yderligere Bevis for, at kan man hengemme Græssets Værdi nogenlunde uden Tab i Form af Hø, hvoraf Næringen let og sikkert udvindes ved Hjælp af Roerne, saa aabnes her Adgang til en billig og tilgængelig Æggehvidekilde, som vi maa lære at tage Indtægter af. Vendingen er let at gøre, blot vi ikke som hidtil mange Steder laver Høet til Pindebrænde og Halmfyld ved at høste for sent og tørre for stærkt. Den tidlige Slet giver hurtig og kraftig Eftergræsning, og man vinder ikke synderlig mere Næring af Jordbunden, selv om Græsserne fik Lov at staa endnu 14 Dage, thi Planterne har ved Skridningsstadet optaget 70—90 pCt. af hele den Næringsmængde, de optager i deres Voksetid til Modenhed. Der er næppe Udsigt til nogen Vinding ved Pindebrændet paa nogen Maade.

Der bør ikke hugges mere Græs eller Grønfoder ned, end man nogenlunde er Herre over at kunne passe rigtig. Helst blankt Vejr med Dugfald, og straks efter Afhugning maa det spredes for at vejres ens, og allerede Dagen efter kan det rives sammen i Viller med Hesterive

eller i Rækker, der svarer til Villerne efter Hesteriven. Atter næste Dag eller maaske samme Dag maa det sættes i Smaastakke — altid saa tidlig, at man ved, det ikke kan taale at staa deri længe. Naar Straaene bliver lidt brunlige og Stakkene har sat Varme, flyttes 2, 3 eller 4 Stakke sammen; men de maa ikke sættes op, førend man kan mærke, at Høet er saa tørt og vejret, at disse større Stakke kan taale at staa uden at tage for meget Varme. Fremgangsmaaden er lige saa hurtig og simpel som den almindelige, blot Stakkene første Gang sættes med den Bestemmelse senere at samle flere i en. Man faar meget hurtig sikker Øvelse deri; praktiske Folk kan let dømme om, naar Behandling skal foretages, og man risikerer aldrig, at vort Hø — som sket er mange Steder de senere Aar — ligger og sejler eller udvaskes grundig af Regn. Lad Høet staa længe i de store Stakke førend Hjemkørsel, og stop det godt af mellem Tagværk og Hø med gammel Halm for at hindre Skimmeldannelse.

Mange vil maaske sige: vi kan sagtens lave Hø, men mangler noget at lave af. Ja, desværre, men Aarsagen er just ikke, at der er for mange Dyr endnu, der tænkes bare for lidt paa at skaffe dem Føde uden at købe af andre end vor egen Mark. I tidligere Tid hed det, at Murerne spurgte om Sommeren: „Hvad Lammefjerdingerne kostede?" Og om Vinteren „Hvor billige Spegesildene kunde blive?" Mange Landmænd har tilegnet sig Murernes Økonomilære ved at spørge om Vinteren: „Hvad koster Kraftfoderet?" Og om Sommeren spiller de flot og siger: „Græsset har vi da gratis." Den Røde faar Lov at æde væk, alt hvad den kan. Mon det er økonomisk? Græs og Grøntfoder er Kvægets Sommerroer, og omtrent samme Vægt (60—100 Pd. pr. Dag pr. Ko) af Grøntfoder som af Roer vil der være Mening og Økonomi i at anvende.

Brakmarken

er vor Tids Grøntfodermark i alle Husmandsbrug og bør være det i alle tidssvarende Jordbrug, som ikke skal deles efter Grænsen Husmands- og Gaardmandsbrug, men efter

Grænsen Nutids- og Efternøler-Brug; den sidste Slags er Udtryk for, at Bruget er større, end det kan magtes, og det sker vist næsten lige saa ofte paa 3—4 Tdr. Ld. som paa 30—60 Tdr. Ld.; thi der findes Driverter og aristokratiske Landmænd i alle Størrelser, som ikke vil ud af gammel Vane, og der er intet at sige til, at hver vil have det efter sit Hoved.

Men ønskeligt var det, at Brakmarken i Almindelighed snart kunde med Berettigelse døbes om til Fodermarken og endda beholde sin afbrydende Egenskab overfor Ukrudtet. Men samtidig skulde Fodermarken give saftige og gode Foderplanter til Husdyrene hele Sommerhalvaaret

Skal dette lykkes, maa Marken allerede om Efteraaret tages under Behandling ved, at en passende Ager saas med Rug omkring 25.—26. August i Stubjord. Denne skal blot findeles godt hurtigst mulig efter den langstraaede Sædafgrødes Høstning — helst ved Harvning og Slæbning med Fjæl, mens Hobene endnu staar paa Marken. Jorden henligger til nævnte Tid, og paa nogenlunde kraftig Jord skal der ikke gødes; thi ved den tidlige Saaning bliver Rugen kraftig nok alligevel paa god Jord. Rugen skal helst være gl. dansk Rug eller saakaldet Provstirug — endnu bedre er Kæmperug. Disse Rugvarieteter giver godt med Fyld fremfor den nu ret alm. Bretagnerug, som er fortrinlig til Kærne, men ikke til Grønfoder. Ved den tidlige Saaning uden Gødning vil Rodnettet blive kraftig, men Bladdannelsen og hele den overjordiske Plantedel bliver ikke saa fyldig, hvorved den kræver mindre Luft og Lys i Vintertiden, saa den bliver sikker at overvintre med et kraftigt Rodnet, som tidlig næste Foraar er parat til at træde i Virksomhed. Rugen gives, naar den begynder at grønnes, 150 Pd. Chilisalpeter pr. Td. Ld. Derved kommer den i kraftig Vækst tidlig, og har den været saaet tæt, er den ret fyldende og fortrinlig at fodre med allerede midt i Maj. I Foderblandingen erstattes 10 Pd. Roer af ca. 10 Pd. grøn Rug, saa lang Tid den ikke er skredet igennem. Efter den Tid bør den betragtes som en Art Fyldefoder, der helst skal slaas og vejres for at anvendes som Skærehalm til Heste. Jorden maa findeles godt straks efter Rugens Afslaaning, gødes og pløjes. Ind-

til sidst i Maj kan Jorden besaas med Runkelroer og Gulerødder.

En anden Ager saas om Efteraaret samtidig med Rugen med Hvede (gl. dansk) og Vintervikker, knapt saa mange Vikker som i alm. Vikkehavre. Vikkerne skal helst være hjemmeavlede, da disse opnaar betydelig større Længde og er meget solide i vor Vinter; noget, som ikke gælder de indførte. Denne Afgrøde gødes ligeledes med 150 Pd. Chilisalpeter pr. Td. Ld. om Foraaret.

Det lønner sig ikke at opfodre Hvede og Vikker førend Midten af Juni, naar Vikkerne ret begynder at blomstre; men i ca. 3 Uger er dette ogsaa et fortrinligt Foder, som giver umaadelig meget Fyld og godt med Mælk og Huld hos Dyrene, naar der anvendes f Eks. 2 Pd. Klid og 2 Pd. Kager sammen med omstaaende Mængde af Grøntfoder, hvis Køerne ikke faar godt Græs ved Siden af. Jorden findeles og gødes efter denne Grøde og saas med Turnips (Bortfelder el. Yellow Tankard) indtil først i Juli Maaned. Vintervikkerne anses i Almindelighed for at være simple Foderplanter; men hos mig vokser de ualmindelig godt, og selv om de antagelig staar noget tilbage i Kvalitet, saa giver de saa meget mere Kvantitet paa en Tid, hvor Græsset er tørt, Staldfodringsplanterne for smaa og saaledes, at der spares et stort Areal til Høbjærgning, som efter mit Skøn er en saare vigtig Sag for en økonomisk og rentabel Vinterfodring. Jorden kan i denne Brakmark tillige renses og skørnes godt og faa sin dybe Sommerpløjning og maa efter denne helst gødes med Ajle for at hjælpe Turnipsene til hurtig og kraftig Vækst. Disse bliver selvfølgelig ikke afvoksede førend Novbr.; men det er ogsaa tidlig nok. Næst efter Vintervikker og Hvede bør saaes en Ager med Gulerødder (helst en Krydsning af Withe Belgian og Champion, som giver rigelig baade af Top og Rod, særlig af den første, naar Jorden faar godt med Ajle).

Jorden hertil gødes med 16—18 Læs Staldgødning paa frossen Jord i Februar eller Marts. Gødningen spredes fint, og naar Foraaret kommer, harves der tidligst mulig med en god Sæddækker eller lignende, saa dybt som Jordens Bekvemhed tillader. Dernæst et godt Lag Ajle — 10 12,000 Pd. — hvorefter Jorden atter harves og

besaas. Gulerodsfrøet blandes med samme Fyldmængde af malet Majs, som der er af Frø Maskinen indsaas paa et Bræddegulv saaledes, at der for hver kvart Tomme ligger Frø; herved faas kun halvt Arbejde med Roernes Pasning; Frøet dækkes saa lidt som mulig; i denne fugtige Jord er det meget solidt til at spire og ret hurtig tillige, saa Rækkerne meget tidlig om Foraaret er grønne. Paa denne Maade behøver Gulerødderne saa godt som ikke at udtyndes, og den saakaldte „Orm i Gulerod" bliver derved tillige meget mindre farlig; thi sen Udtynding og mange Lufthuller ved de unge Roer fremmer denne Sygdom. Jord med meget Kvælstofindhold vil meget hurtig give en kraftig Topdannelse, men denne er ogsaa bedre end Roden, og naar Rækkerne omkring ved 1. September lukker godt, da har man et fortrinligt drivende Malke- og Fedefoder til Kvæget hele Eftersommeren igennem — netop i den Tid, da alt Grønfoder bliver vandet og næringsfattigt, saa Kvæget taber baade i Huld og Ydelse. Vi har ingen Foderplanter, der pr. Td. Ld. giver saa stor Foderværdi som Gulerødder, dyrket paa denne Maade; noget, der lykkes allevegne, hvor den saakaldte Kruspersillesygdom ikke findes. Hvor den er, kender jeg intet andet sikkert Raad end at lade være at dyrke Gulerødder. Arbejdet ved Gulerodsdyrkning paa denne Maade er kun ringe; thi de behøver næsten kun at radrenses, og det siger intet, om de enkelte Steder staar lidt tæt. Er der Ajlegødning nok, sættes der rigelig Top, og denne er, som bekendt, mere nærende end Roden — hvilket ikke gælder nogen anden Roetop, hvad let kan prøves ved Fodring hermed.

Gulerødderne tages lettest op ved at pløje langs med Rækkerne med en Plov, hvis Langjern er borttaget. Der pløjes saa nær til Rækkerne, at Roerne kigger ud i Furen langs Landsiden. Roerne læsses herfra med Rod og Top og opfodres. Naar Frosten kommer, kan alle Gulerødder tages op paa samme Maade, føres hjem og sættes med Roden ned, Toppen op i et tæt Lag paa en Plads nær Stalden, og over Toppene lægges et tyndt Lag nytærsket Rughalm. Her kan de holde sig udmærket lige til Jul eller Nytaar.

Næst efter Gulerodsageren saas ved samme Tid og paa samme Maade en Ager med Bortfelder. Jorden maa gødes og behandles som til Gulerødderne. Bortfelderne vil meget tidlig være afvoksede — allerede først i August, just som Græsningen ofte er sparsom og bliver næringsfattig. Man er endnu paa den Tid ikke rigtig for at ofre meget paa Kraftfodermidlerne, og da er det heldigt at have Raad til at opfodre 60—80 Pd. Turnips pr. Ko sammen med Hø; dette er særlig at anbefale paa denne Aarstid.

Resten af Brakmarken besaas med Vikkehavre. Da det er en almindelig Erfaring, at den tidligsaaede Vikkehavre folder bedst — giver mest Staldfoder, saa er det ønskeligt, om det hele kan saas paa en Gang og til almindelig Sædetid. For at faa passende Grønfoder Sommeren igennem maa den ene Halvdel være Sværhavre (hvid), der saas sammen med Vikker og sildig jysk grøn Agerært. Disse Planter følges godt i Udvikling, men er 3—4 Uger senere end den alm Vikkehavre, selv om det hele saas paa en Gang. Sværhavren er villig, meget bladrig, skygger godt over Jorden og giver et fortrinligt Foder, selv om Vikkerne bliver lidt store i Bælgene, førend de er opfodrede; thi af Vikker malker Køerne særdeles godt, selv om Vikkerne er saa modne, at enkelte triller hen ad Fodergangen Denne Sværhavre er alt for lidt kendt; den vilde sikkert virke særdeles tilfredsstillende, hvis den mere alm. blev anvendt overalt, hvor der dyrkes Staldfoder. Maalet med Brakmarken som Fodermark var da naaet, og til stor Kapitalvinding for Landmanden; thi de dyrkede Brakmarker i deres nuværende Skikkelse er mange Steder en tvivlsom Vinding; Vikkehavren bliver for gammel, og Marken forurenes i en utrolig Grad, særlig naar den dyrkede Brak benyttes saa tankeløst, som ofte er Tilfældet.

Paa den anførte Maade faar man følgelig ikke Vintersæd til Modenhed i den Del af Marken, hvor der har været Vintersædsstaldfoder og siden Rodfrugt, ej heller i Gulerodsageren, men som bekendt, yder Ærteblandsæd mindst 2—3 Fold mere pr. Td. Ld. end Vintersæd. Hvorfor skal man saa ikke tage mod det forøgede Foldudbytte, nu, da al Kærne sælges til Husdyrene — vore bedste Købmænd — ja, ikke ene til Kærnen, men ogsaa Halmen

er de gode Købere til; særlig Ærteblandsædshalm, som er betydelig bedre end Vintersædshalmen.

Jorden vil intet som helst tabe ved denne Fremgangsmaade, snarere vinde, og naar kun ca. Halvdelen besaaes med Vikkehavre, og der haves tidligt Staldfoder i Vintersæden, saa behøver man ikke at saa Vikkehavren, førend Ukrudtet er kommen godt i Vækst, da gødes og pløjes Jordent il alm. Dybde, hvorved alt Ukrudt hæmmes en Del. Bliver Sæden godt nedfældet og siden harvet for Ukrudt, og Jorden atter skrællet og dybpløjet efter Vikkehavren, saa kan Marken baade renses som Brak og yde godt som Fodermark. Til Vintersædsstaldfoder vælges den laveste og mest muldede Jord. Som Regel er denne værst med Agerkaal o. l.; tillige kan denne Jord bedst behandles i den tørre Sommertid uden at blive for usikker.

Endnu kunde det være nødvendigt at omtale Lucerne- og Roemarkerne for at faa Resten af de vigtigste Foderplanter med; men dette tillader Pladsen ikke. Dog skal her vedføjes, at faar disse Planter den Ret og Adgang til vore Marker, som deres Ydeevne gør dem berettigede til, da vil Benyttelsen af vort Landbrugsareal blive anderledes, end den er, og der er al rimelig Udsigt til, at Mark og Stald kommer til at arbejde godt sammen om at gøre Landmandens Motto til Virkelighed: „Frembringe det mest mulige af sine Forhold med den mindst mulige Udgift.

Høng Landbrugsskole, den 4 Juni 1904.

Rasmus Jensen.

Langerne paa Krumstrup.

Af Holger Hansen.

I Ryslinge Sogn paa Fyen ligger en Herregaard ved Navn Krumstrup; den ejedes henimod Midten af 18. Aarhundrede af Admiral Seneca v. Hagedorn; denne Mand med det fremmed klingende Navn var forøvrigt en god dansk Mand, hans Fader hed Christopher Nielsen og var Borgmester i Fredericia; Admiral Hagedorn døde 1750 og kommer egentlig ikke denne Historie ved. Hans Arvinger solgte 1751 Krumstrup til Mikkel Rasmussen Lange, der var Herregaardsforpagter og formodentlig en Mand af den Tids sædvanlige Ridefogedtype, dygtige, men hensynsløse Mænd, som — undertiden ganske ærligt, ofte paa deres Herskabs Bekostning — vandt frem til Rigdom og selv blev Herremænd.

Mikkel Lange var en Tid Forpagter af Skjoldemose, senere af Søby Søgaard; da han købte Krumstrup, overlod han Bestyrelsen af denne Gaard til en af sine Sønner, Peder Lange, og blev selv boende paa Søby Søgaard, hvor han døde i Begyndelsen af 1756, 75 Aar gammel. Han var gift med Karen Haurum, som var af god Familie fra Middelfart; hendes Forældre var Købmanden Peder Rasmussen Haurum og Kirstine Mortensdatter Schelle; Byens ansete Raadmandsfamilier var beslægtede med dem. Karen Haurum var født 1707 og døde 29. Oktober 1760 paa Krumstrup.

Mikkel Lange og Hustru havde 13 Børn, af hvilke dog nogle døde i en ung Alder; af Sønnerne blev Christian Lange Ejer af Herregaarden Bøttigersholm (det nuværende Hofmansgave); Johan Didrik Lange blev Major; Niels Kragh Lange blev ligeledes Herremand, først Ejer af Ørritslevgaard, siden efter Bro-

derens Død af Bøttigersholm; Rasmus Lange blev Student, men forlod Studeringerne for at dyrke Landvæsenet ligesom Brødrene; han opholdt sig paa Søby Søgaard til Faderens Død, saa tog han sammen med Moderen til Krumstrup; af Døtrene var en gift med Mads West, Forpagter paa Lundegaard, en med Købmand Peder Jørgensen i Svendborg og en tredie med Toldkontrollør Christopher Myhre i Svendborg. Det var saaledes, efter det ydre at dømme, en pæn Familie; men de fleste af Brødrene var ilde ansete; hvor de har været som Godsejere, huskes de som sande Bondeplagere, og i Retsprotokollerne figurerer de altid som Parter i Processer.

Som Eksempel paa disse Processer kan tjene følgende af Sunds-Gudme Herreders Tingbog fra 1756: Forpagter Peder Lange paa Krumstrup imod hans Husholderske, Gertrud Lucie Skaarup. Ved Juletid 1755 forlod hun uden Tilladelse Gaarden, rejste til Taasinge og fæstede sig bort. Peder Lange lod hende saa anholde og anklage for Tyveri, da hun kom tilbage til Gaarden igen, ved hvilken Lejlighed der opstod et Slagsmaal mellem hende og Prokurator Naaman Møller fra Svendborg, under hvilket „hun kæmmede ham i Ansigtet med sine Negle, saa Blodet løb ud." Lange beskyldte Gertrud Lucie for at have bragt Fedt, Smør, Ost og andre ædendes Varer ud af Gaarden og solgt til Bønderne eller bragt til sin Søns Bryllup i Odense. Hun benægtede helt det sidste og indrømmede til Dels det første, men gjorde gældende, at Lange holdt Husholdningen saa knapt, at hun var nødt til at holde noget i Reserve for at kunne føde Folkene; var hun ikke bleven anholdt saa pludselig, havde hun kunnet gøre Rede og Rigtighed for alting; hendes Defensor søgte tillige at vise, at Peder Lange havde beværtet Vidnerne med Brændevin, baade før og efter at de kom ind, og han skulde have ytret, at han havde visse Vidner paa Krumstrup, som han brugte til at vidne alt, hvad han vilde. Da Peder Lange imidlertid døde, frafaldt Moderen Sagen. Den anklagede blev frikendt og Beskyldningerne mortificerede, medens Aktor, som var Prokurator Naaman Møller, havde

nedlagt Paastand paa, at hun skulde miste sin Hud (d. v. s. piskes), betale Varernes Værdi og dernæst hensættes i Spindehuset sin Livstid.

Peder Lange døde paa Krumstrup den 11. August 1756. Straks fra Begyndelsen var der mange, som anede, hvorledes han var kommen af Dage, og efterhaanden bredte Rygtet sig og gav Anledning til, at der nedsattes en Kommission til at undersøge og dømme i Sagen; Kommissionsdommen indankedes for Højesteret, som fældede Dom i Sagen den 18. April 1761. For Højesteret var Advokaten F. W. Wivet Aktor, og han har i sit Værk „Forsøg til Fortælning om mærkværdige danske og norske Sager udførte i Højesteret", København 1774—76, under Titlen „Den Ugudelige" fremstillet Sagen saaledes:

„Udi Fyen boede en Jordegods-Ejere, som tillige havde et andet Jordegods udi Forpagtning, paa hvilket sidste han selv boede, da han til Slutningen af sin Levetid lod sit eget Gods forvalte ved en af sine Sønner, navnlig Peder Lange. Denne Peder Lange var fra sin Ungdom opdragen til Landvæsenet, han var tillige en stor Bondeplager. Naar man undtager hans Indsigt i den Videnskab at plage Bønderne, paa hvad Maade det kunde ske, vidste han intet. Hans Kundskab om Gud var saare liden; gode Sæder beflittede han sig aldrig paa; hans Bekymring strakte sig alene til at faa Brændevin og Penge. Næsten ingen af Godsets Bønder vare formedelst hans Haardhed og Ugudelighed ham hengivne, uden de, som i sidste Begivenheder havde gjort ham sig forbundne, hvorpaa jeg vil anføre til Eksempel følgende: Han havde udset sig visse Personer paa Godset, som skulde være og virkelig vare ham til Tjeneste i at vidne under deres Ed alt, hvad han vilde have. Intet Menneske var sikker paa Liv, Ære og Gods, naar han fandt for godt at anlægge Sag, thi da vare hans Vidner ved Haanden. Disse kaldte han sine Riddere og forfremmede dem, ligesom de mere og mere beviste dem dygtige i at aflægge falsk Vidnesbyrd. Naar han ikke selv behøvede dem, da, for at vise Tjeneste mod en eller anden Ven, som kunde have Proces, men manglede Beviser, tilbød han samme sine underhavende at bruges

til Vidner. Han var overmaade hengiven til Drik; om Morgenen, naar han havde drukket The, drak han for at styrke Maven, en halv Pot Brændevin, og førend han tog ud i Forretninger, forsynede sig med en Flaske i sin Lomme, foruden at han intet Sted drog forbi, uden han maatte skænkes. Han lod sig ikke nøje med at udsuge Bonden, men foretog sig og at grave dybt ned i Jorden for at finde Skatter, som han selv indbildte sig, dels af Broderen blev indbildt at være nedgravne. Efter at Faderen var død, drog hans Moder til sin Ejendom Krumstrup Gods, og han forvaltede Godset for hende. Foruden andre hans Søskende (paa hvilke intet er at udsætte) havde han en yngre Broder, navnlig Rasmus Lange, hvilken Forældrene havde ladet holde til Bogen og i nogen Tid opholdte sig her i København ved Universitetet. Men som han havde mere Lyst til Landvæsenet, drog han til sine Forældre. Denne Rasmus Lange overgik sin Broder udi alle Laster, undtagen at han ikke var saa aldeles hengiven til Drik; thi naar han brugte det overmaade, var det for at forføre andre og derved faa sine onde Hensigter opfyldte. Han var i Forvaltningen sin egen Moder utro. Hans Voldsomheder skulde udføres, om de endog skulde endes med Mord. Ligesom han idelig bandede i sin Tale, saa dels truede, dels lokkede han andre til at begaa Menederi. Han var uretfærdig og haard imod Bønderne og saa meget mere ugudeligere end hans Broder, som han var bedre oplyst.

Saa overensstemmende som disse Brødre vare, naar det gjaldt at gøre tredie Mand ondt, saa uoverensstemmende vare de indbyrdes. Rasmus Lange var herskesyg, og omendskønt han vel som en Søn af Godsets Ejere blev af Bønderne anset som en Part af deres Herskab, saa manglede dog noget i et fuldkommen Herredømme, da den ældre Broder stod for Godset og alt, hvad angik Forvaltningen. Peder Lange gjorde ham Tiden lang, og det Haab, at Peder skulde hastig drikke sig ihjel, forsvandt, hvorfore Rasmus Lange besluttede at lade sin Broder tage af Dage, paa det han i Broderens Sted kunde komme til Forvaltningen af Godset.

Paa Krumstrup tjente for Mejerske en Pige, navnlig

Mette, hvilken siden blev gift derfra til en Bonde paa Godset ved Navn Lars Rasmussen; bemeldte Mejerske var en af Rasmus Langes allerfortroligste.

Endvidere boede paa Godset en fri Mand, navnlig Niels Pedersen, som tillige med sin Hustru ligeledes vare Rasmus Lange hengivne. Disse vare ham til al forlanget Tjeneste.

Herforuden hvervede han nogle af Bønderkarlene til de forrige Tilhængere; for dem aabenbarede han sit Forsæt om at lade Broderen Peder Lange dræbe. Disse, som han begærede at være ham behjælpelige til denne Gerning at fuldføre, vare tvende Brødre Niels og Rasmus, Rasmus Nielsens Sønner. Paa adskillige Maader søgte han at overtale dem dertil, dels at lokke dem ved at love, at naar han kom til Forvaltningen, skulde han gøre dem godt, handle lemfældig med dem og ikke som hans Broder; men førend Broderen var ryddet af Vejen kunde han ikke. Dels ved at love dem Penge og endelig ved at true dem, at saafremt de ikke adlydede hans Begæring, skulde han selv dræbe dem. Han foreslog Maaden, paa hvilken de skulde dræbe Broderen og bestod deri: at han vilde forskaffe dem ind i sin Broder Peders Kammer, da de imedens han sov, skulde kvæle ham med en ny Halsklud, som skulde være til Rede, paa det at man ej skulde se, paa hvad Maade han var omkommet. At ingen skulde mærke det, vilde han vise Ladefogden et andet Sted hen, og Hundene vilde han skaffe af Vejen, saa ej en Hund skulde gø af dem.

Den Maade, paa hvilken han søgte at faa dem til denne onde Gerning, kunde let have haft den forønskede Virkning. At blive skilt ved et Menneske, som daglig udøver Voldsomheder mod sine Underhavende, kunde synes at være en god Gærning, da den Del af Verden, som sukkede under Aaget, blev frelst. At faa i det Sted en mild Herske og under ham gode Dage, var at se paa sit eget Bedste. Penge, helst 130 Rdlr., som han tilbød desuden, kunde hjælpe en Bondekarl at sætte sig i Stand med. At trues med Døden, om Begæringen ej som en Befalning blev efterkommet, kunde skrække, og de havde ingen Aarsag til at tvivle om, at det jo blev efterkommet, helst Trusselen

kom fra den, som ej tog i Betænkning at lade sin kødelige Broder dræbe. Hvad kunde da en fremmed ikke vente?

At Broderen ikke skulde undgaa, og de fra ham bortgaa med halvgjort Gerning, underrettede han dem om Maaden, de skulde kvæle Broderen paa, samt hvoraf det skulde kendes, at han var død.

Men disse nægtede at gøre det. Ikke desto windre, som Træet falder ikke for det første Hug, saa forsømte Lange ej anden Gang at anmode dem om at dræbe Broderen, men paa en anden Maade, nemlig at skyde ham ihjel om Aftenen, naar han enten kom kørendes eller ridendes, være forklædt i Kvindeklæder, og naar Broderen var skudt, skulde hans Fod sættes fast i Stig-Bøjlen, at det skulde synes, ligesom han var falden i Drukkenskab af Hesten; ingen vilde tænke andet, end det var gaaet saaledes til, og han blev uden videre Efterforskning begravet. Naar det var gjort, skulde det meldes for Mette Mejerske, som vidste Besked. Han lod dem tilsende en Pistol med Krudt og 11 Rendekugler; men da de ikke vilde, lod han hente Krudtet fra dem.

Som han maaske indbildte sig, at ligesom Aarsagen, hvorfor de ej vilde kvæle ham, var, fordi det skulde ske paa Gaarden, saa vilde de ej heller skyde ham, fordi de ved Knaldet kunde røbes, anholdt han tredie Gang om at stikke Broderen ihjel. Han vilde til den Ende levere Morderen sin Hirschfænger, hvormed Peder Lange skulde stikkes, og paa det han ej skulde stikkes fejl, pegede han paa sit eget Bryst, paa hvad Sted der skulde stødes, at det kunde gaa igennem hans Broders Hjærte. I alt dette at udføre skulde de være ham som Husbond lydige. De skulde ikke gøre dem nogen Samvittighedsnag derover, thi han vilde tage al Synden paa sig. Om de bleve beskyldte, vilde han forskaffe Vidner, som skulde sværge, at de vare andensteds, den Tid Gærningen skete, ligesom og i Nødsfald forskaffe dem Rejseklæder og Pas. De lovede vel at ville udføre hans Befalning: men som han havde Aarsag at frygte, at han skulde blive røbet, tog af en af dem en gruelig Forpligtelse om Tavshed; dog truede han som forhen med at hugge dem ihjel, om de ej gjorde, hvad han begærede i dette Tilfælde. Ja, han udlod sig

med, at vilde de ej fuldføre det, vilde han med egen Haand myrde Broderen, for at betage dem al Medlidenhed, da de maatte tænke saaledes, at naar Peder Lange endelig skulde tages af Dage, var det ligemeget, hvo som gjorde det, og da havde de Fordel ved at gøre det, men ingen, naar Rasmus Lange selv paatog sig denne Umage.

Men der blev dog intet af; alle Trusseler og Tillokkelser bleve uden Virkning.

Rasmus Lange besluttede derfor selv at udføre, hvad han hidindtil forgæves havde anmodet andre om, og hertil bekom han Lejlighed saaledes:

Peder Lange var, som forhen er meldet, gerrig. Borgestuefortælninger om Underjordiske, Nisser, Gengangere eller Spøgelser var for ham som Trosartikler. Men i Særdeleshed fandt han Behag i alt, hvad som blev fortalt om nedgravne Penge. Broderen Rasmus styrkede ham i sin Vildfarelse, hvor Skatten var nedgraven, samt paa hvad Tid, nemlig i Krigstider, men at Djævelen eller en af hans Underhavende bevarede samme Skat. Vel havde Peder Lange ladet foranstalte ved nogle af Godsets Bønder adskillige Gravninger baade i Haven og i Løkkerne, hvor der blev gravet i 2de Nætter (uden at nogen af dem, som grove, maatte tale et Ord), og paa somme Steder 16 Alen ned i Jorden, men det var forgæves. Peder Lange var kun en læg Person, af hvem Fanden ikke lod sig tvinge. Rasmus Lange, som havde studeret og, som man siger, kunde mere end sit Fader Vor, maatte udføre dette store Værk og undertvinge det Steds Djævel, borttage Skatten, saa at samme Djævel skulde blive lige saa fattig som de fleste af Godsets Bønder. Rasmus Lange indbildte Broderen at være forsynet med en Bog, i hvilken naar han læste, han kunde tvinge Fanden til hvad Side, han vilde. Enfoldige Folk tro ogsaa, at der er en saadan Bog til, som de kalde „Cyprianus“, udi hvilken man kan læse sig Fanden til og fra. Man kunde til denne Gærning ej benytte sig af en almindelig Spade, som brugtes til de Gærninger, som vare nødvendige for efter Guds Befalning at fortjene sit Brød udi sit Ansigts Sved, her maatte forskaffes en, som skulde indvies Djævelen; derfor lod Peder Lange bestille en Spade,

som skulde gøres i Fandens Navn. Smeden i Lørup — endskønt Smede holdes for at forstaa mere end andre, iblandt andet at kunne slaa Øjet ud paa Tyve — vilde ikke paatage sig saadant, hvorfor Peder Lange selv paatog sig at opgøre Ilden og at slaa de første Slag paa Spaden i Fandens Navn, hvorefter Spaden blev færdig. I en Løkke ved en Mølledam næst ved en Stente, som kaldes Tyvestenten, var det, Pengene skulde opgraves; paa samme Sted maatte nødvendig den Djævel være, som havde Skatten under Bevaring. Rasmus Lange, som vidste sin Broders Forehavende, saa meget mere som han selv havde givet ham Anvisning paa Stedet og lovet ham sin meget formaaende Hjælp, lod en Bondekarl, navnlig Rasmus Rasmussen (den samme, som han forhen havde villet forført til at dræbe Broderen) kalde til sig, fortalte ham, hvorledes Peder Lange med 2de andre vilde gaa ud at grave efter Skat, og at han havde Lyst at kyse dem. Rasmus Rasmussen, som til dette Pudseri (i hans Tanker) lod sig ikke længe bede, gik derfor forud i Løkken, staaende ved Gærdet, ikke langt fra Stenten. Rasmus Lange kom tillige med en anden og steg over Stenten. Rasmus Rasmussen havde et hvidt Lagen over sig, hvilket forvoldte, at en af dem, som fulgte med Rasmus Lange, mente, det var en hvid Ko. Derefter gik dette forstilte Spøgelse hen i Skoven. Peder Lange blev hentet fra Lørup Smedie; Rasmus Lange gik hen til Spøgelset og siden, da Broderen var ankommen, anden Gang. Rasmus Rasmussen, som forestillede Djævelen, gav paa at vræle i Skoven, havende i Munden et Stykke Svamp, hvorudi var Ild antændt, for hvilket han med Lagenet viftede frem og tilbage, saa at saavel Peder Lange som de andre bleve bange og bade Gud om Hjælp. Rasmus Lange, som anden Gang gik til Spøgelset, blev ombedet af Broderen at holde sig derfra; men han nægtede, det kunde han ikke, faldt om sin Broders Hals, kyste ham og udbad sig af ham Guds Paakaldelse for ham i denne Nød. Rasmus Lange gik hen til Spøgelset Rasmus Rasmussen; de satte dem begge ned og røgede i Magelighed 2de Piber Tobak. Derefter gik han

hen til Broderen og de 2de andre, hvor han pudsede og tørrede sig Ansigt, fortalte dem, at han havde haft et haardt Arbejde; thi Fanden var ikke god at drages med; enhver kunde nu gaa hjem; en anden Gang skulde det gaa for sig. Men som han frygtede for, at de maaske skulde tvivle, om det var et virkeligt Spøgelse, helst det var hvidt, og man har den Tanke, at Fanden er sort, saa fortalte han, hvorledes Fanden var vred, fordi han skulde omskabe sig til hvid.

Det var ellers meget stridig mod hinanden, at den samme Djævel, som af Høflighed aflagde sin yndede Farve, skulde være haard at drages med.

De ginge da bort og glade, at være saa vel skilte ved den Forskrækkelse, i hvilken de havde ligget paa Knæ og gjort deres Bøn til Gud om Hjælp.

Jeg kan ikke tro, at det paa den Tid har været Rasmus Langes Forsæt paa den Maade at skille sin Broder ved Livet, da han gik ud, men at det siden er falden ham ind, da han saa Broderens Dumhed, hvorfore han vilde have saadant opsat til en anden Tid, da alting skulde være færdig, hvad nu ikke var tænkt paa.

Han lod hente Skedevand; han bekom udi en Flaske noget flydende, som havde Farve af brunt. Tiden blev derpaa fastsat, paa hvilken Skatten skulde opgraves. Det skulde være, naar det begyndte at blive mørkt, paa hvilken Tid de mente, Djævelen først udgaar og lader sig se. De 2de Bønder, som første Gang havde været til Stede, bleve tilsagte til at møde paa Krumstrup hos Rasmus Lange. Han tilkendegav dem Aarsagen til deres Hentelse, nemlig at grave efter Penge. Han fulgte selv med, og da han kom uden for Porten, blandede han en Slags Drik i trende Flasker, hvoraf han gav de 2de Mænd hver sin. Den 3die Flaske, som var den, Peder Lange skulde have, beholdt han selv, efter at han først havde gydet noget derudi, hvilket han havde udi sin Lomme. Imedens dette skeede, blev en opsendt efter Broderen, som var hos Smeden. Peder Lange kom straks, og da begge Mændene havde hver sin Flaske, leverede Rasmus Lange sin Broder Peder Lange en med Formaning til dem samtlige, at de ikke skulde være bange for noget. Han satte

dem i Orden alle trende, og det saa vidt fra hinanden, at den ene ej kunde naa den anden, gik baglæns omkring dem, brugte underlige Gebærder, talede uforstaaelige Ord, forbød dem at gaa udenfor deres Kreds og at tale med hinanden, men drikke flittig af Flasken, naar de fornam noget; til Slutning at bortkaste samme med nogle Ord, som skulde udtales til Djævelen; dog maatte den ene ej drikke af den andens Flaske.

Rasmus Lange gik fra dem; de hørte derpaa en skrækkelig Vrælen i Skoven, af Angest drak de af deres Flasker og tilsidst kastede dem bort udsigende de Ord, som dennem var befalet. Den Drik, de bekom, havde Smag af Brændevin, men det smagede ilde, og var der noget udi, som knasede under Tænderne. Virkningen erfarede de at være denne, at de faldt alle tre til Jorden, de tvende Karle sov til lys Dag, men Peder Lange laa paa sin Mave paa Jorden og idelig brækkede sig.

Peder Lange kom hjem, men hvorledes, er ej under Sagen oplyst. Om Morgenen derpaa vare begge Karlene hos Rasmus og Peder Lange, hvilken sidste beklagede sig at være meget syg; men Rasmus Lange sagde sig at være meget svag og meget klemt. Peder Lange forblev syg i 14 Dage, tilsidst sengeliggende og brækkede bestandig Blod; indtil han højt sagde: Gud være mig Synder naadig, drog derpaa nogle Suk og døde.

Rasmus Lange antog sig derefter Forvaltningen over Godset; alle maatte anse ham for Husbond, og hans Moder stadfæstede ham i dette Embedes Myndighed. Han havde nu opnaaet sit Ønske, og der var ingen Ting i Vejen for ham. Alene Penge fattedes ham, Penge vilde han desuden have. Han besluttede derfor at benytte sig af sin Moders, hvor han kunde være sikker for Tiltale og Straf efter det Mundheld: Hvo som stjæler fra sine egne, bliver ikke hængt. Hans fortrolige, Niels Pedersen, blev brugt til denne ulovlige Handel. Der var gjort en Laage ud til Marken paa Laden; af den blev udført Korn; Flæsk og Træer med videre blev og bortført. Niels Pedersen solgte det for ham, og Pengene bleve leverede til Rasmus Lange; dog fatter man lettelig, at Niels Pedersen vilde og have sin Del af Byttet.

Foruden Niels Pedersen bleve andre tillige brugte som Medhjælpere, hvilket forvoldte, at der udkom Rygte om denne utilladelige Handel. Niels Pedersen syntes ikke at være fornøjet med det, som Rasmus Lange vilde give ham for sin Umage; han vilde have mere, og da saadant ikke blev ham tilstaaet, talte han med andre, hvorledes han vilde aabenbare det alt for Moderen. Han lod og tilskrive Rasmus Lange et Brev, som han ved en Soldat lod levere til en Bonde, hvilken igen overgav det til Rasmus Lange, som ved dets Gennemlæsning blev meget forbitret, lovede en Belønning for den, som kunde opdage, hvo der havde skrevet Brevet, det han kaldte et Skandskrift; men tilbød tillige Penge for at dæmpe dette Rygte. Man har ikke set enten Brevet eller nogen Genpart deraf, og uden al Tvivl har Rasmus Lange sønderrevet det, fordi det har indeholdt mere end Tyveriet, nemlig endog Omgangen med Broderen, og hvorledes han er bleven tagen af Dage.

Rasmus Lange lovede da, at Niels Pedersen i Steden for Penge skulde have Hug, og for adskillige udlod sig, paa hvad Maade, og naar saadant skulde ske. Denne Niels Pedersen boede da ikke paa Krumstrups, men paa Lykkesholms Gods. Uagtet han ej var sat til at oppasse Skovene, saa tog han sig dog paa at udforske, naar Bønderne paa Krumstrup foretog dem ulovlig Skovhug, for at føre dem i Fortræd og selv at have Fordel.

I Sandager By boede en Mand, navnlig Anders Gaas, som gjorde Træsko. Denne Mand var fortrolig med Niels Pedersen. Bemeldte Anders Gaas havde iblandt sit Værktøj en Sav, som en Del af Bønderne laante undertiden af ham; og, som Niels Pedersen troede, at de vilde bruge den til at afsave Træerne eller Grenene i Skoven med, skal han have anmodet Anders Gaas om at tilkendegive ham det, naar nogen laante Saven. Dette vidste Rasmus Lange, dette vidste og Bønderne.

Da det var besluttet, at Niels Pedersen skulde have Hug, men det ej kunde ske om højlys Dag, var det fornødent, at saadant skulde ske om Natten; her stod alene

tilbage, paa den Tid at faa ham udlokket til det Sted, hvor han skulde afprygles, og dette blev udfunden og iværksat saaledes:

Niels Rasmussen, Rasmus Nielsens Søn, som for i Vejen var indbildt, at Niels Pedersen oppassede ham, paatog sig, efter at han havde faaet Underretning om, at det var Rasmus Langes Vilje, at indbyde nogle af Godsets Bønder en Aftenstund til sin Faders Gaard, foregivende, at de skulde der have en liden Lystighed. For i Vejen havde han laant en Sav hos Anders Gaas, sigende, at han vilde bruge den til at afsave en Gren paa et Træ hos hans Fader, og at det var ligemeget, enten Niels Pedersen fik det at vide eller ikke.

De indbudne indfandt dem paa det bestemte Sted, hvor da blev omtalt, overlagt og besluttet at gaa ud til Skovmaale-Leddet, hvor Niels Pedersen vilde komme at oppasse dem, havende med sig Anders Gaas. De toge derpaa Rasmus Nielsens Vogn ud og kørte til Skovmaale-Leddet, hvor nogle af dem for i Vejen vare udgangne og biede efter de sidstes Ankomst.

Anders Gaas, som vidste, i hvad Hensigt Saven var laant, at det skulde meldes for Niels Pedersen, paa det han skulde udgaa, havde samme Dags For- og Eftermiddag været nogle Gange hos Niels Pedersen, fortalt ham om dette Laan, og at Rasmus Nielsens Sønner vilde ud og stjæle i Skoven; til sidst kom han om Aftenen sildig, erindrede Niels Pedersen om det samme, og at de nu, nemlig Nielsens Sønner, kørte ud med Vognen. Det var sildig paa Aftenen, det var koldt, midt i Februarii Maaned; Niels Pedersen var halvt afklædt og vilde til Sengs. Han afslog adskillige Gange Anders Gaas's Begæring; men til sidst lod sig overtale. Han klædede sig paa og tog en Kæp i sin Haand; men Anders Gaas sagde, han skulde tage sin Bøsse med, hvilket han og gjorde. Da de vare komne udenfor, saa de Hjulsporene af Vognen, som var kørt fra Rasmus Nielsens Gaard; disse Spor fulgte de til Skovmaale-Leddet.

Næppe var Niels Pedersen kommen indenfor

Leddet, førend han blev angreben af Bonden Niels Jensen, som tog fat i Bøssen, rev den fra ham og gav ham dermed saadant Slag, at han faldt til Jorden. De andre pryglede dygtig paa; han bad for sig, som intet ondt havde gjort; derpaa forlod de ham. Han rejste sig og vilde løbe; men da de saa dette, løb en ham op og slog ham til Jorden; de andre forgættede ej deres Slag. Han bad for sit Liv, men der var ingen Bønhørelse. Efter at de havde slaget ham, forlode de ham. Han rejste sig anden Gang og vilde løbe; men de anfaldt ham tredie Gang og gave ham saa meget, at han aldrig rejste sig selv mere. De forlode ham derpaa og lod ham ligge.

Forræderen Anders Gaas, da han havde bragt ham i Fælden, løb bort og fortalte Niels Pedersens Kone, som spurgte efter sin Mand, hvorledes nogle krogede Djævle havde angrebet hendes Mand, men at han, Anders Gaas, undløb. Hun tog derpaa et Par andre med sig samt løste Lænkehunden og gik ud at søge efter Manden. De kunde ikke finde ham; men Hunden løb hen i Skoven, hvor hans Herre laa, og ved ham stod og peb; efter Hundens pibende Lyd ginge de og fandt ham. Der fandtes da i denne Hund mere Medynk end i Rasmus Langes og de øvrige Voldsmænds udødelige Sjæle. En Skam for Mennesket. Denne Hund var Aarsag, at han blev funden, at han blev hjembragt, paa sin Dødsseng kunde angre sine Synder og bekomme Forladelse, da disse Voldsmænd vilde berøve ham Livet midt i hans syndefulde Tilstand.

Efter at han var bleven hjembragt, blev han besigtet, gjorde sin Forklaring for Herredsfogden, om hvorledes var tilgaaet, og hvo som havde overfaldet ham. Han døde.

De af ham nævnede Personer bleve oppassede, Anders Gaas alene undtagen, for hvilken Rasmus Lange gik i Forløfte. Niels Pedersen havde paa sin Dødsseng gjort Forklaring om, at de, som havde overfaldet ham, havde nedslagne Kabusser for Ansigtet; dette indførte Aktor i Stævningen, hvilken da den for Arrestanterne blev oplæst, svarede en af dem navnlig Niels Rasmussen: Det var saa Gud Løgn! Saadant Svar forvoldte,

at man var vis paa, han havde været med i Gærningen, hvorpaa de alle bleve fængslede.

Een alene undløb, navnlig Niels Jensen; denne tog sin Tilflugt til Krumstrup, hvor han med Rasmus Langes og Moders Vidende blev huset nogle Dage, indtil han, forsynet med Penge og falsk Rejsepas, kom til Jylland, derfra agtede han sig til Sjælland. Med en Skipper gik han fra Fredericia. Skipperen tog under Vejs ind til Taasinge, en Ø, som ligger tæt ved Fyen og tilhører Kammerherre Niels Juel. Efter Kammerherrens Foranstaltning kan ingen, ihvo det end maa være, enten komme til eller fra bemeldte Ø, førend det først bliver ham bekendt. Efter Niels Jensen var lyst; han skulde gøre Rede for sig; han kom fra Jylland, men talede Fynsk; hans Maal røbede ham; han famlede i sine Forklaringer; han blev som en mistænkelig Person draget til Forhør og der bekendte, hvorpaa han blev som en Misdæder bortført.

Den første, som ellers bekendte, var en navnlig Niels Jørgensen, men saa forsigtig, at han ej meldte noget om sig selv, skønt han blev overtydet derom siden og selv maatte tilstaa at have været med at slaa Niels Pedersen. I Førstningen nægtede de Gærningen aldeles. De vilde ej bekende, da de mente, at ingen skulde kunne overtyde dem derom, og Rasmus Lange havde givet dem det Raad, at de skulde aldeles nægte Gærningen, forestillende dem til Eksempel andre, som havde slagen en Mand ihjel, men bleve frie, fordi de nægtede alting. Dernæst bekendte de vel at have slaget Niels Pedersen, men holdt Lange fri og nævnede ham ikke som Aarsagen til den ganske Gærning. Rasmus Lange anholdte idelig om, at de skulde ikke lægge hans Navn til noget; han selv gav dem Penge og Brændevin; han sendte andre af deres Slægt og Venner til dem at formane dem til ej at forklare noget om ham; han lokkede, han truede. Det samme foretog han sig med dem, som ikke vare fængslede.

Til sidst bekendte de arresterede, at hvad de havde foretaget sig, var efter hans Befalning. De havde straks underrettet ham om Tildragelsen; han havde forbudet dem at bekende.

Rasmus Lange blev fængslet.

Under Forhøret blev tillige af 2de bekendt, hvorledes Rasmus Lange forhen har villet forføre dem til at dræbe hans Broder, og at han havde anrettet et Kogleri, som var kort førend Broderen, som ved samme blev syg, døde. Rasmus Lange nægtede det meste af, hvad som blev sagt om ham; dog maatte han tilstaa, baade at have indrettet Spøgeriet ved Tyvestenten for at kyse sin Broder saa og lovet Niels Pedersen Hug.

Sagen blev for en Kommission ført og paadømt udi den 70de Session.

Saaledes lyder Højesteretsadvokatens Fremstilling af Sagen; efter denne kan man vanskelig være i nogen Tvivl om, at Rasmus Lange har slaaet sin Broder ihjel. Ikke desto mindre maa Retten ikke have anset det for tilstrækkelig bevist; for ingen af Retterne blev han dømt for Manddrab. I Kommissionsdommen hedder det: „Rasmus Lange bør, ifølge Lovens 1. Bogs 13. Kap. 10. Art. og 6. Bogs 13. Kap. 26. Art. Slutning, at have sin Ære forbrudt, sin Livstid arbejde som en uærlig Slave i nærmeste Fæstning, og i saadan Fængsel borge Publikum for hans videre Ondskab, have sin Hoved- eller Boeslod forbrudt, efter Lovens 1. Bogs 24. Kap. 12. og 5. Art., samt Jord, om han nogen ejer, naar først Omkostningerne ere udredede"; og i Højesteretsdommen: „Rasmus Lange bør for hans mordiske Forsæt og udædiske Forhold udi denne Sag arbejde i Jærn i Citadellet Frederikshavn sin Livstid." Derimod blev flere af Bønderne dømte for Mord. „Delinkventerne Niels Rasmussen, Niels Jensen, Peder Rasmussen Baltzar, Mads Rasmussen, Rasmus Baltzar og Niels Jørgensen bør for det paa Niels Pedersen begangne Mord, dennem selv til velfortjent Straf og andre ligesindede til Skræk og Afsky, miste deres Liv og lægges paa Stejle og Hjul, have deres Hoved-Lodder forbrudt og deres Jord til Kongen, om de nogen er ejendes." Forræderen Anders Gaas, der af Kommissionen blev frikendt, blev af Højesteret dømt til „for hans Delagtighed i denne grove Mishandling (d. v. s. Mis-

gærning) at arbejde udi Jærn i Nyborg Fæstning i 8 Aar."

Md. Lange og hendes Søn Christian havde været tiltalte for at have skjult Niels Jensen, men blev frikendte af Kommissionen; de døde begge, kort før Højesteretsdommen faldt.

En saadan Begivenhed som disse Mord huskes naturligvis længe i den Egn, hvor den er foregaaet; Sagen er da ogsaa godt kendt i Ryslinge-Egnen, om man end ikke længere kender Enkelthederne nøjagtigt og har udsmykket Fortællingen med lidt Overtro. I Svend Grundtvigs „Gamle danske Minder" (2. Bd. S. 224) hedder det om det Blod, som Peder Lange havde brækket af sig, da han hin Nat var bleven ført syg hjem til Krumstrup, „det Blod har man ikke kunnet faa vasket af trods al anvendt Umage. Da en af Krumstrups seneste Ejere brækkede Gulvet op, var Blodet trængt halvt ned i de tykke Fjæle."

Endvidere fortælles der: „Fra den Tid af har der været meget Spøgeri baade ved Tyvestenten og i den Smedie, hvor Peder Langes Skatte-Spade blev smeddet."

Mord var ikke noget ejendommeligt for hin Tid, de forekomme jo endog i vor Tid, om end ikke saa hyppigt som tidligere; men denne Sag bærer saa stærkt Præg af sin Tid med dens Raahed og Overtro, at den formentlig kan have nogen Interesse som Kulturbillede.

Naar Bier sværmer.

Novelle.

Af Jeppe Aakjær.

Med Tegninger af Achton Friis.

En Fjerdingvej udenfor Hovedbyen oppe mellem Hedebakkerne boede de to Slidere Anders Bjerg og hans Kone Karen i et gultmalet Hus med skrigende blaa Sokkel. Ogsaa Husets Vinduer og Døre var som Himlen blaa. Bagom Huset, men et Stykke nedad Skrænten, laa en firkantet Kaalgaard, indkrinset af et mandshøjt Sojtørvsdige med en lav Trælaage i Midten. Ogsaa Laagen havde faaet en Oversmøring af Anders Bjergs Yndlingsfarve, det himmelblaa.

Anders og Kone var barnløse Folk, men da de iøvrigt ikke havde noget tilbedste, var de nødt til al tage alt med; det kunde knibe haardt nok endda at holde Hundene fra Dørene.

Det blev derfor hilset som en stor Lykkens Begunstigelse, da en Bisværm et Aar lagde sig i deres Hyldetræ i et Hjørne af Kaalgaarden. Det var første Gang i deres Liv, at de havde faaet „nøj for ett", og de kunde i flere Dage ikke blive trætte af at prise deres Held ved dette Træf. Den første Nat efter Skattens Erhvervelse kneb det ligefrem med at falde i Søvn af bar Snakkelyst.

„Det skal endda blyw' en raar Ting aa faa no' Sødels' i æ Hus," sa' Karen.

„Ja, der ka' maaskisæ ogsaa blyw' en Lidt aa sæl'; og saa æ Vox, det ska' en da ogsaa beregn'", sa' Anders.

„Ja, det var ett sær!" mente Karen.

Efter en Pavse fortsatte Anders.

„Hwad om a no ett haaj wot hjemm', og du haaj wot i æ Mark, hwor gal kund' æ saa ha' gavn!"

„Ja, saa kund' en ha' tavn obaag."

„Heller a vil sej', te æ Retning haaj wot lig' en jenle Krumm' mir' østle, saa haaj dem te Pallises jo faat 'em."

„Da haaj æ wot baade Spot og Skam, om det misundle Skidt haaj faat 'em," sa' Karen hæftigt.

„No haar do wal pakked dem ordenlig te, sø'en te de da blywer ved wos?" vedblev Karen.

„Ja, tho a er jo ett møj wo'en te aa ponne ve den Slaws Fowl', men tho a vild' jo snaar tøkk', te de er bløwen gjord' aal det ud aa, te de ka' tekomm'."

„Naa!" sa' Karen, „læ wos saa komm' te aa sow'. Æ Daa kommer sjelbøjn."

Da Karen et Kvarterstid efter slog Øjnene op, saa hun Manden staa oprejst skrævs over Fodenden af den brede Ægteseng ifærd med at klatre ud over den høje Sengestok.

„Jh, hwa' haar do for! Vil do ett sow som enaan'," spurgte Karen lidt bister.

„Aa, a laa lig' og kam i Tanker om, te a war ett hil vis o, te en haaj faat æ Hasp saat paa æ Kalgaardlog', og skuld' dæ nøj komm' rendend' og komm' ind te æ, saa war æ da lied!"

„Aa, skal du nu te stomlend' atter det!" sa' Karen.

„Aa, da ka' det da aalle skaad' mæ en jenneste Graan aa gaa te æ Dar og si te æ Sager," sa' Anders med den frejdigste Stemmeklang.

„Aa, den tossi Killing, nu haar'en en ijen mell' æ Bjen; den er da ogsaa aaltid tefars," sa' Anders, idet en lille altid lysvaagen Kattekilling, der havde sin Plads henne i Krogen bag Garnvinden, var kommen frem i Mørket for at lege med Anders' nøgne Ben.

„Aa træd 'en endle ett," sa' Karen.

„A vil ett haar æ da! Du skal gaa fræ jens Fedder!" smaavrissede Anders ad det lille kaade Dyr, der nu ogsaa gjorde latterlige Hop efter Anders' Stumpskjorte.

Anders stak Fødderne i sine store Lovringtræsko, og uden andre Beklædningsgjenstande end disse og Skjorten gik han ud i Maaneskinnet.

Karen kunde ligge i Sengen og høre hans Træskos hule Bump bag om Huset; ogsaa saa halvvejs med Øjnene følge hans spøgelseagtige Vandring ned over Skrænten til Kaalgaarden.

Lidt efter vendte Anders veltilpas tilbage.

„Æ Krog war endda gued nok opo!"

„Kund du hør', de snurred'?" spurgte Karen.
„Aa, det bette Nøj!" sa' Anders næsten ømt. „De war vis ett mir' end javnhen fornywed mej, te a vækked' em."
„Nu gjord' du 'em wal ett urolle?" spurgte Karen ængstet.
„Nej, tho a slow blot trej jenle Gaang' o æ Kof mæ mi' Næw' for da aa ved, te de wa' der."
„Aa, tho du er wal ett saa baane, te du tror, te Bi flywer hen i Maanskjen!" sa' Karen.

En Ugestid efter, da Anders en Formiddag kom hjem fra Udmarken, var der en Mand i Følge med ham.
Karen var kommen til at kaste et Blik ud ad Bryggersdøren: Ih, hvem var det, der gik med Anders? Wolle Jeriksen! den rig' Wolle nede fra Hovedbyen; Hvad mon han vilde dem? Han plejed ellers ikke at gaa saa smaa Steder til.
Saa var det vel galt med Lammene, der imellem kunde rende over Skjellet og nappe en Havrekjærne hos Naboerne.
Karen lagde Hovedet lidt paa Siden for at høre, hvad de talte om.
— — — „Jow, som a sejer, æ Retning — æ — æh! den passed no helsen gued nok. Men derfor skal a ett sej', te æ Bi justemint er min', der kund' jo ogsaa vær' saa manne anne, der haaj Bi, som kund' være fløwn' hen, det er ett nær' søen. Men da no Pallises Kuen saa', te dæ war kommen en Stok flywend' te jer anne — — saa — — —"
Nu dyed Karen sig ikke længer.
„Er æ Bi din', Wolle?" sa' hun med tilbagetrængt Vrede.
„Nej, søen er æ Urd ett falden; men som a sejer te Anders, æ Retning — æ — æh — — den passer no saa møj godt med hwa' æ Dreng saa'."
„Ja, du kund' maaskisæ ha' ondt ved aa tol' aa mist søn 'en Swarm," sa' Karen spydigt.
„Ja hwa' tho, tol' og tol'!" svarede den rige Gnier. „Hm, en læ' det jet flyw, en læ' det aant flyw'; hwor Fanden flywer æ saa hen tilsidst, hwad en ejer og haar!

Men som a æ hil' Tid haar saa', a vil paa ingen Maad' paastaa, te æ Bi er min', men der er den Ting med æ Retning — æ — æh — — te den passer i aalle Maader med det, æ Dreng saa."

„Ja," sa' Anders, „vi vil jo heller ett ha' anne dje Bi, nær de ka' bevis dje Ret te 'em."

„Nej, det forstaar sæ!" sa' Wolle. „Men tho da I nu haar kost' Kof te 'em og hat Ulejlighed med æ, saa ka' vi jo vær' lig'god' om 'em, saa ka' der da ett kom nø Skjelajtehid af det," sa' Wolle.

Og saaledes røg da de halve af de tos gyldne Forhaabninger.

Desuagtet var denne lille usædvanlige Erhvervelse det fattige Par en Kilde til megen Glæde.

Naar Anders kom træt hjem fra Slidet, kunde han standse midt paa Skrænten og med den største Agtpaagivenhed betragte Biernes Solskinsflugt ud og ind af Kuben.

„Nej si, nej si, hvor de æsler ved, det bette Nøj! Hwor faar di æ nu fræ, aal det de her kommer slæbend' mej?"

„Aa, de maa wal faa æ aa æ Lyng, tinker a, her rundenom po æ Hiedbrinker," sa' Karen.

„Nej, skuld' de virkelig faa æ dérfræ. Da haar vi saagu aalle mærked, bette Kaaren, te der war møj Honning aa slikk' mell' æ Hiedbakker."

Det var en skoldende hed Sommerdag et Aars Tid efter; Solstraalerne var ikke til at dy sig for herude paa den træløse Hede. I al deres Magt og Vælde svøbte de sig om Anders Bjergs usselige Hedebrak. Henne paa Kampstensdyngen foran Forstuedøren blamrede Ka' Bjergs gulskjoldede Hylsklæder og stribede Dynevaar; lidt ned ad Brinken laa to tøjrede Gjæs og gjødede den fattige Jord, mens de vogtede nidsk over en Vandpøs, hvori de hvert Øjeblik dyppede de næsten glohede Næb; nu og da drejede de de lange Halse og hvæsede hæst ad en lille svinglende Hundehvalp, der gik og spøgte over Grønningen, og af og til nappede i Gjæssenes Hampetøjr.

Inde i Kaalgaarden var Rummet mellem de fire Sojtørvsdiger som en umaadelig kogende Kjedel. Luften stod som

et flimrende Em over Grønkaalene; Hyldeblomsten la' døende Hovedet om paa den ene Side, mens et Par oppustede Graaspurve sad mageligt og kivedes mellem Grenene. Nogle metalvingede Bladhvepser fo'r aandeagtigt over de mest solbagede Jordpletter.

Solheden var især forfærdelig henne i det nordøstre Hjørne af Firkanten, hvor Lysflimret stod som et tæt Lummer om et halmomvundet Bistade og vakte alle Lidenskaberne i de vingede Beboere under dets graa tilspidsede Halmhat.

„Aa, hold endle godt Yw' med æ Bi, Kaaren, imen' a gaar hen og slaar en Krumm' Paj te æ Gris," sa' Anders, før han tog Leen ned fra Knagen paa Husgavlen.

Som Følge af denne Ordre gik Karen mindst hvert Kvarter hen og la' sin sodede Næse paa Sojtørvsdiget og spejdede ind i Retningen af Bistadet.

Det var tydeligt nok, at dér var noget i Gjære; der var ikke det rolige afmaalte Tempo i de Smaas Flugt og Arbejde som paa en almindelig Solskinsdag. Som vildskudte Projektiler kom de snærrende forbi Øret af Karen snart ud, snart ind i Haven, og henne under Flyvebrættet rendte de forvirret i Kreds under en truende Brummen som Folk, der nylig er smidt ud af en Beværtning. — Da Karen vel for syvende Gang lagde sin enorme Næse op paa Kaalgaardsdiget mellem to halvvisne Stolt-Hendrik'er, grebes hun pludselig af en stor Rystelse, thi nu saa det grangiveligt ud, som om de fleste af Kubens Beboere havde hængt sig selv op ved Tæerne under Flyvebrættet, saa det hele dannede en uformelig levende Klump omtrent som en mægtig overmoden Pære.

„Aa, bette Død!" udbrød Karen og løb tilbage til Huset saa hurtigt, at de tykke blaa Uldsokker slog Aal om Anklerne.

Lidt efter kom hun atter tilsyne i Bagdøren med en Brødkniv i den ene Haand og en Messinglysestage i den anden. Og nu begyndte hun en Koncert, der var et enkelt Partitur af den Tonestorm, der skal ha' bragt Jerikos Mure til at segne, men som i dette Tilfælde var beregnet paa at dæmpe Oprørsaanden blandt Kubens vingede Stridsmænd.

Karen tærskede uafladeligt Knivsbladet ind mod Lysestagen,

saa Tonerne skingrede hen over Kaalhovederne og langt ud over de brune Hedebakker. Saasnart de havde rørt Anders Bjergs Trommehinder, gav det et Jav i ham; han standsede midt i Spergelskaaret, tog Leen paa Armen, sprang over syv Kartoffelagre og en gammel Træharve og susede mod Hjemmet den korteste Vej; Lyngtoppene knasede under hans Trav op ad Skrænten; den svinglende Hundehvalp løb bort med hoppende Ører og forsvandt af Rædsel ind ad Hønsehullet, hvor den ellers aldrig vovede at komme af Frygt for Skrukhønen; og da Gjæssene saa deres Husbond komme i vildt Løb op ad Brinken med en frygtelig Le paa Armen, troede de, at deres sidste Time var kommen, væltede i Forfærdelse deres Livs Trøst, Vandpøsen, og trillede vrælende og spjættende rundt paa Grønningen med Bugen i Vejret.

„Da war æ endda wal du kam', Anders," sa' Karen, der uden Ophør hamrede løs paa Messingtøjet. „Endnu haar a kund' hold' dem i Aw', men en ved jo ett, hwad Øwblik det kan gaa i Luften."

Som en Lækat sprang Anders op ad Loftstrappen og stod i næste Nu med en ny Halmkube nede i Kaalgaarden.

Her var Stillingen ikke mere helt fareløs. De oprørte Smaavæsner, der til daglig gik høfligt forbi alt og alle i store, beherskede Buer, havde i Dag øjensynlig drukket sig en vældig Rus i deres egen Mjød, saa de ikke mere kunde skjelne Ven fra Fjende eller finde den lige Vej, hvorfor de bevægede sig i rasende, galsindede Zigzaglinjer, der tog deres Udgangspunkt fra den sitrende Klump under Flyvebrættet som Nedslagslynene fra en Tordenblaane. Anders Bjerg frygtede ikke lidet for sine store Øren og andre ligesaa irriterende Ansigtsfremspring.

„Aa gaa endda ett hen og blyw stukken ved æ, det lied ildworre Kram," sa' Karen, der i Dag for første Gang brugte mindre ærbødige Udtryk om sine Yndlinger.

„Nej, tho det vild' jo ett vær jenne Nar," svarede Anders, han stod til Knæerne i Grønkaal og holdt Halmkuben op for Ansigtet som et dækkende Skjold, mod hvilket Angribernes Projektiler smældede som en tæt Hagl, mens han søgte at naa Fjenden ind paa Livet.

Paa engang udstødte den vagthavende Karen et stort

Raab. Anders skjød sit Skjold i Vejret og keg spændt frem under Kuberanden. Han saa nu, at Biklumpen havde løsnet sig fuldstændigt fra Flyvebrættet, og efterat den nogle Gange ubeslutsom havde væltet frem og tilbage foran Grønkaalsbedet, som en Visk Hø, der gribes af et Vindpust, begyndte den pludselig at hæve sig fra Jorden, folde sig ud i Luften og som en tonende Sky hoverende sejle bort over Kaalenes og Anders'es i dette Sekund lige tankeforladte Hoveder.

„No ka du misæl faa for dæ og rend', Farlil! Te det nu ett kund' blyw ve jen, det lied' Skidt, nær en her haar gavn og hat aal den Umme med' æ!" Karen var lige ved en Graad. Anders, der omsider var kommen til Besindelse, væltede som en Kobolt over Kaalgaarddiget, saa Hyldegrenene brækkede, og forfærdede Smældere og Mariehøns lod sig dumpe paa Ryggen ned i Græsset.

Bisværmen var til at begynde med kun en god Favn hævet fra Jorden, og Farten var heller ikke større, end at en rask Mand med Lethed kunde følge den. Retningen var østlig, og Terrainet foreløbig jævnt og kornløst. Anders havde beholdt Kuben i Haanden for at ha' den parat, naar det behagede de lunefulde Væsner atter at betræde den moderlige Jord. Herude paa flad Mark vilde det dog næppe ske; men nogle hundrede Favne østligere boede hans Nabo Palle med et enkelt forblæst Piletræ ved Husgavlen; her kunde det dog være, at de smaa Æventyrere kunde faa Lyst til at nedlade sig.

Et Øjeblik syntes det virkelig ogsaa at ha' været deres Plan; Sværmen tog kjendeligt Retning efter Piletræet, enkelte rekognoscerende Smaahobe løste sig ud fra Flokken, og Hovedklumpen slingrede brummende og trommende bagefter; men midt i det kritiske Øjeblik slog Palle sin Dør paa vid Gab og traadte bredt grinende ud paa Trappestenen med en lille arrigt-bjæffende Køter i Hælene paa sig.

Den svedne Husmand, der allerede i nogen Afstand havde iagttaget Naboens vilde Flugt hen over Diger og Pløjemarker, men endnu ikke havde opdaget Anledningen, raabte overgivent: „Men Jøsses, Død og Krett! hvordan Fanden er det, du kommer stormend', Mennesk'! — Ska' Kaaren ha' en Bette? Haar den hjelmed Kwi' kaast' æ Kalv? Hel-

Achton Friis 1907.

ler haar du kjor laask med æ Stud' fræ Sjørupmarkend?"
— Da Karen var en Kvinde paa snart de treds, var det første Spørgsmaal et ogsaa tidligere anvendt Forsøg paa at ærte Anders, fordi han alle Dage havde siddet barnløs, mens Palle ved højtidelige Lejligheder spyttende forsikrede, at „ti haaj han da med aal Gued'" og at han, dænenmæ, „war Mand for aa blyw Faar te ti te, nær æ Vind helsen vild' bær' mej." Anders optog i Dag ikke nogen Debat hverken om dette eller de efterfølgende Spørgsmaal, men ved store Tegn og Gebærder i Retning af Piletræet søgte han at dæmpe en Smule paa sin lattermilde Nabos utidige Lystighed. Men det var nu allerede forsent. Hundeglammet og de støjende Tilraab havde kjendeligt bidraget til at omstemme de lunefulde Smaaskabninger; med en flot Pirouet svang de tusinde Hunbier sig ud fra Piletræets let svajende Grene, steg nu pludselig paa glinsende Vinger nogle Alen højere tilvejrs og dansede sommermuntre og dog vildt nynnende som en Bakkantindesværm hen gjennem den gyldne Dag.

Nu havde Palle endelig faaet Øje paa Forfølgelsens Gjenstand, hvorpaa han raabte til Anders, der paany havde lagt Damp efter Bisværmen: „Nej er det den Slaws Fowl' du er kommen te Rend atter; kom du saa heller te æ Dar og faa en Dram og en Drik Øl; for den, der skal ta' dem i æ Uddrav, han skal, Dæwlen taa' mæ, ha godt smurt!"
Anders bandede mellem Tænderne og holdt stadig sine opadvendte rindende Øjne fæstede paa Sværmen. Den havde nu forceret Flugten betydeligt; Anders rendte hen over nogle solbrændte Grønagre, hvor hist og her en doven Lærke rejste sig med en enkelt fed Trille, mens de hvide Flintesten hugged dybe Mærker i hans brede Træskosnuder. Fra Grønagrene kom han ind paa et Stykke nylig harvet Brakjord, der grænsede op mod et tungt-duvende Rugfald af stor Udstrækning.

Det hørte langfra til Anders' daglige Sædvaner at gaa tværs over Godtfolks Rugmarker; men Nød bryder alle Love; og han var bleven hypnotiseret af disse Smaavæsener, der boltrede sig deroppe højt over hans Hoved, uden Tanke for andet end deres egen Lidenskab; det var som havde de

slaaet en Løkke om hans Hals og nu modstandsløs trak ham efter sig hen over Landskabet.

Et Par Gange havde han dog været lige ved at opgive Ævret, men saa havde Sværmen ved en lille lokkende Sænkning mod Jorden atter faaet hans døende Haab til at blusse. Nu saa det netop ud, som de vilde lægge sig her i Udkanten af Rugen; Sværmen skummede de duvende Ax med deres Vinger. Anders stod med Et i Korn til Halsen; for at nedtræde saa lidt som muligt havde han slængt Kuben fra sig og taget sine Træsko i Hænderne. Ved de første Skridt flyttede han Fødderne saa varsomt som muligt; det var næsten som vilde han bede hvert enkelt Straa om Forladelse; men han kunde ikke vedblive at iagttage denne Varsomhed, hvis han vilde holde Skridt med den ilende Sværm; han lod da staa til i Haab om, at ingen vilde faa hans Hærværk at vide. De grønne Rugbølger slog nu sammen om ham til højre og venstre; de strunke Hajser kildrede ham i hans graa Hageskæg, og de nylig befrugtede Vipper sendte ham deres Grødes tunge Dufte op i Næsen, saa han nøs.

Det var ingen let Sag at følge Bierne herinde i den mandshøje Rug, desuden var her kogende hedt, da ikke en Vind naaede ind mellem de tætte Straa; hans Klæder klæbede næsten til hans Krop af Sved, og hos de nedtraadte Straa gjorde han i bogstavelig Forstand sine hvide Hoser grønne.

Da han omsider var naaet ud paa den anden Side, og dér løb lige i Armene paa Rugens Ejer, Esper Vøvtrup, der gik og flyttede nogle Kalve, følte han sig mere som en Indbrudstyv, der gribes paa fersk Gjerning, end som en grundskikkelig Husmand, der forfølger sin lovlige Ejendom.

Esper saa' barsk paa ham og sa':

„Hwa', er æ dæ, der kommer masiren igjemmel jens Row! Tho a trowed, det war et andt Høwed, der var bløwen bejsgal. Hudden ka d e t fald' dæ ind aa gaa og træj æ Row nid?"

„Aa vær endle ett vred, Esper," stønnede Anders; „tho a er kommen te Renden atter æ Bi, og det er snaar te aa sæt æ Lyw te ve." — — Anders dampede slukøret videre, og den godmodige Esper, der vidste hvor kjær disse Bier

var Anders, stirrede let hovedrystende efter ham. Paa engang krummede han sig sammen over sin Tøjrekølle og lo saa det sang i ham. Han var nemlig kommen til nøjere at betragte Anders' Trav, der, set fra Espers Stade, endog vilde ha' bragt en Bedemand til at skoggerle: Anders var nemlig iført et Par gule Læderbuxer, der havde „taget sig" saa meget under den forcerede Marsch, at de gav et højst misvisende Billede af hans Legems Proportioner og sande Forhold; det knastørre Faareskindslæder afstedkom en ren djævelsk Rabalder, og ved hvert Skridt tegnede sig i Buxepartiets mest fremspringende Del en spidstudløbende Fold, der demonstrerede vildt mod alle Verdenshjørner som en Magnetnaal foran et elektrisk Uvejr. Naar Anders spændte kraftigt i med højre Ben, var Magnetnaalens Retning S S Ø, var derimod Fremskridtet overladt til venstre Ben, sprang den pludselig om til N N V, og ved enkelte mere sammensatte Bevægelser løb den i et Nu hele Vindrosen rundt.

Forinden Anders var helt udenfor Hørevidde, havde Esper Vøotrup faaet Lejlighed til at tilraabe ham: „Kom ett for nær te Wolle Feriksens mandhwolm' Tyr, for han kund maaskisæ gjan faa i Sind' aa punktir' dæ di Læjerbowser."

Men Anders havde enten ikke forstaaet eller ikke agtet denne Advarsel, for nogle hundrede Alen østligere løb han, i sin sanseløse Iver for at følge sine Bier saa snert som muligt, lige i Rebet til denne Egnens vilde Bussemand. Tyrens første Optræden var mærket af en Art stupid Forbløffelse; men da Anders havde fjernet sig nogle Skridt og det vilde Bæst havde hørt sig tilstrækkelig gal og olmøjet paa den vidrige Larm i Anders' Læderbuxer, fnøs den et Par Gange gjennem udspilede Næsebor ned i Græsset, bøjede sin frygtelige Nakke og rendte til Tøjret saa det smak over som en Rokkesnor.

Tyren udstødte et Kampbrøl, der tvang Anders til at tage sine forstirrede næsten solblindede Øjne bort fra Bisværmen og dreje dem imod den uventede Angriber. Bæstet var ikke længere borte, end at Anders kunde sende den begge sine Træsko lige i Planeten. Dette syntes dog snarere at opildne end at kølne dens vilde Mod. Det var da højst fornødent, at Anders saa sig om efter Redning, om saa-

dan overhovedet kunde naas; som han med bankende Bryst lod sine Øjne løbe rundt over Marken, fik han Øje paa et forfaldent Kalveskur, hvis Skraatag løb helt ned til Jorden; mod dette Sted begyndte nu et vildt Kapløb, under hvilket Anders' krumme Ben gik som Trommestikker, mens Buxebagens forunderlige „Magnetnaal" viste afvexlende paa Storm og Jordskjælv.

Tyrens plumpe Galop lød med frygtelig Trusel i hans Øren og sa' ham, at den ringeste Snublen vilde være tilstrækkeligt til at bringe ham indenfor dens Horns Rækkevidde. Til Anders' Held var der hist og her tøjret en Ko, som Tyren ikke helt kunde lade være at snuse til i Forbifarten, hvad der tøed den lidt og gav Anders et kjærkomment Forspring. Hans eneste Frygt var nu, at det raadne Tag ikke var istand til at bære ham, men det var under alle Omstændigheder den eneste Redningsplanke, der var tilbage. Allerede nogle Favne fra Skuret havde han taget sit Bestik over den brøstfældige Hytte; et Steds til Venstre havde en Ilder gnavet et Hul i Lyngtaget; der fra maatte man holde sig saa fjernt som muligt, da Simen formodentlig var raadden paa dette Sted; med bankende Tindinger og med Angstens gule Taage over sine Øjenvipper krummede han sin Krop allerede flere Favne fra Skuret og styrtede op ad Skraataget som en Kat, der forfølges af en Køter. Lyngen knasede og smækkede, og hele den usle Vaaning dirrede paa sine raadne Stolper; et Par Gange gik ogsaa Anders' Ben igennem Taget, men han frelste sig fra Nedstyrtning ved at bore Hænderne i højere oppe; med Anspændelsens tunge Sved piblende frem af alle Porer, sad han nu skrævs over Skurets Mønning og saa sin Bisværm som et lille hvirvlende Punkt forsvinde ude over Fleskum Sø.

Hel fareløs var hans Stilling dog endnu ikke, thi den rasende Tyr, der var bleven narret for Anders, begyndte nu med sine frygtelige Horn at anfalde selve Skuret, af hvilket den udrev ikke alene Tagtotter men hele Lægtestumper, som den legede Himmelspræt med, mens det usselige Skur skjalv i sine raadne Sammenføjninger, lige op til hvor Anders — bævende for Udfaldet af denne Berserkergang — klyngede sig til dets Rygrad. Da et Par fresende Vogtere

omsider kom tilstede med Køller og Stænger, fandt de det bindegale Dyr halvt begravet i Skurets søndrede Ruiner.

En hel Uge efter denne voldsomme Tur følte Anders sig i sine Lemmer som en mørbanket. Han og Karen undgik herefter al Talen om Bierne; en Illusion var bristet for dem og kun sidelæns og uvillig kastede de efterdags paa deres Vej til og fra Marken et Blik ind i Kaalgaarden.

Imens sankede de tiloversblevne Bier i al Stilhed Kuben fuld af den skjønneste brune Lynghonning, og en Dag ud paa Efteraaret mødte saa den begjærlige Wolle Jeriksen hos Husmanden med en Blikspand paa Armen og vilde „dele".

Wolle tog nogle Klumper Stangsvovl op af sin Buxelomme og la' dem paa Anders' Overbordende; Karen gik mørk igjennem Stuen, mens hun tørred sig under sin store Næse med Haandbagen. Anders sad tavs paa Skammelenden; han havde en Bøn paa Læben, men han saa hen efter Karen, som vented han, at hun vilde sige det.

„Er det nu ett Synd aa ta' æ Lyw aa æ, inden de haar saat en nøj Stok aa," sa' Karen omsider.

„Synd!" sa' Gaardmanden, forundret over Karens Hjerteblødhed, „tho da vil I da'wl ett ha', te de æ Vinter øwer skal ligg' og tær' den Honning, som de haar sammelt i Sommer, saa en'aan jen slet ett faar nøj ud af si' Kram. Helsen — æh — om a maa ha' en Mjenning — saa for mæ aa tøkk, saa vild' a jo trow, te I kund' ha past nok saa godt paa æ Sager, nu ved det te det war søen halles betrowed Gwos, saa æ Swarm ett rejn og baar skuld' ha' fløwn aa æ Land."

Men nu blev den ellers saa rolige Anders hvidglødende af Vrede, og idet han huggede sin mægtige Næve ned i Bordskiven saa den sorte Davregryde hoppede paa sine tre Ben, raabte han med skælvende Læber:

„Nu ska' du, Dæwlen stjærne mæ, hold' mæ di' Hals, Wolle! Sejer du jen Urd te, saa ska' du komm' po æ Hued ad æ Dar! For søen som a stræbesired mæ for den Swarm, det war te aa sætt' æ Hjelbred te ved. Og er der nue, der er Skyld i, te a ett iløwle fik fat i 'em, saa er æ da di' egen forbandede galsinded' Tyr, som nær kund'

ha' spolired jen for Resten a si' Daw'. Er det paa den Maad' en ska' ha' Fællesskab med dæ, Wolle, saa ka' du ta' æ Kof aanne di Aarm og gaa; saa ved a da, te du haar faat di' Paart!"

Da Karen saa det stærke Uvejr, der begyndte at trække hen under de lave Bjælker, snappede hun Davregryden ved Øret og forsvandt stille bag Frammersdøren, som hun dog holdt paa Klem efter sig, mens hun nervøst rumsterede med Ildkloven.

Mændenes Tale blev snart roligere, da Anders omsider havde givet sine saarede Følelser Luft. Kort efter gik de ud i Kaalgaarden for at fuldbyrde Henrettelsen

Den Dødsmaade, der var bestemt for de flittige Arbejdere, var den lumpneste af alle: nemlig Snigmord ved Kvælning.

Det antændte Svovl sendte sine dræbende Dunster helt ind til den varme Kubes inderste Gjemmer; de overrumplede Smaaskabninger væltede om paa Ryggen; med sygt sitrende Brod og gispende Indvolde aanded de ud. Snart rodede Wolle med sine tykke, snavsede Fingre i deres duftende brune Rigdom. Stykke for Stykke af den glinsende „Kage", saa mange skjønne Blomsters, saa mange tindrende Solskinsdages Essens og Sødme, lagde han over i sin Blikspand; sad der endnu en kun halvdræbt Bi paa Kagestykket, knibsede han den til Jorden og satte sin flade Træsko paa dens Hoved, mens han med opspilede Øjne og Gab slikkede den nedløbende Honning af sine Fingre.

Anders havde besluttet uden Protest at lade ham tage som han vilde.

„Her ska' ingen forraskes," sa' Wolle og lagde stadig det ene Honningstykke efter det andet over i sin Blikspand.

Saa begyndte han at æde. Ikke af Honningen i Blikspanden, men af Anders'es Del i Kuben.

„Ih, ta' dæ nøj aa æ, Anders, ta' dæ endle nøj! Tho vi er da fælles om æ," sa' Wolle og pegte stadig paa Kuben. „Det haar en da aaltid hør, te Honning det er saa faale sund; det skal lin' søen for æ Hjat'."

Anders lod Gaardmanden forstaa, at hans Hjærte trængte ikke til Smørelse; unægteligt syntes det, som om Wolles trængte desmere.

Pludselig peb Kaalgaardlaagen paa sine usmurte Hængsler; ingen af de to Bioptagere vendte sig om, da de troede, det var Karen, som kom.

„God Daw og Gu' Hjælp jer!" lød nu Esper Vøvtrups humørfriske Stemme lige bag dem. Anders vendte sig helt om mod den ankomne; Wolle Jeriksen var derimod nær ved at dratte paa Næsen ved denne ubehagelige Overraskelse; havde han kunnet gjøre det for Skams Skyld havde han grebet sin Blikspand ved Hanken og var sprunget bort over Kaalgaarddiget med det samme, for en større Fjende end Esper havde han ikke i det hele Herred. Deres gjensidige Had var saa gammelt, at det vel endogsaa var nedarvet fra Fædrene og paa en Maade laa i selve Ejendommene, og de nuværende Ejere havde, saa længe de kunde huske, hæget om dette Had næsten som et Klenodie.

Man saa strax paa Espers sikre Optræden ved denne Lejlighed, at han vidste han her vilde træffe sin Avindsmand; noget underfundigt ved Øjnene sa' tillige, at han var vidende om, hvorfor Wolle i Dag aflagde Besøg i Husmandshytten. Men for at skjule sin sande Hensigt sa' han, henvendt til Anders:

„A haar lig en jenle Ærend'; a kund' da ett ha' laant di' Grøwlspaad' lig' en Ywblik; der er en Par Furer kommen te aa staa paa Kant hernied i æ Kjar, og a æ kid aa aa rend' hjem atter wor egen."

Pludselig siger han, som fik han først nu Øje paa Wolle:

„Men hwa' tho, det er jo Wolle, der ligger og vrøder. Nu saa du er kommen ud med æ Spand i Daa." Wolle dukked Hovedet helt ned i Kuben for at skjule sin begyndende Forvirring. „Hwor er det, a haar sit den Spand far? Den ligner jo den, Stine i æ Fattighus haar i æ Haaend, nær hun gaar ud og tegger. Du er maaske ogsaa ud' aa si, om du kund' skjelt' dæ Lidt, Wolle?

Men hwis a war Anders, saa vild' a nu ett ha' gin' dæ slet saa stur en Alms, som det du der haar brokked i æ Spand, for det tøkkes a snaar er det mjest aa æ Kof."

Anders stod tavs og flirede, Wolle vendte Ryggen til og hyklede nu en overdreven Interesse for Anders' Part.

Esper Vøvtrup vendte sig saa imod Husmanden og sa':

„Det er da-Fandens saa flot du er, te du søen gi'r det hal' hen af di' Sager. Du maa nok hyl-de Or-det: Den som haver, ham skal gives! Men kjender a den Mand ret, saa frygter a for, te du vil faa lidtle Tak for di' Gaw'".

„Hwad kalder du Gaw'?" raabte nu Wolle i stort Oprør. „Det skuld' wal ett wal kaldes Gaw', som er jens egen."

„Nej, vi er jo fælles om æ Bi. Det war ett sær," sa' Anders.

„Ja, aahja! Det ved a hwer Krumm'," sa' den uforstyrrelige Esper. „Wolle er fælles med dæ om di' Bi."

„Ja, hwad," sa' den godlidende Anders, „der kund' jo ett nøj bevises — —."

„Da for mæ aa sej — æh — saa tøkkes a, te det war Bewis nok, hwad æ Dreng saa — æh — med æ Retning og den Handtiring," sa' Wolle, der begyndte at føle Grunden vakle under sig.

„Nej, Wolle, læ' no mæ, læ' no mæ!

A hower endnu lisse nyw, hwordan mæ o mi Kaal' staar om æ Søndertowt, da jen af dem raaber: Ih, der kam s'gu en Swarm Bi ud af Wolle Jerikſens Haw', ska' vi ett sætt atter 'en. Nej, sejer a, læ Wolle sjel rend' atter hans Bi, men læ wos hold Yw' mej, hwor de flywer hen. Og saa kund' vi blyw ved aa skimm' 'em, lig' te de war kommen østen for Pallis'es Hus; hwor de saa bløw aa, det kjender a ett te; men te de Bi her aalle i dje Løwdaw' haar wot Wolles, det tær a aflægg' Ed paa, hwor det ska' vær, aa a ska' faa tow a mi' Kaal' te aa gjør' det samm'.

Det kund' a haa' saa' dæ hwær Graaen, Anders, den Daa du løb atter æ Bi øwer mi Row; men da war du jo lissom fræ baade Ved og Samling.

Og du, Wolle, dæ sejjer der og krawler som en 'aan Krykkilurris, nu tykkes a, du skuld' tarr' dæ øm di Mul' og takk' for det, du haar faaet i 'en, og saa læ' Kaaren faa, hwad der er i æ Blikspand tillig' med det aant.

Troer du helsen, du haar nøj aa kræv' Anders for i den her Anledning, saa kan du kom te mæ!"

Det var øjensynligt, at Wolle havde Munden fuld af

Anton Friis 1904

onde Ord mod baade Esper og andre; men bedst som han var i Færd med at synke den sidste Mundfuld Honning for at gi' Esper Svar paa Tiltale, udstødte han et dyrisk Brøl og spærrede samtidig Munden vidt op uden at lukke den igjen, som en Høne, der pludselig har faaet Pip. Forklaringen til denne forunderlige Grimasse laa deri, at Wolle i sin ophidsede Tilstand ikke havde været tilstrækkelig varsom med, hvad han puttede i Munden og saaledes var kommen til at sluge én af de kun halvdaanede Bier, og denne havde nu brugt sin sidste Livsfunke til med sin lille giftige Stilet at hævne sine Kammeraters forsmædelige Død.

„Aa Satenmæ endda!" stønnede Wolle og slog gjentagende sig selv med flad Haand ind paa Munden.

„Er du bløwn stukken!" sa' Karen, der nu ogsaa var kommen til. „Gab imod æ Lys!" fortsatte hun. Wolle gabte, som vilde han sluge baade Sol og Maane og Karen oven i Handelen.

„A ka' saa misæl ett faa Yw' paa nøj," sa' Karen, hun ragte inde i Wolles Mund med alle sine ti Fingre, og de lugted' ingenlunde af Hyacinter.

„Det war s'gu en slem Tandstikker, du der haaj faa't fat i," sa' den hoverende Esper Bøvtrup.

„Ja men er der da aalle jen af jer, der kan kjend' jen det mindste Raad!" sukkede „den rige Mand i Pine."

„Tho a er hwerken Doktor eller Dyrlæge", sa' Esper Bøvtrup, „men maa a byd' dæ en Skraa?"

Wolle overhørte fuldstændig Espers Haan, og uden Sans for Honning eller Spand eller noget andet paa denne Jord foruden sin Smerte, dansede han ud af Haven. Af alle Bier tænkte han nu kun paa den, der havde tilføjet ham det giftige Stik.

Da han udenfor Havelaagen brat drejede ad den Vej, der førte til hans Hjem, raabte Esper efter ham:

„How nu aa gaa igjemmel æ Gaardsled, for ad æ Smugdar gaar du Fanden taa' mæ faast med d e n Hued'!"

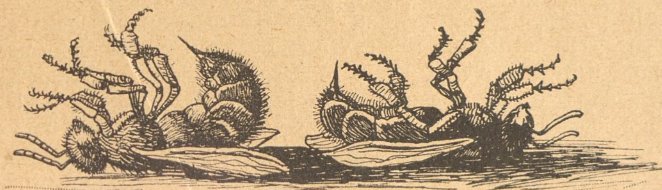
„Ja men ka' en nu ogsaa læ' a Mand gaa jenne hjem i den Forfatning," sa' Anders.

„Bryd I jer aalle om det. Fanden hytter nok sin'. Og skuld' det wal wær æ først Gaang, han kam hjem med en Hummel i æ Ør!" sa' Esper plirende.

„Og æ Spand! Ska' han ett ha' den mej!" raabte Karen.

„Læ' ham hent 'en om han vil ha 'en; og tag I kuns æ Honning, om I helsen ka' lid' det, han har snaaget i. Og si saa aa faa lidt mir Bi-Lykk' en 'aan Gaang."

Som en Feltherre, der har slaaet Fjenden paa alle Punkter, gik Esper Bøvtrup ned over Lyngbakkerne.

Altid noget. Den unge Digter: „Det er dog storartet, saa Postvæsenet har udviklet sig! I Morges sendte jeg nogle af mine Digte til Redaktøren, og i Aften har jeg allerede faaet dem tilbage."

* * *

Ikke forknyt. Den besøgende Onkel: „Kom herhen til mig, lille Else! Du er vel ikke bange for mig?"

Lille Else: „Næ — slet ikke — jeg klappede i Gaar en af Bjørnene inde i den zoologiske Have."

Min gamle Nabo.

Af N. M. R. Stenbæk.

Han var en Hædersmand. Ja, det er nu nogle Aar siden, han træt og krumbøjet nedlagde Arbejdet for en kort Tid at hvile ud hos en af sine Sønner, før han lagde sig hen for stedse, og vi bar ham til hans sidste Hvilested paa Kirkegaarden. Der er intet prægtigt Monument paa hans Grav, der fortæller, at her hviler en af Danmarks Foregangsmænd. Han havde jo ikke Rigdommens eller Aandens Storhed, der kunde gøre ham værdig til, at „Folket" rejste ham en Mindestøtte. Maa jeg da faa Lov til at rejse ham et lille Minde blandt hans Standsfæller her i Husmandsalmanaken. Han fortjener det, saa sandt vi har noget, der hedder Husmandssagen, og som er noget, der ikke alene bringer Frigørelse og Selvstændighed ind i Tusinde af smaa Hjem i Danmark, men ogsaa er blevet en Sag, der kaster Hæder og Glans ud over vort Land til andre Nationer, saaledes at Fremmede kommer her for at se, hvad det dog er, dette ejendommelige Selverhverv, vi har her i Danmark under Navn af den danske Husmandssag.

Han var blandt dem, der lagde Begyndelsen og ved et trofast Arbejde og en stærk Energi kom til at vise Vejen for mange andre, saa vi fik se, at der ved at samle Arbejdet om sit eget Hjem kan opnaas at indtage en lige saa fri og selvstændig Stilling i det lille Husmandsbrug som hos de større Landbrugere, og at Livslykken kan være lige saa fuldt til Huse her, og som oftest bedre endda end hos Velhaveren.

Han havde 9 Børn og sad saa der med et Hus paa tre Tdr. Land, men sled og slæbte ude hos andre med Tømrerhaandværk, som han nok aldrig havde faaet lært til Fuldkommenhed, saa Daglønnen, han tjente ved dette, var kun ringe, og med hans hjemlige Brug gik det, som det kunde,

ikke som det skulde. Dette maatte Konen og Børnene for største Delen passe; ak ja, Koen stod og brølte paa de tørre Agre hen i Sommeren, og det kunde tit knibe med at skaffe Føden til den, og om Vinteren levede den ved Halm og Avner, men Mælken, der i saa væsentlig Grad skulde yde sit Bidrag til Husholdningen, gav den kun lidt af.

Da var det, Peder Nielsen med et faar den forvovne Idé at købe sig en Ko til. Hvor han fik den fra, ved jeg ikke, og hans Kone sagde ogsaa: „Hvad tænker Du dog paa, vi har svært nok ved at føde én Ko, hvordan skal vi da, naar vi faar to?" men Peder Nielsen svarede stille og rolig: „Det maa prøves, vi maa se at tage det paa en anden Maade, for dette her, som vi har det, det kan ikke blive ved at gaa, det fører kun til Fattigdom!"

Og saa begyndte han paa en anden Maade. „Først og fremmest maa vi skaffe noget til Køerne," sagde han, „saa faar vi gennem dem noget til Føden og til Udgifterne, og saa faar vi Gødning, saa vi kan faa Jorden til at afgive noget. Saa hentede han om Sommeren Græs hjem, hvor han kunde faa det, Grøfter og Gærder og Vejrabatter blev efterset; i en ung Granplantage, der var i Nærheden, fik han af Skovfogden Lov at skære Græs, der groede mellem de smaa Graner. Hvor har han dog slæbt mange Sækkefulde Græs hjem paa sin Ryg fra disse Steder.

Hele Driftsmaaden af hans Mark blev omgjort. Brakmarken, der ellers havde ligget i en daarlig Forfatning, fik ikke længer Lov at ligge til „Hvile", den blev besaaet med Vikkehavre til Sommerstaldfoder, og der blev indtaget et Stykke til Roer. Og saa tog han fat med sin Spade, og saa gravede han. 16 Tommer var Spaden lang, den Dybde maatte han have Jorden bearbejdet i for at faa det raa Underlag op, derfor, naar han havde sat Spaden de 16 Tommer i og brudt Spademaalet løst, saa trak han Spaden et Stykke op, saa han kun vendte det øverste Muldlag om. Fra Efteraaret af og hele Vinteren, naar Vejrforholdene tillod det, saa gik Peder Nielsen og grov, og det varede ikke længe, før alle de tre Tønder Land havde faaet denne Omgang, og desuden blev der om Foraaret gravet til Roerne.

Gødningens Betydning havde han godt Øje for, saa denne blev der holdt sammen paa, og det varede da heller ikke længe, før han fik bygget sig et Gødningshus, og Peder Nielsen blev saaledes den første Husmand, i alt Fald der paa Egnen, der byggede sig et saadant Hus.

Ogsaa Ajlen begyndte han at anvende. Vel bestod Beholderen kun af et aabent Hul, der holdtes i et Hjørne af Gødningshuset, og han bar Ajlen ud i Spande eller kørte den ud i et Kar paa en Hjulbør, men alligevel, den blev anvendt og gik ikke til Spilde.

Jorden var i sig selv af udmærket Beskaffenhed, og der kom ogsaa snart Frugter af Arbejdet. Som han avlede! Jo, der blev rigtignok baade Korn, Græs og — Roer.

Nu var det ikke længer en Ko, der stod og blev sultefødet, han gennemførte at føde de to, og de blev holdt godt, saa jeg husker, at da han i 2 Aar havde haft den, han indkøbte, saa solgte han den og fik 210 Kr. for den. Det var en god Betaling for en Ko i de Tider, men det gav en samlet Skilling, som der var haardt Brug for, og han kunde undvære Koen, for der var en Kvie og en Kalv i Gang, og saa, minsandten beholdt han dem begge to foruden Koen, der var i Forvejen, og inden vi saa os til, saa havde Peder Nielsen tre Køer, saa han fra den Tid af bestandig havde tre Køer paa sine tre Tdr. Ld.

Men der var fra først af et mørkt Punkt i hans Bedrift, det var Pløjningen. Ja, han kunde nok faa pløjet, for Peder Nielsen var en god Arbejder, og naar han vilde arbejde Pløjelønnen af, var der sagtens Gaardmænd, der vilde pløje for ham. Men det var nu netop det, han ikke saa gerne vilde, det havde han ikke Stunder til, for der var al Tid nok for ham at gøre derhjemme paa hans eget, og saa begyndte han at bruge sine Køer. De to Kvier blev først vænnet til at trække, senere den gamle Ko ogsaa, og snart gik baade Plov og Harve, saa fra nu af gjorde han alt sit Markarbejde med Køerne som Trækkraft. „Sætter Køerne ikke af paa Mælken ved dette?" sagde vi til ham. „Aa nej," svarede han, „det er ikke stort, bare vi tager dem med Læmpe." I Regelen brugte

han dem en god Time om Morgenen og ligeledes om Aftenen, og med dette kunde han altid naa at faa bearbejdet sin Jord og det endogsaa saaledes, at hvad der skulde gøres, det kunde han faa gjort til Tider, der passede. Han behøvede ikke at faa overpløjet det hele paa en Gang, som Husmanden ellers saa ofte faar det, naar Pløjemanden kommer hos ham med sine Heste, og her kunde de Smaating blive udrettede, der saa tit kan være højst fornødent at faa gjort, men som man mange Gange undlader, naar man skal hente Hestekraften til det. Uagtet det var meget stærk Lerjord, han havde, saa gik det alligevel godt, han tog bare smaa Furer, naar han pløjede, og Redskaberne, han havde, var smaa og lette, men at Jorden blev godt nok bearbejdet, var en Kendsgerning. En gammel let Vogn havde han faaet anskaffet sig, saa han ogsaa kunde køre al Gødningen ud og køre Kornet hjem fra Marken i Høsten, ja, om det saa var Brænde fra Skoven eller Tørv fra Tørvemosen, saa blev ogsaa dette hentet hjem ved Hjælp af Køerne, og saadan gik det til, at fra den Tid saa vi saa godt som aldrig Hestekraft i Peder Nielsens Bedrift.

Naturligvis blev han Præmiehusmand. Hele Skalaen gik han igennem med de 5 Aars Førstepræmier og det 6te Aars Hædersdiplom, og dette kom til at indvirke paa, at Forbedringer kom ind i selve Hjemmet ogsaa i Retning af at faa dette hyggeligt og kønt. For det var det nu ikke at begynde med. Huset saa temmelig forfaldent ud; Haven fik Lov at passe sig selv, og inde i Stuerne? Nej, Konen havde ikke haft megen Tanke for, hvad der kunde bringe Hygge. Forholdene havde ikke været til at tænke ret meget paa sligt. Men saa kom det, at de begyndte at søge om Præmie, og saa kunde det jo ikke godt være andet, end der maatte sørges for, der kunde se ordentlig ud, naar Bedømmelseskomitéen kom der, og Peder Nielsen fik da Murskeen og Kalkekosten fat, saa der blev repareret baade ude og inde, og Væggene kom til at skinne hvide med smukt afsatte brune Stolper, som man bruger det her paa Fyn. Haven blev ordnet og renset; med Køerne blev der hentet nogle Læs Grus til at lægge paa Gangene og paa „Fortovet" foran Huset, og inde i Stuerne fik Trine travlt

med at pudse op; der kom Tapet paa Væggene, Vinduer og Døre blev malet, og saadan greb det ene ind i det andet, saa den Tid kom, da der blev gennemført Orden og Renlighed baade ude og inde.

Og saa blev Peder Nielsens Bedrift „smitsom". Jeg var den Gang en ung Mand og vilde ikke staa tilbage. Jeg, som var Skolemester, skulde da ikke lade mig „dupere" af en almindelig Husmand og vilde ogsaa have Præmie for mit Landbrug. Ja, jeg fik det ogsaa og havde i nogle Aar to Køer paa mine 18 Skpr. Land; men det fik aldrig nogen rigtig Art med mig, jeg havde jo min Skole at passe, og senere slog jeg mig ogsaa fornemmelig paa Hønsene.

Men hvad jeg ikke kunde, det kunde mine andre Naboer. Der var nu Niels Skræder. Han havde et Hus paa 5 Tdr. Land og arbejdede desuden med sin Skræderprofession, men hans Landbrug? nej, det var temmelig maadeligt. Da lagde han Naal og Saks til Side og gik ud og arbejdede i sin Mark. Og dette gik bedre, saa her kom snart i Stedet for 2 Køer, der tit sultefødedes, 4 velholdte Malkekøer og som oftest en Kvie og en Kalv til, saa ogsaa han vandt de 6 Aars Præmier med Hædersdiplom. Og akkurat det samme blev Tilfældet med de to andre Naboer, J. Johansen og gamle Kristen Rasmussen. J. J. var en Enkes eneste Søn. Da dette begyndte, var han en Gut paa 16—17 Aar, men der var Liv i Fyren, og saa ung, som han var, tog han dog fat i at passe sin Moders Huslod, hvortil der ogsaa hørte tre Tdr. Land. Der kom to, og snart kom der tre Køer, og saa begyndte han ogsaa at bruge dem som Trækkraft saaledes, at ligeledes her saa vi i flere Aar saa godt som aldrig Hestekraft i deres Mark, indtil han nu har indkøbt Jord og lagt til Huset, saa han holder Hest. Men de 6 Aars Præmier med Hædersdiplom er han færdig med for flere Aar siden, og han hører fremdeles til en af vore Førsterangshusmænd.

Og Kristen Rasmussen, hvor var han dog en Slider. Han havde 6 Tdr. Land, men jeg tror, jeg tør sige, han har gennemgravet det altsammen med sin Spade mindst to Gange, ligesom man sagde, at der var ikke ret meget af hans Jord, uden han havde haft det paa sin Hjulbør, idet Mar-

ken havde været meget ujævn, men han fik den næsten saa jævn som et Stuegulv. Ogsaa her pløjedes i flere Aar med Køer, og meget almindeligt spændtes der tre for Ploven, naar man pløjede. Dette Sted gik fra Faderen til Sønnen, Lars Kristensen, der senere kom til at eje Huset, og som nu holder Hest, men hvor ogsaa den 6-aarige Præmieskala er gennemført.

Og saa laa de der i Række de saa bekendte 5 Husmandsbrug i Ferritslev, der er besøgt af Husmænd i Hundredevis, som har været paa Rejse for at besøge veldrevne Husmandsbrug. Her kan man faa se, hvad der kan komme ud af et mindre Landbrug.

Mangfoldige er nu de Husmandsbrug, der bærer Vidne om dette og viser, at ved trofast Arbejde og ved at samle dette om sit eget, kan der skabes Hjem, saa man under smaa Forhold dog kan opnaa at indtage en selvstændig Stilling i Samfundet. Og der vil komme flere endnu, for der er Lykke og Glæde i dette, thi først da kan man komme til at leve et fuldt værdigt Menneskeliv.

Men de, der begyndte, skal mindes som Banebrydere og gode Vejvisere, og en af disse var min gamle Nabo, Peder Nielsen i Ferritslev. Og jeg maa føje til om ham, at foruden hans praktiske Dygtighed i det jordiske, saa ejede han det, som række ud over Jordelivet til Evighedslivet, idet han fra sin Ungdom af hørte til de aandelig opvakte blandt den fynske Almue, og dette holdt han ved under alt sit daglige Stræb og skyede heller ikke her Anstrængelser for at leve med i det kirkelige Liv, saa mange er de Søndage, da han, uagtet han havde arbejdet haardt de 6 Søgnedage i Ugen, dog gik de 1½ Mil, der var fra hans Hjem til Ryslinge Valgmenighedskirke, for at tage Del i Menighedens Forsamling der og hente Styrke for sit Aandsliv af gamle Vilhelm Birkedals mægtige Vidnesbyrd. Saa ogsaa her hørte han med blandt de første, og lad os da sige om ham, som der i sin Tid er sagt om Helten, den unge Student Jens Møller, der faldt i Slaget ved Sankelmark, at han var ikke andet end Menigmand, men dog en Pryd for sit Fædreland, at ogsaa denne jævne Menigmand, der faldt paa *sin* Slagmark, ogsaa *han* var en Pryd for sit Fædreland.

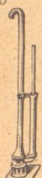
Landbrugsmaskiner.

Ser man en Menneskealder tilbage, opdager man, at der i Landbruget er foregaaet en stor Forandring.

Hvem af os husker ikke, hvor trægt og tungt Arbejdet den Gang gik fra Haanden, hvilket for sin Del har bidraget til at saa mange unge gode Kræfter er gaaet bort fra Landbruget for at søge lettere Erhverv ved andet. Vi tænke f. Eks. paa den store Tilgang til Byerne og Udvandring til fjernere Landsdele, og dette har medført, at Udviklingen mere og mere er gaaet i Retning af at faa den tabte Arbejdskraft erstattet af Maskiner; og jo mere man er slaaet ind derpaa, har man maattet erkende, at gode Landbrugsmaskiner har gjort sit til, at det danske Landbrug n u er anerkendt som det bedste i hele Verden.

Man erkender saaledes, at Maskinerne paa Landbrugets Omraade har stor Betydning, og derfor mener vi, at det vil være paa sin Plads at ofre nogle Linier af nærværende Almanak til en Omtale af de mest nødvendige Landbrugsmaskiner. Vi har derfor gjort os nærmere bekendt med de forskellige Maskiner saaledes som de fremtræder hos Landmændene — (Maskiner købte hos Firmaet **H C. Petersen og Co.**, **Industribygningen, Vestre Boulevard, København B.**) og skal derfor kortelig omtale de mest betydningsfulde af disse, saadanne som ikke godt maa mangle i et veldrevet Landbrug, hvad enten det er stort eller lille. Dog først maa vi omtale, at forannævnte Firma har arbejdet her i Landet i 35 Aar og er bleven kendt som særdeles godt og kan **fremlægge Attest** derfor af mange Tusinde bekendte Landmænd, og af den Grund sætte vi en Ære i at omtale det, og haaber at vore Læsere vil have deres Opmærksomhed henvendt paa dette Firma, **som sikkert vil sætte sin Bestræbelse ind paa vedblivende at tjene Sagen, saa godt det kan.**

Naar Vinteren endelig er forbi, og Luften i Marts bliver mildere, gælder det om hurtigst muligt at faa begyndt paa Markarbejdet, **Ajle** og **Gødning** skal føres ud, og mange Steder skal en første **Harvning** foretages og **Pløjningen** begyndes, saa snart Frosten er gaaet af Jorden.

Til Ajlen maa man da nødvendigvis have en god **Ajlepumpe**, enten man nu vil vælge en enkeltvirkende Pumpe, hvor Pumpningen let foregaar ved op- og nedadgaaende Bevægelse af en Stang, de særdeles praktiske **Kædepumper**, der trækkes ved Haandsving, eller paa større Gaarde en dobbeltvirkende Pumpe.

Det var nu Ajlens Behandling, og vi komme derefter til Plovene. En ganske glimrende **Svingplov** er den i de sidste Aar i **Fraugde** paa Fyen tilvirkede. Den er lavet efter de

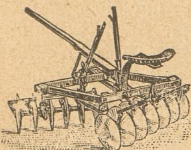
bedste amerikanske Modeller, men overgaar langt disse i let Trækkraft, idet der er taget Hensyn til vore hjemlige Jordbundsforhold. En stor Økonomi kan der opnaas ved Brugen af **Dobbeltploven** fra samme Fabrik; thi denne kan betjenes af tre Heste og en Mand og gør det samme Arbejde, som ellers kræver 4 Heste og 2 Mand.

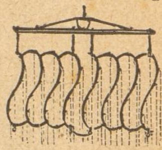
Paa **Harvernes** Omraade findes der et rigt Udvalg, som egner sig for alle mulige, forskellige Slags Jorder, og skal der fremhæves en enkelt, da maa det særlig være den amerikanske »**Osborne**« **Fjedertandsharve.** Har man først forsonet sig med disse Harvers temmelig uvante Udseende, kommer man hurtig til det Resultat, at én Tand af denne bearbejder Jorden lige saa godt som 2—3 Tænder af Svenskharven.

Den findeler Jorden fuldstændig og egner sig altsaa fortrinlig til Sæddækker samt til Nedbringning af baade Stald- og Kunstgødning.

En anden Harve, som skyldes Amerika, er **Knivharven** eller, som den ogsaa kaldes, **Tallerkenharven.**

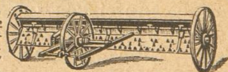

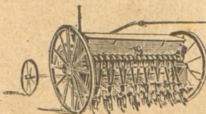
»Diamanten« udmærker sig fremfor alle andre Knivharver ved ikke at efterlade nogen Stribe i Midten. Den er særlig fortrinlig til Sønderdeling af Græstørv og staar derfor uovertruffen til Eng- og Mosekultur. Det er interessant at se, hvorledes det virkelig gode Redskab skaffer sig stigende Udbredelse, og det er ikke et ringe Antal, der nu sælges af »Diamanten« til alle Landets forskellige Egne.

En Tromle, som absolut fortjener den størst mulige Udbredelse fremfor de almindelige nu brugte med glatte Ringe, er **Cambridge-Tromlen** med afvekslende glatte og takkede Ringe.

Naar Jorden nu er beredt, kommer vi til Saaningen, og her bør man benytte **H. C. Petersen & Co.s Bredsaaningsmaskiner** af forskellig System, eller, hvor man er gaaet over til Radsaaningen, en **Zimmermanns** »**Hallensis**« **Radsaamaskine,** der fordeler Udsæden aldeles ensartet og derved skaffer de enkelte Planter de bedst mulige Betingelser for fuldkommen Udvikling. Som gode Radsaamaskiner af dansk Fabrikat kan desuden nævnes de af Rasmussen, **Stubbekøbing,** fabrikerede. Disse Maskiner have paa Grund af deres fortrinlige Bygning og billige Pris vundet — og med Rette — en stor Udbredelse. Vi

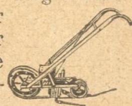

henleder særlig Opmærksomheden paa de smaa Maskiner til 3 Fods og $4^1/_2$ Fods Bredde som passende til mindre Jordbrug.

Paa ganske smaa Arealer kan en regelmæssig Bredsaaning lettes ved Anvendelsen af et lille praktisk **Haandsaaapparat**.

I Begyndelsen af Maj er det som Regel Roernes Tid. Paa mindre Gaarde, eller hvor man ikke dyrker mange Roer, sker Saaningen bedst ved Hjælp af en lille amerikansk Maskine »**New Model**«, som trækkes meget let ved Haandkraft, medens det, hvor Roedyrkningen er udbredt, og man vil saa flere Rækker paa en Gang, atter er **Hallensis** eller **Stubbekøbing Radsaamaskine**, der bør benyttes.

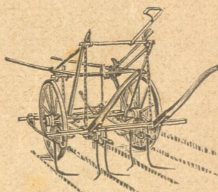
Men samtidig med, at Planterne kommer frem, dukker Ukrudtet op, og man bør sørge for at bekæmpe det af alle Kræfter. **Lektor Rostrup** skriver i Landmandsbogen om Ukrudtet: »det er en Plet paa vort Landbrug og vækker, med Rette, Fremmedes Forbavselse.«

Hvor Agerkaalen er slem, vil det absolut betale sig godt at tage fat paa Udryddelsen. Der kan dertil benyttes Højbyes danske Lugemaskine, der tager Ukrudtsplanterne helt op med Rod, eller i hvert Fald fjerner Blomsten, saa Planten forhindres i at kaste Frø. De ovenfor omtalte Letharver tage ogsaa Sigte paa Agerkaalen, men det nyeste og radikaleste paa dette Omraade er dog **Sprøjtning med Jern- og Kobbervitriol**, som ved udstrakte Forsøg og praktisk Brug i England og Tyskland og ligeledes i Danmark har givet udmærkede Resultater, idet det har vist sig, at disse Vædsker ødelægger Agerkaalen og Kartoffelsvampen **uden** at beskadige Sæden. Praktiske **Udsprøjtningsapparater** haves i forskellige Størrelser for dette Øjemed.

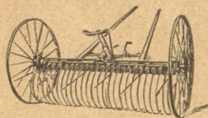

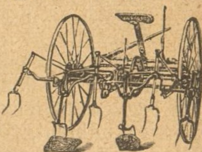
Til Rensning af Roer staar de amerikanske Radrensere til en Række, »**Iron Age**« og »**Osborne**« som Nr. 1, medens **Fraugdes Radrensere** kan anbefales til to Rækker, og til et større Antal Rækker **Hestehakker** fra den bekendte **Bølteske** Specialfabrik, samt **Stubbekøbings** til Paasætning paa Radsaamaskinen.

Naar Maj og Juni er til Ende, staar Høsletten ved St. Hansdag for Døren. Som paa de fleste Omraader af Landbrugsmaskiner er

det ogsaa her Amerikanerne, der har forstaaet at frembringe det bedste, og derfor er **Osborne Slaamaskine**, der er letgaaende og solid og lige tjenlig til Ager og Enggræs, den Maskine, der absolut bør anvendes.

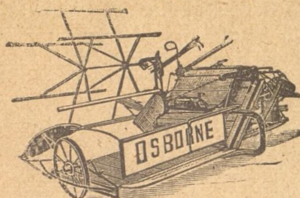
Osborne Hesteriven er den letteste at betjene baade for Mand og Hest, og det vil sikkert heller ikke vare længe, før det gaar op

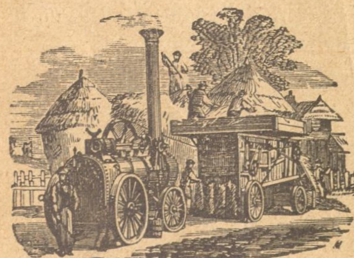
for Landmanden, at **Osbornes amerikanske Høvender** i vanskelige Vejrperioder er en uvurderlig Hjælp til hurtigt at bringe Høafgrøden i Hus i godt vejret Stand.

Naar **Sædhøsten** begynder i Juli Maaned, saa er det atter **Osbornes selvaflæggende Mejemaskine** eller **Osborne Selvbinder,** der

bør vælges til at udføre Arbejdet, og navnlig maa vi anbefale sidstnævnte Maskine, efter at Konstruktionen efterhaanden har naaet den størst mulige Fuldkommenhed, der stiller den højt over de hidtil kendte, ligesom den ogsaa ved den sidst her i Landet afholdte officielle Arbejdsprøve fik første Præmie (300 Kr.). I mange Tilfælde vil man kunne hjælpe sig med et Mejeapparat anbragt paa Slaamaskinen.

Efter Høsten kommer Turen atter til **Ploven**, og **Harverne** samt **Saamaskinerne**, og vi skal kun lige nævne, at den foran omtalte Knivharve »**Diamanten**« med Held kan benyttes som Skrælleplov, ligesom **Osborne Fjedertandsharve** egner sig ganske fortrinligt i Brakken. Særlige **Skrælleplove** (af **Fraugdes Fabrikat**) leveres naturligvis ogsaa.

Er Høsten vel endt, begynder Arbejdet med Tærskningen, og her kan da særlig anbefales **Asnæs færdigrensende Tærskemaskiner**. Gode, færdigrensende og ikke færdigrensende **Maskiner til Hestekraft** baade af Slaglesystemet og Pigsystemet leveres naturligvis ogsaa af Firmaet saavel som Maskiner til Haandkraft og fortrinlige **Hestegange**.

Som faststaaende Motor for Landbrugsmaskiner af forskellig Art vil i mange Tilfælde den lidet indviklede, solidt konstruerede **Tangyes Petroleums-Motor** kunne gøre udmærket Fyldest.